

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Avaliku õiguse osakond

Cetlin Keskküla

ÕIGUSHARIDUST PAKKUNUD ERAKÕRGKOOIID 1990-2012

Magistritöö

Juhendaja
PhD Lea Leppik

Tartu 2022

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1 ERAKÕRGKOOLOIDE TEKE, KASV JA KINDLUSTUMINE.....	10
1.1 Ülevaade õigusharidusest 1990-ndatel.....	10
1.2 Erakooliseadus.....	13
1.2.1 Erakõrgkooli asutamise kord	13
1.2.2 Õppekorraldus.....	17
2 KÕRGHARIDUSE KVALITEEDI TAGAMINE.....	19
2.1 Ülikooliseadus	19
2.2 Akrediteerimine.....	20
2.3 Kõrgharidusstandard.....	26
2.4 Bologna protsess.....	35
2.5 Üleminekuhindamine.....	40
3 ÕIGUSHARIDUSE PAKKUMINE ERAKÕRGKOOLOIDES.....	42
3.1 Analüüsi meetodika	42
3.2 Õppekavade analüüs.....	45
3.2.1 Akadeemia Nord (Tallinna Bakalaureuse Erakool).....	45
3.2.2 International University Audentes.....	50
3.2.3 Eesti-Ameerika Äriakadeemia.....	57
3.2.4 Erarakenduskõrgkool Erakolledž Futurum-2	58
3.2.5 Euroakadeemia.....	59
3.2.6 Kõrgkool I Studium	60
3.2.7 Majandusõiguse ja Poliitika Instituut	61
3.2.8 Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Rakenduslik Kõrgkool “LEX”	62
3.2.9 Sotsiaal-Humanitaarinstituut.....	63
3.2.10 Tallinna Majandus- ja Sotsiaalkolledž.....	65
3.2.11 Tallinna Ärijuhtimise Kolledž	66
3.2.12 Õigusinstituut	66
3.3 Negatiivne akrediteerimisotsus.....	68
KOKKUVÕTE	69
Summary.....	72

KASUTATUD KIRJANDUS.....	74
Kasutatud allikad	74

Sissejuhatus

Nõukogude Liidu viimase presidendi Mihhail Gorbatšovi (sünd. 1931. a) võimuletulek 1980. aastate lõpus ning tema eelnev tegevus Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee peasekretärina tõi endaga kaasa ridamisi laiaulatuslikke reforme, tuntud ka kui perestroika või eestistatud uutmine. Alanud reformid viisid ühtekokku küll Nõukogude Liidu lagunemiseni ja tõi omajagu põhjalikke struktuurilisi ja sisulisi ümberkorraldusi ka taasiseseisvunud Eesti õigusmaastikule¹, kus hakkas kiire töö ulatuslike reformiseaduste koostamisega. Senise nõukogude süsteemile omase riikliku omandi ja plaanimajanduse asemele oli vaja koostada iseseisvale riigile omane seadusandlus alustades vabaturumajandust toetava õiguskorraga ning lõpetades muudatustega riigiinstitutsioonides, eesmärgiga mõjutada ühiskonda ning taastada õigusriigile omased väärtused ja traditsioonid.² Ellu Saar ja Triin Roosalu on jaganud kõrgharidusmaastiku neljaks etapiks³. Esimene etapp oli Nõukogude Liidu režiimi alt väljumine, mida iseloomustas rõõm vabamajanduse üle aga ka üldine kaos seadusandluses. Nõukogude Liidu ajal ei olnud eraõppeasutuste loomine võimalik, kuid alates taasiseseisvumisest võimaldas riik ka eraomandis haridusasutuste loomist riiklike haridusasutuste kõrvale. Järgmine etapp oli suures ulatuses seadusandluse loomine kõrgharidust puudutavas osas. Esimene erakõrgkoolide tegevust reguleeriv seadus võeti vastu 1993. aastal, kuid selleks ajaks olid juba mitmed koolid leidnud võimaluse tegutsemiseks kooperatiividena – eesotsas Eesti Humanitaarinstituudiga, mis oli esimene omataoline ülikool ning ühtlasi ka esimene erakõrgkool Eestis. Järgnevatel aastatel vastu võetud Eesti Vabariigi haridusseadus ja erakooliseadus ei olnud karmi regulatsiooniga, mis võimaldas erakõrgkoole hõlpsasti juurde tekitada. 1990. aastal oli 1 ülikool, 5 kutseõppeasutust ja kaks erarakenduskõrgkooli. 1993. aastaks oli tekkinud 6 ülikooli, 7 riigirakenduskõrgkooli ja 7 erarakenduskõrgkooli. Need numbrid näitavad, kui järsk oli kõrgkoolide loomine ja kui

¹ Järvelaid, P. Eesti õigusteaduse ja õigushariduse ajalugu. Kirjastus Argo 2015 Tallinn, lk 186.

² Kull, I; Ristikivi, M. Ameerika Ühendriikide jt välisriikide abist Eesti õigussüsteemi ja õigushariduse ümberkorraldamisel 1990. aastate alguses. The assistance of USA and other countries in reorganizing the Estonian legal system and education in the early 1990s. Tartu Ülikooli ajalooküsimusi: TÜAK nr 47, lk 28-29. Võrgust kättesaadav: <https://ojs.utlib.ee/index.php/TYAK/article/view/16178>

³ Saar, E; Roosalu, T. Chapter 6. Inverted U-shape of Estonian Higher Education: Post-Socialist Liberalism and Postpostsocialist Consolidation. 25 years of transformations of higher education systems in post-soviet countries. Reform and continuity, lk 166. Võrgust kättesaadav: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-52980-6.pdf> (25.04.2022)

lühikese ajaperioodi jooksul seda tehti.⁴ Koolid hakkasid pakkuma järjest kõrgemal tasemel hariduse andmist, kuna lootsid niiviisi suurendada riigi rahastust.⁵ Selliselt hakkas välja kujunema haridusasutuste ärimudel, kus esmalt tuli ettevõtlus ning siis haridus. See aga ei toonud kaasa hariduse kvaliteeti, mistõttu oli vajalik põhjalik seadusandluse välja töötamine ning kvaliteedi tagamise mehhanismide loomine. Algas teine periood 1993-1998, mil püüti kvaliteeti tagada esialgu riiklike mehhanismidega, eelkõige akrediteerimise näol, ning peale seda kolmas periood, mil sai alguse Bologna protsess eesmärgiga ühtlustada kõrgharidusmaastikku kogu Euroopas. Neljandat etappi iseloomustab Bologna protsessi järgne aeg, kus koolid püüdsid uue kõrgharidussüsteemi nõuetele vastata ning hilisem üleminekuhindamise läbiviimine. Mõlema koosmõjus korrastati suures osas kõrgharidusmaastikku selliselt, et haridust jäid pakkuma vaid ühtsetele nõuetele vastavad konkurentsivõimelised asutused. Viimaseks ning otsustavaks mehhanismiks sai üleminekuhindamine, millega oli võimalik erakõrgharidus kontrolli alla saada.

Õigusharidust pakkuvate erakõrgkoolide kuldhetk oli alates nende loomise võimaldamise seadusesse viimisest 1992. aastal kuni hetkeni, mil neid enam ei asutatud – sisuliselt kestis see periood 10 aastat. Kui esimesed 10 aastat olid eraõppeasutuste loomise aeg, siis järgneval 10-1 aastal nähti vaeva, et erakõrgharidust kontrolli alla saada. Kuigi kõrghariduse kvaliteedi hindamise – akrediteerimise – alustamist alustati 1995. aastast kui jõustus Ülikooliseadus, siis nõ range kontroll alustas 2002. aastast. Protsessi venimise põhjuseks oli hindamise reguleerimatus, üldine segadus dokumentide esitamisel – tekkisid lüngad, mistõttu on akrediteerimine sel ajal olnud hüplik. Alates 2002. aastast mindi üle uuele kõrgharidussüsteemile, mis tähendab 3+2 õpet. Uus süsteem nõudis juba tegutsevate õppekavade vastavusse viimist uue süsteemiga ning alates sellest ajast on ka kõrghariduse kontroll olnud stabiilsem.

Arvestades, et uusi erakõrgharidusõppeasutusi loodi kuni 2003. aastani ning esimesed hakkasid kaduma alles pärast aastatuhande vahetumist, siis eraomandis õpetatava õigus-kõrghariduse tippaeg jäigi aastatuhande vahetuse kanti, kus tegutses maksimaalne arv koole. Kõigil neist oli õigus väljastada riiklikult tunnustatud lõpetamisdokumente, kuid sealjuures ei olnud haridustase ühtlane. Olukord nõudis sekkumist.

⁴ Saar, E; Roosalu, T, lk 154.

⁵ Tomusk, V. *The Open World and Closed Societies. Essays on Higher Education Policies "in Transition"*. Houndsmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave, 2004.

Töö eesmärk on luua terviklik ülevaade riiklikust regulatsioonist üleminekuajal, kuna kõrgharidust puudutavad sätted on olnud nende loomisest kuni üleminekuhindamiseni pidevas muutumises, mistõttu on seadusandlust keeruline mõista ning luua vastavaid seoseid tolleaegse tegelikkusega. Seni on teemat kajastanud ajaloolane Peeter Järvelaid raamatus “Eesti õigusteaduse ja õigushariduse ajalugu”, kuid on teemat kajastanud üldiselt koos avalik-õiguslike ülikoolidega. Erakõrgkoolidest on ilmunud ka Ellu Saare ja Triin Roosalu artikkel “Inverted U-shape of Estonian Higher Education: Post-Socialist Liberalism and Postpostsocialist Consolidation”, mis on andnud üldise ülevaate kõrgharidusmaastikust enne Nõukogude Liidu aega, selle ajal ning sellest väljumist. Käesoleva töö eesmärk on uurida erakõrgkoolide ajastut Eestis täpsemalt, kui eelmainitud teostes kajastub ning koguda kokku andmed erakõrgkoolide juriidiliste õppekavade kohta, kuna käesoleva ajani puudub terviklik ülevaade selleaegsest õigushariduse seisust. Andmed on erinevates andmebaasides laiali, dokumentatsioon on poolik, mis võib olla tingitud dokumentatsiooni hävimisest või dokumentatsiooni kadumisest, kui koole on ühendatud.

Töö esimeses peatükis uuritakse riiklikku regulatsiooni, selle puudumist ja selle tekkimist, mis võimaldas erakõrgkoolidel nende hiilgeajal tekkida ning kuidas erakõrgkoolide loomist kontrolli alla püüti saada. Erakooliseadus on olnud alates selles jõustumisest pidevas muutuses. Kuna üheksakümnendatel muudeti pidevalt kõiki kõrgharidust puudutavaid seaduseid, siis olid ka erakooliseaduse sätted pidevas muutuses, mistõttu võib olla temakauigel haridushuvilisel keeruline süsteemis orienteeruda. Peatükk kajastab erakooliseaduse olulisemate sätete põhjalikku ülevaadet alates seaduse jõustumisest kuni 2012 aastani, mil sai läbi üleminekuhindamine. Kuna erakooliseadus oli esimene ja ainus erakõrgkoolide tegevust reguleeriv seadus, siis on tehtud analüüsi vastavalt erakooliseaduse sätetele. Ülikooliseadus ja rakenduskõrgkooliseadus reguleerisid erakoolide tegevust osas, mil erakooliseadus sätestanud ei olnud, seetõttu vastavaid seaduseid esimeses peatükis ei analüüsita, vaid on integreeritud teksti sisse seal, kus vaja. Teises peatükis käsitletakse mehhanisme, mille abil prooviti erakõrgkoolide tegevust kontrolli alla saada ning seeläbi tagada kõrghariduse kvaliteet. Peatükkide kaupa on analüüsitud eri mehhanismide seadusandlust, ideoloogiat ning muutumist ajast. Peatükkidesse on põimitud sisse praktilisi näiteid, kuidas olid erakoolid mõjutatud vastavatest riiklikest kvaliteedi tagamise mehhanismidest. Kolmandas peatükis on andmekogumismeetodiga koostatud EHIS (Eesti Hariduse Infosüsteem⁶), EKKA (Eesti

⁶ Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmebaas: <https://enda.ehis.ee/> (04.04.2022)

Kõrghariduse ja Kvaliteedi Agentuur⁷), Eesti ENIC/NARIC Keskuse (Eesti Akrediteerimise Tunnustamise Keskus⁸) jms info abil võimalikult detailne ülevaade õigusharidust pakkunud kõrgkoolidest, nende õppekavadest erinevate õppetasemete lõikes, mille sarnast varem tehtud ei ole. Eelkõige baseeruvad õppekavade andmed EHISE avalikele andmetele, kuna tegemist on Eesti riikliku haridussüsteemi andmebaasiga ning see peaks kajastama detailset ülevaadet kogu Eesti haridussüsteemist. Andmebaasidest saadud info põhjal on alustatud andmete töötlusega, mis ei ole olnud kõige kergem. On analüüsitud õppekavade akrediteerimiste läbiviimisi või nende mitteläbiviimisi, millest on tulenenud kooli õigus väljastada riiklikult haridust tunnustavaid lõpetamisdokumente. Lõpetajate statistika aitab lisaks riiklikult tunnustavate lõpetamisdokumentide väljastamise tuletamisele lisaks ka märgistada aja alates millest kool enam õigusharidust ei pakkunud. Enne 2004. aastat, mil loodi Eesti Hariduse Infosüsteem, on infot kogutud käsikirjaliselt registriraamatutesse, mis tõttu on tõenäoliselt raskendatud olnud tagantjärgi täieliku informatsiooni lisamine EHISE andmebaasi. Töö autori teada säilitatakse vastavaid registriraamatuid Haridusministeeriumi arhiivis, kuid erakoolide tegevust (koolituslubade väljastamine, õppekavad jms) ei ole klassifitseeritud eraldi sarjana ning andmed ei ole üheselt leitavad. Töös on kasutatud andmete kogumiseks EHISE avalikke andmeid aga ka EHISE väljavõtet õiguse õppekavade kohta kuni 2012. aastani, mis on saadud läbi Haridusministeeriumi teabepäringu. Eelnevast on võimalik tuletada, et väljavõte sisaldab ka Haridusministeeriumi teabe alla kuuluvat täit informatsiooni. Kuna andmete analüüs on olnud ulatuslik, on autor otsustanud 3. peatükki lisada täieliku informatsiooni EHISE andmetest täiendades neid muude teadaolevate andmetega. Seda on tehtud, kuna töö kirjutamise hetkeks selline ülevaade puudub ning see hõlbustab teemas orienteerumist oluliselt. Siiski tuleb meele pidada, et andmed võivad olla kohati ebaühtlaselt. Näiteks ei ole kõikide õppekavade juurde märgitud koolituslubasid ning EHISE andmed ei vasta tegelikkusele (27.10.2004 suletud õppekavad ei kajasta reaalselt olukorda, vaid andmete EHISesse sisestamise kuupäeva). Autor on toonud olukorrad andmete puudumise või eksituse kohta töös välja. Kuna koolitusloa saamine ministeeriumist on erakooli asutamise korra järgi alati olnud kooli alustamise tingimuseks, siis on vähetõenäoline (kuid ei saa välistada), et koolituslubasid väljastatud ei ole, kuid on tõenäoline, et info puuduolevate koolituslubade kohta on hävinenud või ei ole ühel või teisel põhjusel andmebaasi sisestatud. Ka puuduolevate koolituslubade kohta on tehtud päring

⁷ Eesti Kõrghariduse ja Kvaliteedi Agentuuri (EKKA) andmebaas: https://wd.archimedes.ee/?page=ekka_search_dynobj&tid=94722&u=20220416150427 (04.04.2022)

⁸ Eesti ENIC/NARIC Keskuse veebileht: <https://archimedes.ee/enic/> (04.04.2022)

Haridusministeeriumi arhiivi, kuid kuna koolituslubasid ei ole arhiveeritud eraldi sarjana, siis neid käesoleva töö raames saada ei õnnestunud. Siiski, tulles tagasi teema juurde, moodustavad andmed koolituslubade kohta vaid väikese osa töö raames hangitud andmetest.

Käesolevas töös on kasutatud eelkõige erakõrgkoolide reguleerivat seadusandlust, EHISe (Eesti Hariduse Infosüsteem⁹) andmebaasi, EKKA (Eesti Kõrghariduse ja Kvaliteedi Agentuur¹⁰) andmebaasi, Eesti ENIC/NARIC Keskuse (Eesti Akrediteerimise Tunnustamise Keskus¹¹) andmeid, Eesti Statistikaameti koostatud kõrghariduse tasemel lõpetajate statistikat õppekavade rühmas “Õigus” õppeaastatel 1992/93-2003/04 ning samasisulist EHISe statistikat õppeaastate 2004/05-2011/12 kohta ning erakõrgkoolide reguleerivat seadusandlust. Eesti ENIC/NARIC Keskuse lehelt leiab andmeid erakõrgkoolide kohta, mis on saanud positiivse akrediteeringu kuni 2010. aastani.¹² Negatiivseid akrediteerimisotsuseid leht ei kajasta. Kogudes informatsiooni õppekavade kohta, selgus, et EHISe andmed on kohati puudulikud osas, mis puudutab vähemalt koolituslubasid ja õppekavade sulgemisi¹³. Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmeid on kasutatud EHISe andmetega võrdlemiseks ning vastavalt ka andmeanalüüsis tekstisiselt ka ära märgitud. Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmed pakuvad EHISe andmetega võrreldes abistavat, täiendavat ja alternatiivset informatsiooni, vastavad juhud on tekstisiselt välja toodud.

Eesti Hariduse Infosüsteemi õppekavade andmebaasist on võimalik leida järgmised kõrgharidusasutused, kes on mingil ajaetapil koostanud õigusteaduse kõrghariduse õppekava: Akadeemia Nord, Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis, Eesti-Ameerika Äriakadeemia, Erarakenduskõrgkool Erakolledž Futurum-2, Euroakadeemia, International University Audentes, Kõrgkool I Studium, Majandusõiguse- ja Poliitika instituut, Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Rakenduslik Kõrgkool "LEX", Sotsiaal-Humanitaarinstituut, Sotsiaalteaduste Erakõrgkool “Veritas”, Tallinna Majandus- ja Sotsiaalkolledž, Tallinna Tehnikaülikool,

⁹ Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmebaas: <https://enda.ehis.ee/> (04.04.2022)

¹⁰ Eesti Kõrghariduse ja Kvaliteedi Agentuuri (EKKA) andmebaas: https://wd.archimedes.ee/?page=ekka_search_dynobj&tid=94722&u=20220416150427 (04.04.2022)

¹¹ Eesti ENIC/NARIC Keskuse veebileht: <https://archimedes.ee/enic/> (04.04.2022)

¹² Erakõrgkoolide akrediteeritud õppekavad (kuni 2010). Eesti ENIC/NARIC Keskus. Võrgut kättesaadav: <https://archimedes.ee/enic/haridussusteem/korgkoolid/erakorgkoolide-akrediteeritud-oppekavad-kuni-2010/> (04.04.2022).

¹³ Paljudel koolidel on märgitud õppekava suletus 27.10.2004. Tegemist tundub olevat EHISe andmesisestuskuupäevaga, mitte konkreetse õppekava sulgemisega, kuna koolid on osadel juhtudel suletud varem.

Tallinna Ärijuhtimise kolledž, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, Õigusinstituut ja Tallinna Majanduskool. Nendest 7 on olnud ülikoolid ja 10 rakenduskõrgkoolid ja üks kutseõppeasutus. Püüdes hoida teemat mitte laialivalgumast, käsitletakse vaid neid õigusharidust pakkunud kõrgkooli, kes tegutsesid eraomandis ning kes taotlesid kooli lõpetamisel riiklikult tunnustatavat diplomit. Seetõttu ei ole käsitletud töö analüüsis avalik-õiguslike ülikooli nagu Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool ja Tallinna Tehnikaülikool, kes kõik pakkusid ja pakuvad ka siiani õigusharidust ja kutseõppeasutusena tegutsevat Tallinna Majanduskooli, kes küll pakkus õppekava õigusteenistusele ja õiguse spetsialiseerumisega tollindusele, kuid kes oli ühtlasi ka riigiomandis. Mitmed koolid on ühinenud raskuste tõttu avalik-õiguslike ülikoolidega nagu Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool – ka ühinemisejärgset osa käesoleva töö raames uuritud ei ole, kuna eraomandist on väljutud.

1 ERAKÕRGKOOLOIDE TEKE, KASV JA KINDLUSTUMINE

1.1 Ülevaade õigusharidusest 1990-ndatel

Enne taasiseseisvumist oli võimalik õigusharidust õppida keskeriharidusena Tallinna Majandustehnikumis kohtu- või majandusõiguse erialal ja ENSV Siseministeeriumi Tallinna Erikoolis. Alates 1986. aastast seadustas vene valitsus kooperatiivid, mis andis aluse esimese Eesti erakõrgkooli, Eesti Humanitaarinstituudi, loomiseks.¹⁴

Ülikooliharidusena oli võimalik juriidilist haridust omandada Tartu Riiklikus Ülikoolis¹⁵, millest sai 1989. aastal Tartu Ülikool ning milles järgnevatel aastatel alustati ulatuslike reformide läbiviimist. Tartu Ülikooli õigusteaduskonna senise struktuuri ümber tegemine 1992/1993 õppeaasta õppekava näol sisuliselt tähendas 1940. aasta juunipöördele eelnenud struktuuri taastamist¹⁶, mis muidugi ei olnud võimalik täies ulatuses, arvestades 50 aastat ajas edasiminekut. Läbiviidavatesse muudatustesse suhtuti teatava skeptitsismiga, mis väljendus arvamuses, et tegemist on taaskord senise õigussüsteemi näilise parandusega, mis jätab õigusmaastikul valitsenud põhimured ilma lahenduseta.¹⁷ Tuliste vaidluste saatel suudeti 1993. aastast tekitada loodusteadlaste eeskujul eraõiguse ja avaliku õiguse instituudid. See teema tekitas pingeid, kuna ülikooliüleste muudatuste keerises suutsid erinevate teadlaste rühmitused enda huve kaitsta erinevate tulemustega, kuid vähe oli nende hulgas neid, kes nägid tervikpilti ning suutsid mõelda ka tuleviku peale.¹⁸ Peeter Järvelaid on kommenteerinud muudatusi õigusteaduskonnas selliselt, et loodi niivõrd kitsas struktuur, mis kattis juhtpositsioonid ära vanema põlve professoritega, fikseerides nii *status quo*, mis sisuliselt tõi kaasa selle, et uue põlvkonna noorte ja andekate õigusteadlaste jaoks ei jätkunud Tartu Ülikoolis professorikohti.¹⁹ Samas Tartu Ülikooli professorite I. Kulli ja M. Ristikivi artiklist lähtudes muutus uue struktuuriga õigusteaduskonna õpetajaskond märkimisväärselt, kuna ameti võtsid üle uue generatsiooni õppejõud, kes olid juba tuttavad lääneliku õigusmõtlemisega.²⁰

¹⁴ Saar, E; Roosalu, T. Lk 154

¹⁵ Karjahärm, T; Sirk, V. Kohanemine ja vastupanu: Eesti haritlaskond 1940-1987. XIII. Juristid. Nõukogude juristide koolitamine. Kirjastus Argo 2007, lk 429-430.

¹⁶ Järvelaid, P. Lk 186.

¹⁷ Samas.

¹⁸ Samas, lk 187.

¹⁹ Samas.

²⁰ Kull, I; Ristikivi, M. Lk 28-29.

Vastandlikud hinnangud on tõenäoliselt tulenenud ajalisest faktorist, kas on mõeldud aastat 1993 või on oldud aastatega paindlikum. Olles mõnevõrra töö raames tutvunud ka 1990-ndate Tartu Ülikooli lõpetajatega, nõustub autor siinkohal professorite I. Kulli ja M- Ristikiviga. Mitmed selleaegsed eredaimad tähed saavutasid kõrge lennu juba 1990-ndatel ning on tänaseni juhtivpositsioonidel. Olgu, kuidas on, kuid üks on kindel – kitsas struktuur ulatuslikul arvul õppejõude ei võimaldanud ning need, kes kooli ei mahtunud, liikusid õppejõududeks erakõrgkoolidesse.

Paralleelselt Tartu Ülikooli õigusteaduskonna reformiga, hakkasid tekkima ka ametlikud erakõrgkoolid. Seni oli erategevus hariduses olnud aastakümneid välistatud või alla surutud.²¹ Taasiseseisvumisjärgne vähene riiklik regulatsioon, mis oli tingitud vastavate seaduste puudumisest ning ühiskonnas valitsenud vaimustus vabaturumajandusest soosis erakõrgkoolide rajamist. 30. märtsil 1992. aastal kehtima hakanud Eesti Vabariigi haridusseadus²² andis erakoolidele esmakordselt staatuse seadusandluses, kuid sealhulgas nende tegevust ülemäära ei reguleerinud. 1992. aasta Eesti Vabariigi Haridusseaduses olid erakõrgkoolid reguleeritud järgmiselt: eraülikoolile ülikooli õiguste andmine kuulus ülemnõukogu pädevusse (Riigikogu eellane), eraülikoolide koolitusloa väljastamine ja tühistamine kuulus haridusministeeriumi pädevusse ning erakoolid ise allusid vaid neid asutanud juriidilisele või füüsilisele isikule.²³ Selline liberaalne regulatsioon soodustas eraõppeasutuste kiiret kasvu, mis tõtt-õelda riigile tundus esmalt sobivat. Et iseseisev riik oli kõigile uus nähtus, Nõukogude Liidust lahti ütlemine oli Eestile majanduslikult raske ning kuna erakõrgkoolide huvid langesid kokku avalik-õiguslike ülikoolide huvidega, siis nägi riik võimalust vabaturult vahendeid juurde leida hea ideena.²⁴ Siit sai alguse erakõrgkoolide asutamine kui ärimudeli teke, mis võimaldas teenida maksimaalselt kasumit nendes õiguslikes ja majanduslikes tingimustes, millesse riik oli nad asetanud.²⁵ Selgus, et õigusharidus on nn odav eriala, kus peamiselt tuli kuluartiklina arvestada vaid õppejõududele makstavaid palkasid.²⁶

²¹ Meriste, M; Rajangu, V. Erakoolid Eestis. Kultuuri- ja Haridusministeerium, Tallinn 1994, lk 5

²² Eesti Vabariigi haridusseadus. RT 1992, 12, 192

²³ Eesti Vabariigi haridusseadus § 5 lg 3, § 6 lg 2 p 15, § 30. RT 1992, 12, 192

²⁴ Järvelaid, P, lk 199

²⁵ samas

²⁶ samas

Asjaolu, et taasiseseisvumisjärgsetel aastatel puudusid erakõrgharidust reguleerivad sätted, tõi endaga kaasa kõrgkoolide suure autonoomia, mis soodustas tormilisel hulgal erakõrgkoolide rajamist. Selline liberaalne isetegutsemine ning vastselt kättesaadavaks muutunud vabaturumajandus käisid küll käsikäes, kuid ei toonud endaga kahjuks kaasa vastutustunnet. Erakõrgharidust reguleerivate sätete puudumise tõttu, mis seaksid haridusasutusele, selles pakutavale haridusele ja õppejõududele piiranguid, tekkis erakoolide rajamises tendents sellele, et äri on esiplaanil tänu kopsakale õppemaksule. Ärimudelit soodustas lisaks ühiskonna nõudluse õigushariduse (ja üldse erahariduse) järele ka asjaolu, et kooli oli võimalik sisse astuda kõigil, kel jagus võimekust tasuda õppemaksu ning sealhulgas ei olnud olulised head hinded keskkoolist. Kuna erialaspetsialistidest, sh juristidest oli tööturul puudus, siis suurendas ka see omakorda nõudlust õigusharidust pakkuvate koolide/õppekavade loomisele. Erakõrgkoolide rajamine lahendas niisiis kaks ühiskonnaprobleemi pakkudes esmalt võimalust kõrgharidust omandada soovitud erialal paljudel, kes riiklikesse ülikoolidesse kesiste õpitulemuste pärast ei pääsenud ning teisalt, paisates tööturule suurel hulgal juriidilise haridusega spetsialiste. Mõne aja möödudes ilmnisid aga probleemid tööturul – tekkis värskete juristide üleküllus, noori diplomiga juriste oli rohkem kui vajadust nende järele. Lisaks sattus kriitika alla ka asjaolu, et värskelt lõpetanute tase on ebaühtlane.²⁷

Ebaühtlus tekkis sellest, et erakõrgkoolide ja riiklike kõrgkoolide lõpetamisdokumendid olid eristamatud. 1993. aastal vastu võetud erakooliseadus nägi pigem ette erakoolide formaalset korda, luues seadusandlust erakooli rajamise dokumentatsioonile kooli asutamisel ja muid vormilisi nõudeid, puudutades sh vähe pakutava hariduse kvaliteeti. Seaduse kohaselt oli erakõrgkooli võimalik asutada ja seda lõpetada haridusstandardile vastava õppekava alusel, kuid sealhulgas ei olnud reguleeritud õpetamise taseme, üliõpilaste teadmiste tegeliku taseme kontroll ega õpingute tulemuslikkus. Vaevalt oli erakooliseadus kehtinud pool aastat, kui Professor Inge-Maret Orgo kahtluse alla seadis erakõrgkoolides ja avalik-õiguslikes kõrgkoolides väljastatavate lõpetamisdokumentide samaväärsuse, kuivõrd erakõrgkooli lõpetamisdokument on võrdväärne teiste riiklike kõrgkoolide omaga, kui erakooli asutajal jaguvat vaid oskust õppekava korrektselt ja nõuetekohaselt koostada²⁸, kritiseerides nii antava hariduse sisulise kvaliteedi kontrolli puudumist. Õppekavale oli võimalik vajaduse korral määrata omaniku kulul ekspertiisi²⁹, kuid kui näiliselt oli õppekava korrektne, siis vajadust

²⁷ Orgo, I-M. Kõrgkoolid poliitika meelevaldas. *Juridica* 3/93, lk 49-50.

²⁸ samas

²⁹ Erakooliseadus § 8. RT I 1993, 35, 547

selleks ei olnud. Dokumentide samaväärsuse küsimus tekitas kahtluse, kui palju asutatud erakõrgkoolidest pakkus reaalselt konkurentsivõimelist haridust. Selge oli see, et olukord vajab sekkumist.

Enne erakooliseaduse jõustumist tegutsesid 1992. aasta Eesti Vabariigi haridusseaduse alusel Akadeemia Nord (1991), Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis (1992), Eesti-Ameerika Äriakadeemia (1990), Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Rakenduslik Kõrgkool "LEX" (1992) ja Tallinna Ärijuhtimise Kolledž (1991) ning pea ainus neid reguleeriv säte kõlas järgmiselt: "haridusasutused võivad põhineda kõigil Eesti Vabariigi omandiseadusega sätestatud omandivormidel"³⁰, sealjuures ei olnud reguleeritud erakoolide asutamise kord, lõpetamise kord, õppekorraldus või muu hariduse pakkumist reguleeriv säte. Küll aga oli öeldud, et haridusministeerium annab välja ja tühistab eraõppeasutuste koolituslubasid.³¹ Koolituslubade kohta aga rohkem sätteid ei olnud.

1.2 Erakooliseadus

1.2.1 Erakõrgkooli asutamise kord

02.06.1993. aastal jõustunud erakooliseadus sätestas erakooli asutamise tingimused selliselt: Erakooli asutamise tingimuseks on pedagoogide, õppekava, õppeks sobiva sisustusega nõuetekohase hoone (nõuetekohaste hoonete) või ruumide olemasolu. Erakooli asutamisdokumendid on: põhikiri, mitme omaniku korral asutamisleping, asutamisluba, koolitusluba ja registreerimistunnistus.³² Erakooli asutamise esimene etapp oli asutamisloa taotlemine KOV üksuse täitevorganilt, teine koolitusloa taotlemine Kultuuri- ja Haridusministeeriumilt ning kolmas etapp kooli registreerimine taas KOV üksuse täitevorgani juures. Registreerimiseks vajalikud dokumendid olid järgmised: registreerimisavaldus kande tegemisega registrisse, asutamisluba, koolitusluba, põhikiri ja asutamisleping.³³ Koolitusloa

³⁰ Eesti Vabariigi haridusseadus § 3 lg 3. RT 1992, 12, 192

³¹ Eesti Vabariigi haridusseadus § 6 lg 2 p 15. RT 1992, 12, 192

³² Erakooliseadus § 3 lg-d 1,2. RT I 1993, 35, 547

³³ Asutamisleping lisati vajaduse korral, kui kooli asutas kaks isikut.

juurde lisatavateks dokumentideks olid: asutamisluba kohaliku omavalitsuse täitevorganilt, kui omanikke oli mitu, siis ka asutamisleping, kooli põhikiri, õppekava, andmed pedagoogide kvalifikatsiooni kohta, tõendid kasutatavate ruumide (hoonete) ja nende vastavuse kohta sanitaar- ja ohutusnõuetele, koolieelse lasteasutuse puhul dokument maa-ala kohta.³⁴ Seadus sätestas ministeeriumile võimaluse määrata kõrgkoolile koolitusloa andmiseks omaniku kulul õppekavade ekspertiisi³⁵, kuid kui näiliselt tundusid koolitusloa lisana esitatud dokumendid põhjalikud ja korrektsed, siis vajadust selleks ei olnud. See võib olla ka üks võimalikest lünkkohtadest, mistõttu õnnestus mõnel kooli tegevust alustada, kuigi täpsemal uurimisel ehk poleks tohtinud. Sellel ajal puudusid ühtsed dokumentide esitamise vormid, mistõttu on tõenäoline, et dokumentide kvaliteedi, mahu ja info osas puudus selgus nii kooli asutajal kui kooli asutamise dokumente kontrollival ametnikul. Kuigi kriitikat haridusministeeriumi suunal on olnud ajakirjanduses piisavalt teemal, et ministeerium on eksinud 1990-ndate alguses koolituslubade andmisel, siis näiteid ei leidu rohkem peale ühe. 2001. aastal tuli välja, et Majandusõiguse ja Poliitika Instituudi koolitusluba on 1996. aastal väljastatud ebaõigete andmete alusel olematule juriidilisele isikule. Selline avastus tõi kaasa koolitusloa tühistamise ja kooli sulgemise.³⁶

03.06.1998. aastal jõustunud erakooliseadusega³⁷ oli erakooli asutamine muutunud märksa rangemaks. Kaotati ära kohalikul omavalitsuselt asutamisluba taotlemine. Erakool registreeriti Haridusministeeriumi poolt koolitusloa välja andmisega. Muuhulgas alates 1998. aastast sätestati koolitusloa tähtajalisus. Tähtaja määramisel arvestati erakooli õppekavaga kehtestatud nominaalse õppeaja kestust, kuid mitte vähem kui üks õppeaasta. Erakõrgkooli asutamise esimeseks etapiks oli koolitusloa taotluse esitamine Haridusministeeriumile. Koolitusloa lisasid reguleerivaid sätteid täpsustati ja täiendati oluliselt – taotluse juurde pidi lisama järgmised dokumendid: kooli põhikiri, haridustasemele või erakooli liigile vastav õppekava, samaliigilise riigi- või munitsipaalõppeasutuse pedagoogidele ja õppejõududele või avalikõiguslike ülikoolide õppejõududele õigusaktides kehtestatud nõuetele vastavate pedagoogide või õppejõudude kirjalikud nõusolekud asutatavasse erakooli tööle asumiseks, andmed erakooli tegevuseks vajalike õpperuumide (-hoonete), sisustuse ja muu vara olemasolu ja nende vastavuse kohta sotsiaalministri määrusega kehtestatud tervisekaitse nõuetele ja

³⁴ Erakooliseadus §8 lg 2. RT I 1993, 35, 547

³⁵ Erakooliseadus § 8 lg 3 RT I 1993, 35, 547

³⁶ Haridusministri 28.05.2001. a käskkiri nr 212; Majandusõiguse ja Poliitika Instituut. Võrgust kättesaadav: https://et.wikipedia.org/wiki/Majandusõiguse_ja_Poliitika_Instituut (28.03.2022)

³⁷ Erakooliseadus. RT I 1998, 57, 859

haridusministri kehtestatud nõuetele, kooli arengukava, kõrgkooli ja ülikooli puhul andmed õppe- ja teadustegevuseks vajaliku õppemateriaalse baasi olemasolu ja nende vastavuse kohta haridusministri määrusega kehtestatud nõuetele, Maksuameti tõend omaniku maksuvõlgnevuste puudumise kohta^{38 39}.

10.03.2002. a erakooliseaduse muudatusega lisati ka kõrgkoolis magistriõppe läbiviimise soovi korral nõue esitada koolitusloa taotluse lisana ka andmed rakenduskõrgkooli seaduses kehtestatud nõuete⁴⁰ täitmise kohta. Rakenduskõrgkooli seaduse kohaselt võis magistriõppe toimuda rakenduskõrgkoolis jätkuna samal õppesuunal positiivselt, välja arvatud tingimisi akrediteeritud rakenduskõrgharidusõppe õppekavale või kui rakenduskõrgkool on sõlminud ülikooliga magistriõppe läbiviimiseks, välja arvatud usuõpetuse ja teoloogia või sõjaväeliste õppekavade järgi, koostöölepingu, milles nähakse ette õppetegevuseks vajalike õpperuumide (-hoonete), sisustuse ja muu õppemateriaalse baasi ühine ja efektiivne kasutamine ning kõrge kvalifikatsiooniga õppejõudude ühine rakendamine õppetegevuse läbiviimisel. Vajaduse korral oli ministeeriumil õigus anda käskkiri õppekava ekspertiisi koostamiseks ning kui määratud ekspertiisi tulemus oli negatiivne, siis selle alusel ka koolitusloa andmisest keelduda. Loa andmisest keeldumise kohustus oli ka juhul, kui taotluse lisad oli puudulikud või ei vastanud õigusaktidega kehtestatud nõuetele.⁴¹

05.07.2004. aastal jõustus järjekordne suurem muudatus erakooli asutamise korras, mil kohendati varasemalt kehtinud nõudeid, kuid kehtestati ka täiendavad nõuded: koolitusloa esmakordsel taotlemisel erakooli pidaja asutamislepingu või otsuse notariaalselt tõestatud ära kiri, kui koolitusloa taotlejaks on asutamisel olev aktsiaselts, osaühing, sihtasutus või mittetulundusühing; eraülikoolile, erarakenduskõrgkoolile või erakutseõppeasutusele koolitusloa taotlemisel erakooliseaduse § 2¹ lõigetes 1–2 nimetatud aktsiakapitali, osakapitali või sihtasutuse või mittetulundusühingu omakapitali⁴² olemasolu tõendavad dokumendid koos audiitori järeldusotsusega; ülikooli, kõrgkooli ja kutseõppeasutuse puhul andmed erakooli pidaja audiitori kohta.⁴³ Alates sellest muudatusest loeti nüüd erakool asutatuks, kui ta on

³⁸ Tingimus kaotati 01.08.2002 erakooliseaduse muudatusega.

³⁹ Erakooliseadus § 5 lg 5. RT I 1998, 57, 859

⁴⁰ Rakenduskõrgkooli seadus § 15² lg 2. (RT I 1998, 61, 980; 1999, 10, 150; 102, 908; 2000, 54, 350; 78, 496; 2001, 65, 375; 2002, 56, 348; 61, 375; 90, 521)

⁴¹ Erakooliseadus § 5 lg 9. RT I 1998, 57, 859 – 10.03.2002.

⁴² Ülikooli pidajal vähemalt 10 miljonit krooni, kõrgkooli pidajal vähemalt 6 miljonit krooni.

⁴³ Erakooliseadus § 5 lg-d 10-12. [RT I 1998, 57, 859](#) – 05.07.2004.

kantud Eesti Hariduse Infosüsteemi.⁴⁴ Alates sellest ajast ei ole enam ühtegi õigusharidust pakkuvat erakõrgkooli enam asutatud, niisiis kestis nende jõuline tekkimine haridusmaastikule kümme aastat.

Peatüki lõpetuseks tuuakse välja erakõrgkoolid, kes pakkusid võimalust omandada õiguse suunal kõrgharidust alates Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest kuni hetkeni, mil nende tegevus hääbus. Lisaks on nad jaotatud EHISesse märgitud õppeasutuseleiligi vastavalt tulpadesse, eesmärgiga pakkuda lugejale koolide ülevaadet.

ÜLIKOOL	RAKENDUSKÕRGGKOOL	KUTSEÕPPEASUTUS
Akadeemia Nord (1991-2010)	Eesti-Ameerika Äriakadeemia (1990-2013)	Tallinna Majanduskool
Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis (1992-2003)	Erarakenduskõrgkool Erakolledž Futurum-2 (2003-2005)	
Euroakadeemia (1997-2020)	Kõrgkool "I Studium" (1993-2011)	
International University Audentes (1995-2008)	Majandusõiguse ja Poliitika Instituut (1996-2001)	
Tallinna Tehnikaülikool	Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Rakenduslik Kõrgkool "LEX" (1992-2004)	
Tallinna Ülikool	Õigusinstituut (1994-2002)	
Tartu Ülikool	Sotsiaal-Humanitaarinstituut (1999-2011)	
	Sotsiaalteaduste Rakenduskõrgkool "Veritas" (?-2003)	
	Tallinna Majandus- ja Sotsiaalkolledž (?-2003)	
	Tallinna Ärijuhtimise Kolledž (1991-2011)	

⁴⁴ Eesti Hariduse Infosüsteem asutati ja võeti vastu selle põhikiri Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 määrusega nr 265.

1.2.2 Õppekorraldus

Õppe- ja kasvatuskorralduse aluseks oli õppekava ning kehtestatud õppe- ja kasvatuskorralduse eeskirjad, mille koostasid koolid iseseisvalt.⁴⁵ Erakooliseaduses oli õppekava defineeritud järgmiselt: õpingute alusdokument, mis määratleb õppe-eesmärgid ning õppeaja kestuse, nõuded õpingute alustajale, õppeainete loendi koos mahu ja sisu iseloomustusega, õppeainete valiku võimalused ja tingimused, nõuded õppeetappide ja kooli lõpetamiseks.⁴⁶ Selleks, et koolil oleks õigus väljastada kooli lõpetajale haridust tõendav dokument, mis oleks samaväärne avalik-õiguslike kõrgkoolide lõpetamisdokumentidega, pidi erakõrgkooli õppekava vastama haridusstandardile.⁴⁷ Igale haridustasemele (eelharidus, algharidus, keskharidus, kõrgharidus) kehtestatud nõudeid nimetati riigi haridusstandardiks, mis esitati riiklike õppekavade kaudu. Nimetatud õppekavad sisaldavad hariduse sisu määravaid kohustuslikke õppeprogramme, õppetöoks ettenähtud ajakulu, kohustuslikke teadmiste, oskuste, vilumuste ja käitumisnormide kirjeldusi. Haridusstandardi koostamine ja selle täitmise jälgimine, oli haridusministeeriumi ülesanne. Haridusasutus sai õiguse välja anda kõrgharidust tõendavaid dokumente, kui tema õppeprogrammid ja nende realiseerimise tingimused vastasid riigi haridusstandardile ja ta oli saanud sellekohase riikliku tunnustuse.⁴⁸ Kuigi säte oli juba seadusesse toodud, siis esimene kõrgharidusstandard kinnitati esmakordselt alles 1996. aastal.

Sarnaselt eelmise 1993. aasta seadusega jäi ka 1998. aastal õppekorralduse aluseks õppekava ning erakooli enda kehtestatud eeskirjad.⁴⁹ Küll aga muudeti ja täiendati õppekava tingimusi – õppekavaga pidi olema kindlaks määratud õppe eesmärgid ja õppeaja kestus, õpingute alustamise tingimused, õppeainete loend ja maht ainepunktide või õppepäevades, ainekavad, õppeainete valiku võimalused või tingimused, õppeetappide ja erakooli lõpetamise nõuded.

⁴⁵ Erakooliseadus § 13. RT I 1993, 35, 547.

⁴⁶ Erakooliseadus § 9. RT I 1993, 35, 547.

⁴⁷ Erakooliseadus § 9, 16 lg 3. RT I 1993, 35, 547. Säte on seadusesse juba toodud, kuid haridusstandard kinnitati kõrgharidusstandardi näol esmakordselt alles 1996. aastal.

⁴⁸ Eesti Vabariigi Haridusseadus § 2 lg 6, § 6 lg 2 p 1, § 17 lg 7. RT 1992, 12, 192.

⁴⁹ Erakooliseadus § 13. RT I 1998, 57, 859.

Oluline oli tagada õppekavale kehtestatud nõuetega erakooli tegevuse kvaliteedi samaväärsus nagu avalik-õiguslikel kõrgkoolidel.

Kõige olulisema kaaluga muutus erakõrgkoolide õppetegevuses oli kvaliteedi kontrolli mehhanismi rakendamine ehk akrediteerimise sõnastamine erakooliseadusesse. Akrediteerimine kandis endas eesmärki ühtlustada kõrgharidustaset. Vajadus selle järele tekkis juba 1990-ndate esimesel poolel, kuid esmakordselt suudeti see seadusandlusesse sõnastada 1995. aastal ülikooliseadusega. Akrediteerimine oli vajalik, kuna 1990-ndatel tekkis haridusmaastikul kõrgharidusasutuste üleküllus, mis kõik väljastasid pealtnäha samaväärseid lõpetamisdokumente. Üleküllust võimaldas eraõppeasutustes pakutava hariduse vähenenud kontroll, mis tõi omakorda kaasa erinevate asutuste lõpetajate teadmiste ja oskuste taseme ebahomogeensuse. Seega kui 1993. aastal oli erakõrgkoolil õigus väljastada kooli lõpetajale haridustõendav dokument, mis oli samaväärne avalik-õiguslike kõrgkoolide lõpetamisdokumentidega, juhul kui kooli õppekava vastas riiklikule haridusstandardile, siis 1998. aasta seadust muudeti selliselt, et erakõrgkoolil oli selline õigus siis, kui õppekava oli positiivselt akrediteeritud. See oli eraõppeasutuste jaoks väga oluline muutus, kuna 1993. aasta seadus eraõppeasutuste pakutavasse hariduse kvaliteeti ei sekkunud. Tõenäoliselt koolis pakutavale haridusele kontrolli ei tehtud, kui seda vajalikuks ei peetud ning vajalikuks ei peetud seda juhul kui dokumendid, sh õppekava, oli korras.

Alates 05.07.2004 jõustunud muudatusest sätestati erakõrgkoolidele asutamisel küllaltki kopsakas kapitalinõue tagamaks üliõpilaste võimalikke nõudeid kui koolil peaksid probleemid tekkima. Haridusministeerium soovis selle sättega korrastada haridusturgu, kus alles jääksid vaid tugevaimad⁵⁰. Sätte kohaselt pidi eraülikooli kapital olema vähemalt 10 miljonit krooni ning kõrgkooli kapital vähemalt 6 miljonit. Ka juba eksisteerivad koolid olid sellest mõjutatud. Seaduse rakendussätetes kirjutati, et kapitalinõuet kohaldatakse juba väljaantud koolitusloa või positiivset akrediteerimisotsust omavale erakooli pidajale 2007. aasta 1. jaanuarist, välja arvatud siis, kui erakooli pidaja esitab taotluse uue koolitusloa saamiseks. Ehk alates 2007. aasta 1. jaanuariks pidid ka eksisteerivad koolid viima end seadusega vastavusse.

⁵⁰ Enamik eraülikooli lõpetab oma töö – 03.09.2003. Võrgust kättesaadav: <https://www.delfi.ee/artikkel/6254013/enamik-eraulikooli-lopetaab-too>

2 KÕRGHARIDUSE KVALITEEDI TAGAMINE

2.1 Ülikooliseadus

Kõrgkoolide seaduse vastu võtmine ja jõustumine oli pikk protsess, kuid lõpuks väga oodatud reguleerimaks ülikoolide tegevust, sh eraülikoolide tegevust. Eelkõige oodati sätteid kõrghariduse kvaliteedi tagamise kohta akrediteerimise näol. Kuigi Eesti kõrgkoolide seaduse eelnõud hakati ette valmistama juba enne Nõukogude Liidu lagunemist⁵¹, läks veel neli aastat, enne kui see Riigikogus vastu võeti. Sellele on kaks põhjust. Üheksakümnendate alguses toimunud tihedate valitsusevahetuste tõttu sattus seaduse eelnõu järgemööda uute inimeste kätte, kes leidsid, et seni kirjapandu, ei ole piisavalt pädev. On tagasivaadates kaheldav, kas nii ka tegelikult oli või töötati senisele eelnõule vastu seepärast, et näidata enda panust ja puudus ettenägelikkus ning ühtse eesmärgi nägemine. Probleem seisnes suuresti ka selles, et seaduse eelnõu väljatöötamist alustati ilma kõrgkoolide esindajate ja asjatundjateta, mille tõttu kannatas eelnõu kvaliteet. Kõrgkoolide esindajad kaasati seaduse koostamisse alles 1993. aastal, kellega koostöös kujundati suund ning alusjooned Eesti edasisele kõrghariduspoliitikale. Nendeks olid teiste hulgas kõrgharidusasutuste autonoomsus; isereguleerivus ja isearenemine kõrghariduse kvaliteedi parendamiseks; kõrgharidusasutuste finantseerimise suurendamine; täiendava tähelepanu pööramine kõrgharidusastmelisusele; ainepunktisüsteemi kasutuselevõtmine.⁵²

Kõrgkoolide seaduse eelnõu esitati menetlusse 1994. aasta aprillis. Kuigi seaduse eelnõuga oli palju vaeva nähtud, tekitas kogu protsess pingeid – eelnõu teisel lugemisel esitati 200 muudatusettepanekut, lisaks nägid mõned selleaegsed ülikooli staatusega koolid ohtu nende samastamises rakenduskõrgkooli staatusega. Kultuurikomisjoni pikkade ja põhjalike arutelude tulemusena otsustati arvata kõrgkoolide seaduse eelnõu menetlusest välja ning alustada uue, ülikooliseaduse eelnõuga, mis algatati juba 1994. aasta oktoobris.⁵³ Seaduse rakendusallasse kuulus vaid riigiülikoolide tegevuse reguleerimine, rakenduslikke kõrgkoole seadus ei puudutanud. Eraomandil põhinenud ülikoolide tegevust jäi endiselt reguleerima erakooliseadus⁵⁴, kuid sinna tehti vastavaid muudatusi, millega prooviti ühtlustada eraomandis

⁵¹ Orgo, I-M. Kõrgkoolid poliitika meelevaldas. *Juridica* 3/93, lk 48.

⁵² Kultuuri- ja Haridusministeeriumi aastaraamat 1993. Kõrgharidus- ja teaduspoliitika põhijooned. Tallinn 1993, lk 28

⁵³ Seletuskiri ülikooliseaduse eelnõule. 12.10.1994

⁵⁴ Erakooliseadus. RT I 1993, 35, 547

ja riiklikes ülikoolides õppetegevust ja –korraldust. Nendest olulisemateks muudatusteks oli, et erakooli õppekorralduse ja õppetegevuse kontrolli suhtes kehtivad erakoolidele sama liiki riigi- ja munitsipaalkoolidele kehtestatud nõuded.⁵⁵ Tegemist oli täiesti uue täiendusega õppekorralduse peatüki all. Nüüdsest toimus erakooli, mille lõpudokumente riiklikult tunnustatakse, sisseastumine ja lõpetamine sama liiki riigi- või munitsipaalkooli lõpetamiseks kehtestatud korras.⁵⁶ Kui varasemalt loeti erakoolide lõpetamisdokumendid vastavate avalike koolide lõpetamisdokumentidega võrdväärseiks, kui erakooli õppekava oli haridusstandardi alusel heaks kiidetud, siis nüüd täiendati seda järgmiselt: erakooli lõpudokument loeti vastava riigi- või munitsipaalkoolide lõpudokumentiga võrdväärseks, kui lõpetaja oli kogu õppeaja õppinud haridusstandardi või riiklike õppekavade alusel heakskiidetud õppekava järgi.⁵⁷

Ülikooliseadus võeti riigikogu poolt vastu 12.01.1995. aastal ning oli otsustavaks sammuks Eesti ülikoolisüsteemi ning hariduspoliitika kujundamisel. Ülikooliseaduse ülesanne oli sätestada ülikooli asutamise, ühinemise, jagunemise ja tegevuse lõpetamise kord, tegutsemise alused, autonoomia piirid, juhtimise põhimõtted, kõrghariduse omandamise vormid ja tingimused, ülikooli varade õiguslik seisund, finantseerimise kord, õppejõudude ja üliõpilaste põhiõigused ja -kohustused ning riiklik järelevalve ülikooli tegevuse üle.⁵⁸

2.2 Akrediteerimine

1993. aasta 1. märtsil alustas Kultuuri- ja Haridusministeeriumi all Teaduse- ja Kõrghariduse osakond, mis alustas innukalt tööd kõrghariduse kvaliteedi ühtlustamiseks – uue kõrghariduseaduse väljatöötamiseks, kõrgkoolide akrediteerimise ettevalmistamiseks, uute tegevuslitsentside (koolituslubade) väljaandmise nõuete välja töötamiseks.⁵⁹ 1993. aasta üheks Eesti kõrghariduspoliitika alusjooneks oli, et kõrgkoolid peavad arenema isereguleeruvateks ja –arenevateks süsteemideks.⁶⁰ Samal aastal tehti ka jõudsalt ettevalmistusi eesmärgiga alustada kõrgkoolide akrediteerimisega 1994. aasta teisel poolel, kuid tõenäoliselt ajalise surve tõttu, seda siiski ei jõutud.

⁵⁵ Ülikooliseadus § 58 lg 1 p 3. RT I 1995, 12, 119.

⁵⁶ Ülikooliseadus § 58 lg 1 p 2, 4. RT I 1995, 12, 119.

⁵⁷ Ülikooliseadus § 58 lg 1 p 5. RT I 1995, 12, 119.

⁵⁸ Ülikooliseadus § 1. RT I 1995, 12, 119

⁵⁹ Kultuuri- ja Haridusministeeriumi aastaraamat 1993, lk 28.

⁶⁰ Samas, lk 28.

Ülikooliseaduse jõustumisega reguleeriti esmakordselt akrediteerimine Eesti seadusandluses, mis kehtis ka erakõrgkoolidele juhul, kui neil oli soov väljastada riiklikult tunnustatud diplomeid. Täpsemalt sõnastati akrediteerimine 03.06.1998. aasta erakooliseadusesse, mille kohaselt kõrgkooli ja ülikooli ning nende õppekavade akrediteerimisele kohaldati avalik-õiguslikule ülikoolile kehtestatud akrediteerimise aluseid ja korda. Muuhulgas sätestati, et kõrgkooli ja ülikooli õppekava võis esmakordselt akrediteerida, kui kõrgkoolis või ülikoolis õppijad olid läbinud 75 protsenti õppekavast.⁶¹ See kehtis ainult erakoolidele.

Akrediteerimise all mõistetakse tegevust, mille käigus antakse hinnang ning võetakse vastu otsus kõrgkooli ning tema õppekavade vastavuse kohta seaduse ja standarditega kehtestatud nõuetele. Akrediteerimine tähendab hindamisprotsessi läbiviimist, mille eesmärgiks on õppeprotsessi kvaliteedi ja efektiivsuse määratlemine ning pidev parendamine⁶² ehk sisuliselt hinnatakse asutuse kompetentsust kindlaksmääratud standardite – kõrgharidusstandardi – järgi. Selle mõtte on, et kõrgharidus oleks pidevas täiustumises, ainult nii on võimalik hoida kõrghariduse taset pideval tõusujoonel.

Mõiste kõrgharidusstandard toodi seadusesse esmalt 1995. aasta ülikooliseadusega, mille kohaselt on see kõigile kõrgharidusastmetele Vabariigi Valitsuse kehtestatud nõuete kogum, millega määrati kindlaks vastava õppega kavandatavad eesmärgid eri-, kutse- ja ametialase pädevuse saavutamiseks, standardiga hõlmatavate kutse- ja erialade nimistu, õppekavadele esitatavad üldnõuded ja õpingute kogumaht. Esmakordselt kinnitati kõrgharidusstandard 1996. aastal. Kõrgharidusstandardeid avatakse pikemalt vastavas peatükis.

Akrediteerimist oli eelkõige vaja kõrgkoolides pakutava hariduse ühtlustamiseks ning ühiskonna vajadustele vastu tulemiseks. See oli oluline nii riiklike kui ka erakõrgkoolide vaates. Juba ainuüksi sõnapaar “riiklik kõrgkool” viitas riigi rahastusele ning asjaolule, et selles pakutav haridus on riigi vastutada. Ehk et oli riigi enda ja tema tuleviku huvides, et riiklikes kõrgkoolides pakutaks parimvõimalikku haridust. Sellised ootused olid ka ühiskonnal. Kuid ühiskonnal olid sarnased ootused ka erakõrgkoolides pakutavale haridusele. Erakõrgkooli lõpetajale, kelle edasine edukus sõltus omandatud hariduse kvaliteedist, oli oluline, et tema raske töö ja vaevaga saadud kraad hilisemas elus tuulde ei läheks. Samamoodi oli oluline ka tema tööandjale, et ta saab palgatud juristi usaldada tema tegevuses ning tema pädevuses.

⁶¹ Erakooliseadus § 14 lg 1. RT I 1998, 57, 859.

⁶² Sterian, P-E. Akrediteerimine ja kvaliteedikindlustus kõrghariduses. Akrediteerimise põhimõtted. Cepes 1993, lk 5

Akrediteerimine ei olnud seaduse kohaselt kohustuslik, kuid see oli ilmtingimata kõrgkoolile vajalik konkureerimaks riiklikult tunnustatud kõrgkoolidega⁶³, kuna vaid akrediteeritud õppekava alusel omandatud kõrgharidust tõendav lõpetamisdokument loeti riiklikult tunnustatuks. Kui muidu olid erakõrgkoolid mõjutatud ülikooliseaduses sätestatust osas, milles erakooliseadus ei olnud sätestatud teisiti, siis akrediteerimise kohta on alates, siis 1998. aastal jõustunud erakooliseadus sätestas kohe, et kõrgkooli ja ülikooli ning nende õppekavade akrediteerimisele kohaldatakse avalik-õiguslikule ülikoolile kehtestatud akrediteerimise aluseid ja korda.⁶⁴ Sama paragrahvi teine lõige seadis ka erisuse, mille kohaselt võis kõrgkooli ja ülikooli õppekava esmakordselt akrediteerida, kui kõrgkoolis või ülikoolis õppijad on läbinud 75 protsenti õppekavast.

Akrediteerida oli võimalik eraldi kõrgkooli kui institutsiooni tervikuna või selles realiseeritavat õppekava. Institutsionaalse või selle struktuuriüksuse akrediteerimise eesmärgiks ei peetud õpingute sisu hindamist, vaid konkreetse struktuuriüksuse või institutsiooni organisatsiooni, töökorralduse, õppekeskkonna eesmärkidele vastavuse, ressursside kasutamise sihipärasuse ja tõhususe hindamist. Institutsionaalne akrediteerimine ei hinnanud küll õpingute sisu, kuid oli siiski vajalik eeldus kvaliteetse koolituse tagamiseks õpetatavatel erialadel.⁶⁵ Õppekava akrediteerimine kandis eesmärki teha kindlaks õppekava sisu kvaliteet, selle vastavus kõrgharidusstandardile, hinnata vastavalt teoreetilise ja praktilise õppe taset, õppejõudude ja pedagoogide kvalifikatsiooni, üliõpilaste teadmiste taset ja õpingute tulemuslikkust.⁶⁶

Akrediteerimise läbiviimiseks loodi kõrghariduse hindamise nõukogu, mis asutati 1995. aastal Vabariigi Valitsuse poolt ning määrati tegutsema Haridusministeeriumi valitsemisalasse. Kõrghariduse hindamise nõukogu täitis nõ järelvalveorgani ülesandeid kõrgharidusmaastikul. Nõukogu ülesandeks oli teostada kõrgharidusasutuste ja nende õppekavade akrediteerimist, avalikustada akrediteerimisotsuseid, välja töötada rahvusvahelisele tasemele vastavate kõrgharidusstandardeid ning anda akrediteerimisotsuste alusel soovitusi.⁶⁷

Kõrghariduse hindamise nõukogu juurde moodustati 1997. aastal EKAK (Eesti Kõrghariduse Akrediteerimiskeskus), mille eesmärgiks oli koostada ekspertrühmi ning kooskõlastada

⁶³ Aru, H; Jõgi, L; Kalm, V; Kiisler, K; Laasberg, T; Vaht, G. Bologna protsess Eestis: ülevaade 1999-2003. Kõrghariduse kvaliteedi kindlustamine Eestis. Tartu: Guttenberg 2003, lk 10

⁶⁴ Erakooliseadus § 14 lg-d 1, 2. RT I 1998, 57, 859.

⁶⁵ Merusk, K; Narits, R; Pruks, P. Õigushariduse akrediteerimise õiguslikest alustest ja protsessid Eestis. – Juridica 8/1998, lk 407

⁶⁶ Samas.

⁶⁷ Aru, H; Jõgi, L; Kalm, V; Kiisler, K; Laasberg, T; Vaht, G. Lk 10.

ekspertkõlastuse ajakavad kõrgkoolide ja ekspertidega, avalikustada akrediteerimisotsused interneti kaudu. Tema ülesanded hõlmasid ka teiste rahvusvaheliste akrediteerimiskeskustega sideme hoidmist. EKAK-il oli pigem formaalne funktsioon, panna kõrghariduse hindamise nõukogu tegevus toimima.⁶⁸

Kõrghariduse hindamise nõukogu koosseisu kuulusid esindajad teadus- ja arendusasutustest, teadus- ja arendustegevust finantseerivatest riiklikest fondidest ja kutseühingutest. Iga akrediteerimise jaoks moodustati hindamiskomisjon, kuhu kuulusid teadus- ja arendusasutuste esindajad ja kahe välisriigi teadlased. Välisriigi teadlaste kaasamine oli oluline hindamaks hinnatavat asutust või selle õppekava rahvusvahelisel areenil. Hindamiskomisjoni soovitude alusel tegi kõrghariduse hindamise nõukogu otsuse kõrgkooli ja/või tema õppekava akrediteerimiseks/mitteakrediteerimiseks.

Akrediteerimisprotsess koosnes kahest etapist, millest esimene kujutas endast kõrgkooli poolt teostatud eneseanalüüsi ning teine väliseksperdi läbiviimist. Lähtudes akrediteerimise eesmärgist hindavad väliseksperdid eneseanalüüsi ning kõrvutavad seda reaalsusega. Hinnati õppekava vastavust kõrgharidusstandardile, sealhulgas vastava teoreetilise ja praktilise õppe taset, õppejõudude ja teadustöötajate teaduslikku ja pedagoogilist kvalifikatsiooni, üliõpilaste teadmiste taset ning õpingute tulemuslikkust.⁶⁹ Sõltuvalt akrediteerimise tulemusest võib Kõrghariduse Hindamise nõukogu teha otsuse kõrgkooli või õppekava akrediteerimiseks, tingimisi akrediteerimiseks või mitteakrediteerimiseks.⁷⁰ Tingimisi akrediteerimisotsus oli ka positiivne otsus, see toodi ülikooliseadusesse 13.01.1999. a muudatusega.⁷¹

Kõrgkooli või õppekava positiivne akrediteerimisotsus tähendas otseselt, et kõrgkool või tema õppekava vastasid ülikooliseaduse ja kõrgharidusstandardiga kehtestatud nõuetele. Positiivse akrediteerimisotsuse kehtivusaeg oli seitse aastat.⁷² Õppekava positiivse akrediteerimisotsuse korral loeti õppekava alusel omandatud kõrgkooli lõpetamisdokument riiklikult tunnustatuks.⁷³ Tingimisi akrediteerimise kehtivusaeg alates otsuse andmisest on 2 aastat.⁷⁴

⁶⁸ Samas

⁶⁹ Ülikooliseadus § 12 lg 1. RT I 1995, 12, 119.

⁷⁰ Merusk, K; Narits, R; Pruks, P. Õigusariduse akrediteerimise õiguslikest alustest ja protsessid Eestis. – Juridica 8/1998, lk 407

⁷¹ Ülikooliseadus § 10 lg 6. RT I 1995, 12, 119, muudetud 13.01.1999.

⁷² Ülikooliseadus § 10 lg 6. RT I 1995, 12, 119.

⁷³ Ülikooliseadus § 13 lg 1. RT I 1995, 12, 119.

⁷⁴ Alates ülikooliseadus § 10 lg 6. RT I 1995, 12, 119, muudetud 13.01.1999.

Negatiivse akrediteerimisotsuse tõid kaasa kõrgkoolis või õppekavas avastatud väga olulised puudused, mis mõjutasid oluliselt kõrgkooli lõpetanute teadmiste ja oskuste kvaliteeti. Sellisel juhul vastava õppekava alusel omandatud kõrgkooli lõpetamisdokumente riiklikult ei tunnustatud. Õppekava esmakordse negatiivse akrediteerimisotsuse korral võis ülikool taotleda teistkordset akrediteerimist pärast ühe aasta möödumist akrediteerimisotsusest. Kui teistkordset akrediteerimist ei oldud taotletud kolme aasta jooksul pärast negatiivset akrediteerimisotsust, võis haridusminister teha otsuse lõpetada üliõpilaste vastuvõtt vastavale suunale või see sulgeda.⁷⁵ 1998. aasta erakooliseadus seadis sellele punktile kitsendava asjaolu sätestades, et kui kõrgkooli õppekava akrediteerimisotsus on teist korda negatiivne, siis koolitusluba tühistatakse.⁷⁶ 10.03.2003 erakooliseaduse muudatusega parandati aga punkti järgmiselt: koolitusluba tunnustati kehtetuks, kui kõrgkooli või ülikooli õppekava akrediteerimisotsus osutus negatiivseks.⁷⁷ EHISe andmetel ei ole ühtegi sellist õppekava, mis oleks esmalt saanud negatiivse akrediteerimisotsuse ning hiljem, 1-3 aasta möödudes, positiivse otsuse.

Muuhulgas tühistati koolitusluba ka juhul, kui rohkem kui 1/3 kõrgkooli õppekavadest, sai negatiivse akrediteerimisotsuse, millega lõppes ka kooli tegevus.⁷⁸ Selliseid juhtumeid tööanalüüsi käigus ei leitud, kuna hõlmab laiemat kõrgkoolide ja selles pakutud kõikide õppekavade akrediteerimistulemuste analüüsimist.

Kuidas olid kõrgkooli üliõpilased mõjutatud kooli akrediteerimistulemustest? Positiivse akrediteerimisotsuse puhul oli lihtne – kooli ja/või tema õppekava loeti riiklikult tunnustatuks ning kooli lõpetamisdokumendid kandsid endaga samasugust väärtust nagu avalik-õiguslike kõrgkoolide lõpudokumendid. Õppekava negatiivse akrediteerimisotsuse korral, oli üliõpilasel võimalus jätkata õpinguid samas kõrgkoolis teisel õppesuunal või teises kõrgkoolis samal õppesuunal. Riiklikult ei tunnustatud enam neid kõrgharidust tõendavaid lõpetamisdokumente, mis olid välja antud pärast õppekava negatiivse akrediteerimisotsuse tegemist.⁷⁹

Vastavalt 1995. aastal vastu võetud ülikooliseaduse rakendussetetele, pidid kõikide ülikoolide õppekavad olema akrediteeritud nelja aasta jooksul, st 1999. aasta jaanuariks.⁸⁰ Sätet muudeti

⁷⁵ Ülikooliseadus § 12 lg 2. RT I 1995, 12, 119.

⁷⁶ Erakooliseadus § 9 lg 1 p 4. RT I 1998, 57, 859.

⁷⁷ Erakooliseadus § 9 lg 1 p 4. RT I 1998, 57, 859, muudetud 10.03.2003.

⁷⁸ Ülikooliseadus § 12 lg 2. RT I 1995, 12, 119.

⁷⁹ Ülikooliseadus § 13 lg 2. RT I 1995, 12, 119.

⁸⁰ Ülikooliseadus § 55 lg 1. RT I 1995, 12, 119.; Haridusministeeriumi aastaraamat 1996. Tallinn, 1997.

13.01.1999. a ülikooliseaduse muudatusega, millega pikendati tähtaega. Alates sellest ajast pidid olema õppekavad akrediteeritud seitsme aasta jooksul ülikooliseaduse jõustumisest ehk 2002. aastaks. Lisaks täiendati sätte sõnastust lausega: “Kuni akrediteerimisotsuse tegemiseni väljastavad avalik-õiguslikud ülikoolid nende õppekavade läbinutele riiklikud haridust tõendavad dokumendid.”⁸¹

Kõrghariduse nõukogu alustas akrediteerimist valdkondade kaupa.⁸² Õigusteaduse õppekavade akrediteerimisega alustati 1996. aasta kevadsemestril⁸³, kuid seda ei saanud sel aastal edu. 1996. aastal saatsid eneseanalüüsi aruande Tartu Ülikool, Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Rakenduslik Kõrgkool “LEX” ning Eesti-Ameerika Ärikolledž, kuid sellega asi tollal piirdus, kuna riigi poolt ei astunud rohkem edasisi samme.⁸⁴

Teine katse jätkata akrediteerimisega toimus 1997. aasta sügisel, kuid ka sel korral esines probleeme protsessi ettevalmistamisel ja läbiviimisel, ka hindamiskomisjoni komplekteerimisel pädevate liikmetega. Tartu Ülikool õigusteaduskond tõstas protesti komisjoni komplekteerimise osas, kuna nende hinnangul esines komisjoni liikmete, eriti koordinaatori määramisel, subjektivismi. Kooli hindava komisjoni koosseisu olid valitud riigisisised eksperdid, kes olid ühel või teisel moel seotud nende poolt akrediteeritavate kõrgkoolidega. Tartu Ülikool pidas sellist akrediteerimisprotsessi ja selle tulemusi farsiks.⁸⁵ Eelnev on küll Tartu Ülikooli õigusteaduskonna vaatest, kuid annab sissevaadet ka erakõrgkoolide akrediteerimisse, kuna protsess oli neil kõigil ühine. Paratamatult tekiks kahtlus, kas tollased hindamiskomisjonid olid ikka sõltumatud nagu seaduses taotleti. Lisaks eksiti ka formaalsetes aspektides nagu õigeaegses kõrgkoolide teavitamises hindamiskülastusest, mis tõi Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas kaasa pahameele. Seda seetõttu, et tollal kehtinud Hindamiskomisjonide moodustamise ja tegutsemise ajutise korra kohaselt tuli Eesti Kõrghariduse Akrediteerimiskeskusel ette teavitada külastuskäigust vähemalt 2 nädalat. Tartu Ülikooli õigusteaduskonda teavitati aga ette 4 tööpäeva, mis ei olnud piisavalt pikk aeg, et suudetaks poolteist aastat tagasi koostatud eneseanalüüsi aruannet täiendada ja parandada. Eelnevalt välja toodud puudused tingisid kõrgkoolide külastamise aja

⁸¹ Ülikooliseadus § 55 lg 1. RT I 1995, 12, 119, muudetud 13.01.1999.

⁸² Haridusministeeriumi aastaraamat 1996. Tallinn, 1997.

⁸³ Merusk, K; Narits, R; Pruks, P. Õigushariduse akrediteerimise õiguslikest alustest ja protsessid Eestis. Juridica 8/1998, lk 408.

⁸⁴ Samas

⁸⁵ Samas, lk 420.

tühistamise. Edaspidi komplekteeriti hindamiskomisjon sõltumatuse saavutamiseks vaid välisekspertidest.⁸⁶

Juristidele omaselt – kolm on kohtu seadus, 1998. aastal alustati järgmiste õigusteaduse õppekavade akrediteerimisega:

- 1) Tartu Ülikool – õigusteaduse bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppe õppekavad;
- 2) Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis – õigusteaduse bakalaureuseõppe õppekava;
- 3) Õigusinstituut – õigusteaduse bakalaureuseõppe õppekava;
- 4) Eesti-Ameerika Ärikolledž – majandusõiguse diplomiõppe õppekava;
- 5) Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Kool “LEX” – õigusteaduse diplomiõppe õppekava;
- 6) Tallinna Bakalaureuse Erakool – majandusõiguse diplomiõppe õppekava.

Eelnimetatute kohta kinnitas haridusminister käskkirjaga 30. juunil 1998. aastal Kõrghariduse hindamise nõukogu otsuse, milles otsustati akrediteerida Tartu Ülikooli õigusteaduse bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppe õppekavad ja akrediteerida tingimisi õigusinstituudi bakalaureuseõppe õppekava ning Tallinna Bakalaureuse Erakooli majandusõiguse õppekava.⁸⁷

Vastavad akrediteerimistulemused Tartu Ülikooli õppekavade ja Tallinna Bakalaureuse Erakooli majandusõiguse õppekava kohta on leitavad ka EHISE andmebaasist, kuid seal puudub info Õigusinstituudi vastava akrediteerimisotsuse kohta. Ka teiste eelnimetatud õppekavade kohta selleaegset akrediteerimisotsust ei nähtu.

2.3 Kõrgharidusstandard

Esimene kõrgharidusstandard on Vabariigi Valitsuse poolt vastu võetud 26.11.1996. aastal. Kõrgharidusstandard määratles kõrghariduse üldnõuded Eestis ja oli üks kõrghariduse omandamist võimaldavate õppeasutuste koolituslubade väljaandmise ja nende õppekavade akrediteerimise alusdokumente. Kõrgharidusstandard kehtis kõrgharidustaseme kõikidele astmetele ja õppevormidele, olenemata kõrgkooli õiguslikust seisundist ja omanikust⁸⁸, st et ka erakoolidele.

⁸⁶ Merusk, K; Narits, R; Pruks, P. Lk 408.

⁸⁷ Haridusministri käskkiri nr 152 – 30.06.1998.

⁸⁸ Vabariigi valitsuse määrus 26.11.1996 nr 299 “Kõrgharidusstandardi kinnitamine”. RT I 1996, 84, 1508

Standardiga määrati õppekavadele järgmised nõuded: õppekava määrab nominaalse õppeaja, õppeainete loetelu, õppeainete mahu koos sisu üldiseloomustusega, õppeainete valiku võimalused ja tingimused, erialad, millele õppekava raamides võib spetsialiseeruda, ning lõpetajale esitatavad nõuded; õppekavad registreeritakse Haridusministeeriumi õppekavaregistris; iseseisev õppekava peab erinema teistest õppekavadest vähemalt kolmandiku kogumahu võrra; õppetöö mahtu arvestatakse ainepunktides - üks ainepunkt vastab 40 tunnile (1 õppenädalale) mistahes viisil üliõpilase poolt õpinguteks kulutatud tööle. Nominaalse õppeaasta õppetöö maht on 40 ainepunkti; vähemalt 50 protsenti õppekavaga kehtestatud õppeainetest peavad õpetama vastava kõrgkooli (ühisõppekavade puhul vastavate kõrgkoolide) koosseisulised õppejõud.⁸⁹ 1996. aasta standardiga sai määratud, et akadeemiline õpe on kolmeastmeline – bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõpe, mida on võimalus õppida vaid ülikoolides. Järgnevates lõikudes on toodud õppetasemete olemus, nõuded õppekavale ning tunnustus õppekava läbimisel vastavalt 1996. aasta standardile.

Bakalaureuseõpe, kui akadeemilise õppe esimene aste, koosneb õpingutest, teadus- ja kutsealasest või muust loometööst ning kannab endas eesmärki süvendada üldharidust, anda üliõpilasele piisavaid teoreetilisi teadmisi ja oskuseid töö alustamiseks valitud alal ning edasiõppimiseks, õpetada üliõpilast loominguiliselt rakendama erialaseid teadmisi, sealhulgas lahendama täpselt määratlemata ja mittetüüpilisi ülesandeid. Bakalaureuseõpet nimetati laiapõhjaline teaduslikule käsitlusele rajanevaks õppeks, mille raames koostatud teadus- ja kutsealase või muu loometöö maht, lõputöö kaasa arvatud, pidi moodustama õppetöö mahust vähemalt 20 ainepunkti. Bakalaureuseõppe nominaalkestuseks oli 4 aastat ja 160 ainepunkti.

Õppekavaga kehtestatud õppeainetest pidi vähemalt 50 % olema õpetatud doktorikraadiga või sellele vastava akadeemilise kraadiga õppejõu või kunstialadel tunnustatud loovisiku poolt. Õigushariduse kontekstis pidid olema eelnimetatud õppejõud doktorikraadi või sellele vastava kraadiga.

Bakalaureuseõppe alustamise tingimuseks oli Eestis omandatud keskharidus või sellele tasemelt vastav välisriigis omandatud haridus. Bakalaureuseõppe lõpetamisel antakse üliõpilasele bakalaureusekraadi tõendav diplomi ja akadeemiline õiend.

Magistriõpe, kui akadeemilise õppe teine aste, koosnes õpingutest ja teadus- või muust loometööst ning kandis eesmärki anda üliõpilasele süvendatud üldteoreetilisi ja erialaseid

⁸⁹ Vabariigi valitsuse määrus 26.11.1996 nr 299 "Kõrgharidusstandardi kinnitamine". RT I 1996, 84, 1508 II peatükk.

teadmisi ning arendada üliõpilase iseseisva teadus- ja kutsealase või muu loometöö oskusi, et üliõpilane oleks valmis praktikas rakendama nimetatud teadmisi ja oskusi. Magistriõppe nominaalkestuseks oli 2 aastat ja õppetöö mahuks 80 ainepunkti, kusjuures magistritöö kaitsmine ja vastava kraadi saamine võis toimuda magistriõpet läbimata ülikooli nõukogu kehtestatud tingimustel ja korras. Magistriõppe õpingud pidid moodustama õppetöö mahust vähemalt 20 ainepunkti.

Magistrikraadid jagunesid teadus- ja kutsekraadideks. Teadusmagistri õppekavas pidi teadustöö moodustama õppetöö mahust vähemalt 35 ainepunkti ning magistritöös pidi olema esitatud erialaprobleemi uudne teaduslik käsitus. Kutsemagistri õppekavas pidi uurimis-, arendus- või loometöö moodustama õppetöö mahust vähemalt 20 ainepunkti ning magistriõpe pidi sisaldama praktilise loometegevuse oskuste süvendamisele suunatud osa, mis viib mingi loomingulise probleemi uudse lahenduse leidmisele.

Standardi kohaselt pidi vähemalt kolme neljandikku õppekavaga kehtestatud õppeainetest õpetama doktorikraadiga või sellele vastava akadeemilise kraadiga õppejõud (või kunstialadel tunnustatud loovisikud).

Magistriõppe alustamise tingimuseks oli bakalaureusekraad või sellele vastav haridustase. Magistritöö kaitsmine toimus ülikooli nõukogu kehtestatud korras ning magistriõppe lõpetanud üliõpilasele väljastatakse täidetud õppekavale vastav magistri teadus- või kutsekraadi tõendav diplom ja akadeemiline õiend.

Doktoriõpe kui akadeemilise õppe kolmas aste, koosnes ulatuslikust teadus- ja kutsealasest või muust loometööst ja sellega seotud õpingutest ning kandis eesmärki anda teadmised ja oskused valitud erialal tegutsemiseks iseseisva professionaali tasemel. Doktoriõppe nominaalkestuseks oli 4 aastat ja õppetöö maht 160 ainepunkti.

Doktorikraadid jagunesid teadus- ja kutsekraadideks. Teadusdoktori õppekavas pidi teadustöö moodustama õppetöö mahust vähemalt 100 ainepunkti, muuhulgas pidi doktoritöö olema iseseisev uurimus, milles on esitatud vastava teadusvaldkonna olulise probleemi lahendus. Kutsedoktori õppekavas pidi uurimis-, arendus- või loometöö moodustama õppetöö mahust vähemalt 80 ainepunkti, muuhulgas pidi doktoriõpe sisaldama iseseisvat loometegevust arendavat osa, mis viib ulatusliku loomingulise probleemi uudse lahenduse leidmisele. Kõiki õppekavaga kehtestatud õppeaineid peavad õpetama doktorikraadiga või sellele vastava akadeemilise kraadiga õppejõud (või kunstialadel tunnustatud loovisikud).

Doktoriõppe alustamise tingimuseks oli magistrikraad või sellele vastav haridustase. Ülikooli rektor võib lubada doktorantuuri magistriõppes silmapaistnud magistrandi ka magistritööd kaitsmata. Doktoritöö kaitsmine toimus ülikooli nõukogu kehtestatud korras, kusjuures doktoritöö kaitsmine ja vastava kraadi saamine oli võimalik ka doktoriõpet läbimata, kui doktorandi kvalifikatsioon vastab vastava eriala doktoriõppe õppekavale. Doktoriõppe lõpetanule väljastatakse täidetud õppekavale vastav doktori teadus- või kutsekraadi tõendav diplom ja akadeemiline õiend.

1990-ndatel oli palju diplomiõppe õppekavasid ning ka nende kohta kehtestati standardisse ühtsed regulatsioonid. Diplomiõpet nimetati rakendusliku suunitlusega erialaseks kõrghariduslikuks õppeks, mis koosnes õpingutest ning kutsealaste oskuste ja erialaste teadmiste omandamisest ning kandis eesmärki täiendada üldharidust, süvendada kutsealaseid oskusi ja omandada teadmisi valitud erialal töötamiseks. Diplomiõpe sai toimuda ülikoolides või rakenduskõrgkoolides nominaalkestusega 3-4 aastat ja õppetöö mahuga 120-160 ainepunkti. Ülikoolides võis diplomiõppel olla ühine osa bakalaureuseõppega.

Diplomiõpe oli olulisel määral orienteeritud kutsettevalmistusele. Praktiliste eri- ja ametialaste töökogemuste omandamine, sealhulgas praktika, pidi moodustama õppetöö mahust vähemalt 10 ainepunkti.

Diplomiõppe rakenduslikke õppeaineid õpetavatel õppejõududel peab olema vähemalt 5-aastane erialane töökogemus. Vähemalt 50 protsenti õppekavaga kehtestatud õppeainetest pidid õpetama vähemalt magistrikraadiga või magistrikraadile vastava haridustasemega õppejõud (või kunstialadel tunnustatud loovisikud).

Diplomiõppe alustamise tingimuseks oli Eestis omandatud keskharidus või sellele tasemele vastav välisriigis omandatud haridus. Diplomiõppe lõpetanud üliõpilasele väljastatakse diplom, mis tõendab kõrgkooli lõpetamist vastaval erialal ja akadeemiline õiend. Diplomiõppe lõpetanul on õigus jätkata õpinguid bakalaureusekraadi omandamiseks ülikooli nõukogu kehtestatud tingimustel.

2000. aastal kinnitati uus kõrgharidusstandard⁹⁰, mille eesmärk oli kõrgharidusasutuste kvaliteedi tõusu õppe-, teadus- ja korralduslikus töös ning korrasta kõrgharidusmaastikku läbi

⁹⁰ Vabariigi Valitsuse 13.06.2000 määrus nr 190 "Kõrgharidusstandard¹".

karmimate õppekavade ja õppe läbiviimise suhtes kehtestatud nõuete. Loodeti, et uue standardi rakendumine viib väikeste ebaefektiivselt tegutsevate kõrgkoolide ühinemiseni.⁹¹

Muudetud standardiga kehtestati karmimad nõuded õppejõudude kvalifikatsiooni suhtes. Standardi üldine säte õppejõudude kohta sätestati nii, et vähemalt 50 protsenti õppekavas määratud õpingute mahust pidid olema õpetatud õppeasutuses või ühisõppekavadega hõlmatud õppeasutustes põhitööl töötavad õppejõud. Õppejõudude kvalifikatsiooni täpsustati õppetasemete lõikes. Lisaks sätestati, et akadeemilises õppes ei tohi auditoorse töö osakaal ületada 50 % õppeaine mahust. Viimast oli etteheidetud rahvusvaheliste akrediteerimiskomisjonide poolt, et Eestis on liiga suur auditoorse töö ja õpetamismeetodite osakaal ning seetõttu liiga vähe praktilist osa.⁹² 2000. aasta kõrgharidusstandard tõi endaga kaasa järgmisi õppetasemete lõikes alljärgnevaid muudatusi.

Bakalaureuseõppe nominaalkestuseks määrati nüüd 3 kuni 4 aastat ja õppekavas määratud õppe mahuks 120 kuni 160 ainepunkti. Õppejõudude kvalifikatsiooni täiendati nii, et õppekavaga kehtestatud õppeainetest pidi vähemalt 50 % olema õpetatud vastava Eesti doktorikraadiga või sellele vastava akadeemilise kraadiga õppejõu poolt. Vajadus muudatuse järele tuli sellest, et varasema standardi kohaselt võis nõukogudeaegne majanduskandidaat anda aineid eetikast kuni õigusteaduseni, kuid kehtiva süsteemi kohaselt ei olnud see enam piisav õppetöö kaasajastamisel ega aidanud kaasa hariduse kvaliteedi tõstmisele.⁹³

Magistriõpingutes muudeti õppemahtu selliselt, et magistriõpingud pidid nüüd moodustama õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 25 %. Teadusmagistri õppekavas pidi teadustöö moodustama õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 50 %, muuhulgas pidi olema magistritöös esitatud erialaprobleemi uudne teaduslik käsitlus. Kutsemagistri õppekavas pidi uurimis-, arendus- või loometöö moodustama õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 25%. Kutsemagistri õppekava sisaldas praktiliste oskuste süvendamisele suunatud osa, mis viis mingi kutsealase loomingulise probleemi uudse lahenduse leidmiseni.

Õppejõudude kvalifikatsiooni muudeti nii, et vähemalt 75 % õppekavas määratud õppeainete mahust pidid olema õpetatud õpetatavale ainele või ainete rühmale vastava Eesti doktorikraadiga või sellele vastava välisriigi akadeemilise kraadiga õppejõud (või kunstialadel rahvusvaheliselt tunnustatud loovisikud).

⁹¹ Haridusministeeriumi aastaraamat 1999-2000. Kõrgharidus, lk 17.

⁹² samas

⁹³ samas

Doktoriõppe õppekava üldnõudeid on aga täiendatud suuremas ulatuses. Teadusdoktori õppekavas pidi moodustama teadustöö õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 70 %. Doktoritöö oli iseseisev teaduslik uurimus, milles oli esitatud vastava teadusvaldkonna olulise probleemi lahendus. Kutsedoktori õppekavas pidi uurimis-, arendus- või loometöö moodustama õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 50 %. Kutsedoktori õppekava pidid sisaldama iseseisvat loometegevust arendavat osa, mis viis ulatusliku kutsealase loomingu probleemi uudse lahenduse leidmiseni. Doktoriõppe õppejõudude kvalifikatsiooni täiendati nii, et 100 % õppekavas määratud õppeainete mahust pidid olema õpetatud Eesti doktorikraadiga või sellele vastava välisriigi akadeemilise kraadiga õppejõud (või kunstialadel rahvusvaheliselt tunnustatud loovisikud). Muuhulgas, vähemalt 75 % õppekavas määratud õppeainete mahust pidid olema õpetatud õpetatavale ainele või ainete rühmale vastava Eesti doktorikraadiga või sellele vastava välisriigi akadeemilise kraadiga õppejõud (või kunstialadel rahvusvaheliselt tunnustatud loovisikud).

Diplomiõppe õppekava ühisosa ülikooliga täpsustati nii, et diplomiõppe õppekaval võib ülikoolis olla ühine osa bakalaureuseõppe õppekavaga kuni kahe kolmandiku kogumahu ulatuses. Praktiliste eri- ja ametialaste töökogemuste omandamist, sealhulgas õppepraktika läbimine pidi moodustama õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 15 %.

Õppejõudude kvalifikatsiooni muudeti nii, et vähemalt 50 protsenti õppekavas määratud õppeainete mahust pidid õpetama õpetatavale ainele või ainete rühmale vastava Eesti magistrikraadiga või magistrikraadile vastava haridustasemega õppejõud (või kunstialadel tunnustatud loovisikud). Rakenduslikke õppeaineid õpetavatel õppejõududel on õpetatavale ainete rühmale vastav vähemalt 3-aastane erialase töö kogemus. Viimane lause on ainus nüanss, kus uus standard kergendas õppejõudude kvalifikatsiooni.

Täiendati ka diplomiõppe lõpetamise sätteid. Uue standardi kohaselt lõpeb diplomiõpe diplomitöö kaitsmisega. Diplomiõppe lõpetanule andis ülikool vastaval erialal ülikooli lõpetamist tõendava diplomi ja akadeemilise õiendi või rakenduskõrgkool vastaval erialal rakenduskõrgkooli lõpetamist tõendava diplomi ja hinnete lehe. Diplomiõppe lõpetanul on õigus jätkata õpinguid akadeemilise kraadi omandamiseks ülikooli nõukogu kehtestatud tingimustel.

Uude kõrgharidusstandardisse lisati ka sätted kutsekõrgharidusõppe kohta. Kutsekõrgharidusõppe kestel oli üliõpilasel võimalik täiendada oma üldhariduslikke teadmisi ning omandada kutse-, eri- ja ametialaseid teadmisi ja oskusi valitud erialal töötamiseks.

Kutsekõrgharidusõpe koosneb õpingutest ning kutsealaste oskuste ja erialaste teadmiste omandamisest. Kutsekõrgharidusõpe toimus rakenduskõrgkoolis või keskhariduse baasil tegutservas kutseõppeasutuses. Kutsekõrgharidusõppe alustamise tingimuseks oli Eesti keskharidus või sellele tasemele vastav välisriigi haridus. Kutsekõrgharidusõppe nominaalkestus määrati 3 kuni 4 aastat ja õppekavas määratud õppe mahuks 120 kuni 160 ainepunkti. Õppekava kohta sätestati, et kutsekõrghariduse õppekaval võis rakenduskõrgkoolis olla ühine osa diplomiõppe õppekavaga ja kutseõppeasutuses keskhariduse baasil läbiviidava kutsekeskhariduse õppekavaga kuni kahe kolmandiku kogumahu ulatuses. Kuna kutsekõrgharidus on kõige praktilisem, siis üldhariduslikud õppeained pidid moodustama õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 10 %, lõputöö vähemalt 5 % ning õppepraktika pidi moodustama õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 35 %. Kõik õppekavas määratud õppejõud pidid olema vastava õppekava kõrgharidusega õppejõud. Sealhulgas rakenduslikke õppeaineid õpetavatel õppejõududel oli vähemalt 5-aastase erialase töö kogemus.

Kutsekõrgharidusõpe lõppes lõpueksami, lõpueksamite või lõputöö kaitsmisega, mille tõendamiseks väljastas õppeasutus vastaval erialal õppeasutuse lõpetamist tõendava diplomi ja hinnetelege. Lõpetanud oli õigus jätkata õpinguid akadeemilise kraadi omandamiseks ülikooli nõukogu kehtestatud tingimustel.

Õigushariduses ühtegi erakooli ei tegutsenud, kes oleks pakkunud õigusteaduse kutsekõrgharidusõpet, küll aga oli võimalik kutsekõrgharidust õppida näiteks Tallinna Majanduskoolis.

2000. aasta kõrgharidusstandardiga tunnistati 1996. aasta kõrgharidusstandard kehtetuks. Seati rakendussätteid järgmiselt: õppekavad viiakse määrusega vastavusse 01.09.2001. aastaks. Õppekavad, mille suhtes oli vastuvõetud positiivne akrediteerimisotsus, pidi viidama määrusega vastavusse 3 kuu jooksul akrediteerimisotsuse kehtivusaja lõppemisest. Määruse jõustumisel kohaldati õppekava akrediteerimisel määruse sätteid nende akrediteerimistoimingute suhtes, mida sooritatakse pärast määruse jõustumist. Puuduvad kindlaid andmeid faktipõhiste väidete jaoks, kuid arvestades, et Majandusõiguse ja Poliitika Instituut on sulgenud ukse 01.09.2001. aastal, võib järeldada, et kool ei suutnud viia õppekavasid vastavusse kõrgharidusstandardiga. Kool pakkus seni ajani majandusõiguse õppekava õppimist rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõppes.

Bologna protsessist tingitud uus kõrgharidussüsteem tõi Eestis kaasa kõrgharidusreformi. Vabariigi Valitsus kinnitas 12.06.2001 heaks kõrgharidusreformi arengukava aastatel 2001-2002, mis tõi kaasa ka muudatusi 2000. aastal kehtestatud kõrgharidusstandardisse. Uus kõrgharidusstandard⁹⁴ võeti vastu 13.08.2002. aastal Vabariigi Valitsuse määrusega. Järjekordselt karmistati õppejõududele ja õppekavadele esitatavaid nõudeid ning määratleti ühtsed nõuded rakendusliku suunitlusega õppekavadele.⁹⁵

Muudatuse kohaselt vähemalt 50 % õppekavas määratud õppe mahust pidid olema õpetatud vähemalt 51-protsendilise koormusega selles õppeasutuses või ühisõppekavade või õppeasutuste vahelise lepinguga seotud õppeasutustes töötavate õppejõudude poolt.

Bakalaureuseõppes pidi moodustama bakalaureuseksam või bakalaureusetöö õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 2 ainepunkti. Õppejõududele esitatavaid üldnõudeid muudeti nii, et vähemalt 50 protsenti õppekavas määratud õppeainete mahust pidid olema õpetatud vastavas õppevaldkonnas teadus- ja arendustööl aktiivsed doktorikraadiga või sellele vastava kvalifikatsiooniga õppejõud (või kunstialadel rahvusvaheliselt tunnustatud loovisikud).

Alates 2002. aastast tuli kõrgharidusstandardisse (ja ka muudesse sellega seotud seadustesse) mõiste rakenduskõrgharidusõpe, mis oma olemuselt on tuletatud kutsekõrgharidusõppe ja diplomiõppest. Rakenduskõrgharidusõpet hakati määratlema kui kõrghariduse esimese astme õpet, mille kestel üliõpilane omandas kindlal kutsealal töötamiseks või magistriõppes edasiõppimiseks vajalikud pädevused. Praktiline töö pidi moodustama õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 30 protsenti, töökeskkonnas juhendaja juhendamisel toimuv praktika pidi moodustama praktilisest tööst vähemalt 50 protsenti. Rakenduskõrgharidusõpe toimub rakenduskõrgkoolis, ülikooli struktuuri kuuluvas õppeasutuses või keskhariduse baasil tegutsevas kutseõppeasutuses. Sarnaselt bakalaureuseõppele moodustas ka rakenduskõrgharidusõppes lõpueksam või lõputöö õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 2 ainepunkti ning nominaalkestus oli 3 kuni 4 aastat ja õppekavas määratud õppe maht 120 kuni 160 ainepunkti. Rakenduskõrgharidusõppe alustamise tingimuseks oli keskharidus või sellele vastav kvalifikatsioon. Rakenduskõrgharidusõppe lõppes lõpueksami sooritamise või lõputöö kaitsmisega. Õppe lõpetanud isikule andis õppeasutus vastava õppekava läbimist tõendava diplomi, mille järgi oli üliõpilasel õigus jätkata õpinguid magistriõppes õppeasutuse

⁹⁴ Vabariigi Valitsuse 13.08.2009. a määrus nr 258. Kõrgharidusstandard.

⁹⁵ Haridusministeeriumi aastaraamat 2001-2002. Lk 16

nõukogu kehtestatud tingimustel ja korras. Sisuliselt viidi rakenduskõrgharidusõpe bakalaureuseõppega samale tasandile.

Rakenduskõrgharidusõppes õpetavad õppejõud pidid omama vastava eriala kõrgharidust, 75 % neist pidid omama magistrikraadi.

Magistriõppe magistrieksam või magistritöö hakkas moodustama õppekavas määratud õppe mahust vähemalt 10 ainepunkti. Sarnaselt bakalaureusekraadile muudeti ka magistriõppe õppejõudude kvalifikatsiooni selliselt, et vähemalt 75 % õppejõududest pidid õppekavas määratud õppeainete mahust olema õpetatud vastavas õppevaldkonnas teadus- ja arendustööl aktiivsete doktorikraadiga või sellele vastava kvalifikatsiooniga õppejõudude poolt.

Doktoriõppe nominaalajaks sai 3-4 aastat ning sellele vastavalt õppe maht 120-160 ainepunkti. Ka doktoriõppe õppejõudude kvalifikatsiooni muudeti selles osas, et tegevad said olla vaid vastavas õppevaldkonnas teadus- ja arendustööl aktiivsed doktorikraadiga või sellele vastava kvalifikatsiooniga õppejõud.

Alates 2002. aasta kõrgharidusstandardist hakati väljastama ka kõikidel õppetasemelt välismaal haridustee jätkamise lihtsamaks võimaldamiseks inglisekeelseid akadeemilisi õiendeid (*diploma supplement*).

2002. aasta kõrgharidusstandardiga tunnistati 2000. aasta kõrgharidusstandard kehtetuks. Enne määruse jõustumist õppekavade registrisse esitatud õppekavad pidid olema määrusega vastavaks viidud 01.09.2002. aastaks – st, et seniste õppekavade uue kõrgharidusstandardiga vastavusse viimiseks oli koolidel vähem kui kuu aega. Määruse jõustumisel kohaldati õppekavade akrediteerimisel määruse sätteid nende akrediteerimistoimingute suhtes, mida sooritatakse pärast määruse jõustumist.

15.09.2003. aasta muudatusega lisati õppeastmete juurde ka Euroopa ülesed ainepunktid, kuid jäid kehtima ka varasemad riiklikud ainepunktid. Muudatuse kohaselt Euroopa ainepunktide ülekande süsteemi rakendamisel oli ühe õppeaasta maht 60 ainepunkti. Sellest tulenevalt täiendati õppeastmete ainepunktide kohta sätteid vastavalt, et Euroopa ainepunktide ülekande süsteemi rakendamisel on õppekavas määratud õppe maht bakalaureuseõppes ja rakenduskõrgharidusõppes 180-240 ainepunkti, magistriõppes 60-120 ainepunkti, doktoriõppes 180-240 ainepunkti. Lisaks lisati täiendus, et bakalaureuseõppe ja magistriõppe nominaalkestus kokku pidi olema vähemalt 5 aastat ja õppekavas määratud õppe maht 200

ainepunkti. Euroopa ainepunktide ülekande süsteemi rakendamisel tähendas see õppekavas määratud õppe mahtu 300 ainepunkti.

Lisati ka säte magistriõppe võimaldamise kohta rakenduskõrgkoolis. Rakenduskõrgkoolis magistriõppes alustamise tingimus oli lisaks bakalaureusekraadile või rakenduskõrghariduse diplomile vähemalt üheaastane töökogemus magistriõppe õppekavale vastaval õppesuunal. Õigusharidust pakkuvatest rakenduskõrgkoolidest keegi sellel hetkel magistriõpet ei võimaldanud.

Järgmine suurem muutus toimus 01.09.2007 aasta kõrgharidusstandardi muudatusega, mis sõnastas varasemaid sätteid ümber selgemalt ja täpsemalt, aga tõi samuti kaasa ka täiendusi. Näiteks alates sellest muudatusest toodi sisse mõisted nagu peeriala ja kõrvaleriala. Lisati ka loeteluna oskused, mida üliõpilane peab vastava õppeastme kraadi või diplomi saamiseks oskama. Bakalaureuseksam või -töö ning rakenduskõrgkooli lõpueksam või -töö pidi moodustama alates sellest muudatusest 3 ainepunkti, Euroopa süsteemi järgi 5 ainepunkti; magistriksam või -töö jäi endiselt 10 ainepunkti peale, mis Euroopa süsteemi järgi tähendas 15 ainepunkti. Doktoritöö vastavat täiendust ei saanud.

01.01.2009. a tunnistati eelnevalt kirjeldatud kõrgharidusstandard kehtetuks ning võeti vastu määrusega uus kõrgharidusstandard, mis oli kohandatud juba üleminekuhindamisele ja selle tulemustele vastavaks.

2.4 Bologna protsess

Järgmine suurem etapp kõrgharidusmaastiku ühtlustamiseks oli saada osaks Bologna protsessist. Bologna protsess sai alguse 1998. aastal allkirjastatud Sorbonne'i ühisdeklaratsioonist, mil said kokku Prantsusmaa, Itaalia, Saksamaa ja Ühendkuningriikide haridusministrid ning mil kinnitati Euroopa kõrgharidussüsteemi struktuuri ühtlustamisega alustamine. Eesti, kellel oli juba tekkinud soov saada osaks Euroopa Liidust ja sellega kaasnevatest majanduslikest, sotsiaalsetest, õiguslikest, rahanduslikest jt hüvedest, tuli astuda aktiivseid samme, et kujundada tee Euroopa Liitu. See tähendas ka seadusandluse ühtlustamist

Euroopa Liidu seadustega. Niisiis ei tekkinud ka Eestis küsimusi ka reformiga kaasa minna või mitte.⁹⁶

Aasta pärast Sorbonne'i deklaratsiooni, 19. juuni 1999. a, allkirjastasid juba 29 Euroopa haridusministrit Bologna deklaratsiooni, milles lepiti kokku olulise tähtsusega ühised eesmärgid, saavutamaks ühtne kõrgharidusruum 2010. aastaks.⁹⁷ Selleaegne haridusminister, Tõnis Lukas, on kommenteerinud deklaratsiooniga ühinemist selliselt, et kuna oli aeg, mil Eestil olid pooleli liitumisläbirääkimised Euroopa Liiduga, siis Bologna protsessist kõrvalejäämine ei oleks olnud poliitiliselt aktsepteeritav.⁹⁸

Ühtsed eesmärgid olid järgmised: luua ühtne kõrgharidusastmete ja kvalifikatsiooni süsteem, alustada ainepunktide süsteemi rakendamist, kindlustada kõrghariduse kvaliteet, suurendada liikuvust, teha kättesaadavaks elukestev õpe. Rõhutati, et on oluline tõsta konkurentsivõimet, kuna kõrgharidus on avalik hüve ja vastutus ning selleaegne kõrgharidustase eri riikides oli ebauhtlane. Bologna süsteem pakkus võimalust parandada kõrgharidusruumi sotsiaalseid näitajaid, suurendada ühtekuuluvust.⁹⁹ Eestis alustati kiirelt ettevalmistustega õppekavade reformiks ja uuele õppeastmete süsteemile üleminekuks. Valitsus kinnitas heaks "Kõrgharidusreformi aastatel 2001-2002" heaks 12.06.2001. aastal. Reformi eesmärk oli minna üle uuele õppekavade süsteemile (3+2), täiustada riiklikku koolitustellimuse süsteemi ning korraldada paremini riiklikku järelevalvet ülikoolide ja kõrgkoolide üle.¹⁰⁰ Eesmärkide täitmiseks tehti suuri muudatusi ülikooliseaduses, rakenduskõrgkooliseaduses, kõrgharidusstandardis, lisaks ka kõrgharidust tõendavate dokumentide süsteemis ja haridustasemete hindamise korras.¹⁰¹

Bologna protsessi ideoloogia tõi kaasa kolmeastmelise kõrgharidussüsteemi struktuuri: kõrghariduse esimeseks astmeks sai bakalaureuseõpe ja rakenduskõrgharidusõpe, millel on erinevad õpiväljundid, teiseks astmeks magistriõpe ning kolmandaks doktoriõpe. Kõrghariduse omandamine oli võimalik ülikoolis, rakenduskõrgkoolis ja mõnes

⁹⁶ Aru, H; Tina, A; Treier, K. Bologna protsess Eestis 2004-2008. Eesti Euroopa kõrgharidusruumis. SA Archimedes 2008, lk 3.

⁹⁷ Aru, H; Jõgi, L; Kalm, V; Kiisler, K; Laasberg, T; Vaht, G. Bologna protsess Eestis: ülevaade 1999-2003. Euroopa Kõrgharidusruumi rakendamine. Tartu: Gutenberg 2003, lk 17.

⁹⁸ Aru, H; Tina, A; Treier, K. Bologna protsess Eestis 2004-2008. Eesti Euroopa kõrgharidusruumis, lk 3.

⁹⁹ samas

¹⁰⁰ Haridusministeeriumi aastaraamat 2001-2001. Lk 16

¹⁰¹ samas

kutseõppeasutuses. Ülikoolis toimus kraadiõpe (bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõpe), võib toimuda ka rakenduskõrgharidusõpe. Rakenduskõrgkoolis on võimalik omandada rakenduskõrgharidusõpet.¹⁰²

Süsteem käivitus 2002/2003 õppeaastal, kui viidi kooskõlla ülikooliseadus, erakooliseadus, rakenduskõrgkooliseadus ja teised seonduvad seadused. Alates 2002/2003 õppeaastast toimus üleminek uutele õppekavadele ja juba 62% üliõpilastest õppis sellel hetkel uue süsteemi järgi. Kõige olulisem muutus selle reformi juures on see, et alates sellest ajast on võetud kasutusele uus kraadide struktuur: bakalaureuseõpe ja magistriõpe, mis on rajatud anglosaksi bachelor-master mudelile.¹⁰³ Uue kraadide struktuuri (3+2) eesmärk oli Euroopa üleselt ühtselt arusadavate ja võrreldavate kraadide kasutuselevõtmine. Ka varasemas süsteemis olid olemas bakalaureuseõpe ja magistriõpe, kuid need olid üldise bachelor-master mudeli suhtes nihkes ning ei vastanud kõrghariduse kaheastmelisuse põhimõtetele Euroopa kõrgharidussüsteemis.¹⁰⁴

Uus õppekavade süsteem tähendas koolide jaoks tõsiseid muutusi õppekavades, kuna uue süsteemi kohaselt astuti tööturule valdavalt pärast 3, 5 ja 9 aastast õpet. Uut õppesüsteemi hakati rakendada alates 2002. aasta vastuvõtust.¹⁰⁵ EHISe kõrghariduse õppekavade väljavõtte kohaselt on võimalik tuvastada õppekavade nimetuste järgi, et uue kraadisüsteemi järgi on loodud uued bakalaureuse- ja magistriõppe õppekavad erakoolides Akadeemia Nord, Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis, International University Audentes. Vastavad õppekavad on tuvastatud õppe nimetuste järgi: “bakalaureuseõpe (vastuvõtt alates 01.09.2002)” ja “magistriõpe 3+2” järgi.

Tegemist oli Eesti akadeemilises ajaloos seninägematuna, kuna esimese astme bakalaureuseõpet võrdsustati nüüd erialase baasharidusega. Magistriõpe oli mõeldud baashariduse jätkuastmeks, mille jooksul oli võimalik süvendada erialateadmisi ja –oskusi ning omandada tööks vajalikke teadmisi ja oskusi.¹⁰⁶ Asja uudsus seisnes selles, et varasemalt võrdsustati bakalaureuseõpet kõrgharidusega ehk et kõrgeima kvalifikatsiooniga tööle

¹⁰² Aru, H; Jõgi, L; Kalm, V; Kiisler, K; Laasberg, T; Vaht, G. Bologna protsess Eestis: ülevaade 1999-2003. Euroopa Kõrgharidusruumi rakendamine. Lk 17.

¹⁰³ Aru, H; Jõgi, L; Kalm, V; Kiisler, K; Laasberg, T; Vaht, G. Bologna protsess Eestis: ülevaade 1999-2003. Kõrgharidusastmete ja kvalifikatsiooni süsteem. Lk 5

¹⁰⁴ Samas, lk 6.

¹⁰⁵ Haridusministeeriumi aastaraamat 1999-2000. Lk 18.

¹⁰⁶ Aru, H; Jõgi, L; Kalm, V; Kiisler, K; Laasberg, T; Vaht, G. Bologna protsess Eestis: ülevaade 1999-2003. Kõrgharidusastmete ja kvalifikatsiooni süsteem. Lk 5.

pääsemiseks piisas bakalaureusekraadist. Uue kõrgharidussüsteemiga loodeti aga viia kõrgeima kvalifikatsiooniga ametikohtades töötamise võimalus aga magistrikraadi omandanule. Magistriõpe oli erialateadmiste ja –oskuste süvendamiseks tööks ning doktoriõppesse astumiseks. Magistriõppesse astumise eelduseks oli bakalaureusekraad või sellega võrdsustatud kvalifikatsioon. Bakalaureuseõppe nominaalaeg sai märgitud valdavalt 3 aastat, maht 120 ainepunkti (oli ka võimalik 4 aastat ja 160 ainepunkti). Magistriõppe nominaalaeg sai lepitud kokku 1-2 aastat, 40-80 ainepunkti, kuid koos bakalaureuseõppega mitte vähem kui 5 aastat, 200 ainepunkti. Tulles tagasi eelneva juurde, siis varasema süsteemi järgi oli võimalik spetsialistina töötada kõrget kvalifikatsiooni omavatel ametikohtadel 4 aastaga, alates uue süsteemi rakendamisest, 5 aastaga.

Akadeemilise haru kõrval tegutses ka rakendusliku suunaga kõrgharidusõpe, mida alates 2002. aastast nimetatakse rakenduskõrgharidusõppeks ning mis oli oma olemuselt kõrghariduse esimese astme õpe, mille eesmärk on teadmiste ja oskuste omandamine kindlal kutsealal töötamiseks. Süsteem on arendatud välja 2002/2003 õppeaasta vastuvõtuni kehtinud kutsekõrgharidusõppest ja diplomiõppest. Rakenduslikku eraõigusharidust oli võimalik omandada mõnel õppekaval või täiel määral Akadeemia Nordis, Eesti-Ameerika Äriakadeemias, Erarakenduskõrgkoolis Erakolledž Futurum-2, Kõrgkoolis “I-Studium”, Majandusõiguse ja Poliitika Instituudis, Rahvusvahelises Sotsiaalteaduste Rakenduslikus Kõrgkoolis “LEX”, Sotsiaal-Humanitaar Instituudis, Sotsiaalteaduse Erakõrgkoolis “Veritas”, Tallinna Ärijuhtimise Kolledžis ja Õigusinstituudis. Kõikides neis koolides on pakutud rakenduskõrgharidust või diplomiõpet, mida ka tänases süsteemis võrdsustatakse rakenduskõrgharidusega.

Huvitav on see, et varasemalt oli võimalik magistriõpet pakkuda vaid ülikoolis, kuna magistriõpe sisaldas kuni 50% õppekava mahust uurimistööd ning magistrikraad tähendas enamikul juhtudest teaduskraadi. Uue süsteemiga võis alates 2004. aastast magistriõpet pakkuda ka rakenduskõrgkoolides, kuid seda koostöös ülikoolidega. Õigusharidust pakkuvatel rakenduskõrgkoolidel võimaldas magistriõppe omandamist vaid Õigusinstituut.

Bologna protsessi üks eesmärkidest oli viia varasemad kvalifikatsioonid vastavusse uue süsteemiga, et oleks võimalik Euroopa üleselt aru saada omandatud kvalifikatsioonist ning seeläbi aidata kaasa liikuvuse edendamisele. Selleks võeti 6. juunil 2005. aastal vastu

klassifikatsioonide vastavuse määрус¹⁰⁷, milles kehtestati kuni 16. juunini 1940. a ning alates 20. augustist 1991. a antud Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide vastavus ja NSVL aegsete kvalifikatsioonide vastavus haridustasemetele ja kõrgharidusastmetele Eesti Vabariigi haridussüsteemis.¹⁰⁸ Kuna antud töös käsitletakse Eesti aja õigusharidust pakkuvaid kõrgharidusasutusi, siis järgnevas osas NSV Liidu kvalifikatsioone ei puudutata.

Määruse § 10 kohaselt loetakse rakenduskõrgharidusele vastavaks Eesti Vabariigi haridussüsteemis omandatud kvalifikatsioon, mida tõendab kutsekõrghariduse diplom, diplomiõppe diplom, rakenduskõrgharidusõppe õppekava täitmist tõendav diplom.

Määruse § 11 kohaselt loetakse bakalaureusekraadile vastavaks kvalifikatsioon mida tõendab 3-aastase nominaalkestusega õppekava läbimisel või 4-aastase nominaalkestusega ja pärast 1. juunit 2002. a Eesti Hariduse Infosüsteemi kantud õppekava läbimisel väljaantud bakalaureusekraadi tõendav diplom. Eelnimetatud tingimuste alusel on bakalaureusediplomiga tänases süsteemis erakõrgkoolide Akadeemia Nordi, Concordia Rahvusvahelise Ülikooli Eestis, Sotsiaalteaduse Erakõrgkoolis "Veritas", International University Audentes, Õigusinstituudi vastavate õppekavade lõpetajad.

Määruse § 12 kohaselt loetakse magistrikraadile vastavaks kvalifikatsioon, mida tõendab vähemalt 4-aastase nominaalkestusega ja enne 1. juunit 2002. a Eesti Hariduse Infosüsteemi kantud bakalaureuseõppe õppekava läbimisel väljaantud bakalaureusekraadi tõendav diplom; vähemalt 4-aastase nominaalkestusega õppekava läbimisel väljaantud bakalaureusediplom ilma bakalaureusekraadita; ülikooli kraadita diplom; diplomeeritud spetsialisti ülikoolidiplom; kõrgharidusel põhineva õpetajakoolituse tunnistus või diplom, mis on välja antud vähemalt 1-aastase nominaalkestusega õppekava läbimisel; magistridiplom, mis on välja antud pärast 1. juunit 2002. a Eesti Hariduse Infosüsteemi kantud magistriõppe õppekava läbimisel; magistridiplom, mis on välja antud vähemalt 5-aastase nominaalkestusega bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhineva õppe õppekava läbimisel. Eelnimetatud tingimuste alusel on magistrikraadi diplomitega on tänases süsteemis Akadeemia Nordi, Concordia Rahvusvahelise Ülikooli Eestis, Sotsiaalteaduste Erakõrgkooli "Veritas", International University Audentes, Euroakadeemia, Õigusinstituudi vastavate õppekavade

¹⁰⁷ Vabariigi Valitsuse 06.06.2005 määrus nr 120. Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide ja enne 20. augustit 1991. a antud endise NSV Liidu kvalifikatsioonide vastavus.

¹⁰⁸ Samas, § 1 lg-d 1, 2.

lõpetajaid. Magistri- ja doktorikraadi vahelisel kvalifikatsiooni on saanud Akadeemia Nordi, Concordia Rahvusvahelise Ülikooli Eestis ja Õigusinstituudi magistriõpete lõpetajad.

§ 13 kohaselt loetakse doktorikraadile vastavaks kvalifikatsioon, mida tõendab doktoriõppe õppekava läbimisel väljaantud doktorikraadi tõendav diplom. Sealjuures on magistrikraad on teadus- või kutsekraad, kui ta on omandatud enne 1. juunit 2002. a Eesti Hariduse Infosüsteemi kantud õppekava läbimisel. Sellist magistikraadi kui teadus- või kutsekraadi kvalifikatsiooni arvestab õppeasutus ja tööandja kui magistikraadi ja doktorikraadi vahel olevat kvalifikatsiooni. Eelnimetatud tingimuste alusel on doktorikraadiga tänases süsteemis Akadeemia Nordi ja Õigusinstituudi vastavate õppekavade lõpetajaid.

2.5 Üleminekuhindamine

Akrediteerimissüsteem kehtis kuni 2008. aastani, mil alustati kõrgharidusmaastiku korrastamiseks uue kvaliteedi tagamise mehhanismiga – üleminekuhindamisega. Varasemalt kehtinud kõrghariduse kvaliteedi tagamise süsteemi kohaselt kaasnes riiklik tunnustus kui õppekava oli positiivselt akrediteeritud. Õppekava sai akrediteerida, kui üliõpilased olid vähemalt 2/3 õppekavast läbinud. Akrediteerimine toimus ka institutsionaalselt, kuid see oli vabatahtlik. Üleminekuhindamise ideoloogia seati selliselt, et senise õppekavade üksikhindamise asemel, alustati õppekavagruppide hindamisega, mida tuleks positiivse (tähtajatu) otsuse korral korrata iga seitsme aasta järel. Sama kehtis ka institutsionaalsele hindamisele ehk et see viidi kohustuslikuks. Koolil oli võimalik väljastada riiklikult tunnustatud dokumente juhul, kui õppekavagrupp sai õppe läbiviimise õiguse Vabariigi Valitsuselt.¹⁰⁹ Eesmärgiks oli tagada õppekava lõpetajale kindlus saada riiklikult tunnustatud lõpudokument, kuna alates üleminekuhindamisest olid kõik üleminekuhindamise läbinud vastava õppegrupi õppekavad riiklikult tunnustatud.

Üleminekuhindamise toimus aastatel 2009-2011. Seadusandluse¹¹⁰ kohaselt menetleti enne 01.09.2008. aastal esitatud akrediteerimistaotlusi sellel kehtiva korra järgi. Alates 01.09.2008

¹⁰⁹ H. Bauman, H. Mattisen. Üleminekuhindamine – kõrghariduse välis hindamise erijuhtum Eestis 2009-2011. EKKK 2011.

¹¹⁰ Erakooliseadus §-d 33 ja 34. RT I, 12.12.2011, 3.

esitatud taotlusi hinnati juba üleminekuhindamise korra järgi. Alates 01.01.2012. a võis erakool kõrgharidustaseme õpet läbi viia üksnes juhul, kui Vabariigi Valitsus on erakooli pidaja taotluse alusel andnud erakoolile õiguse vastavas õppekavagrupis kõrgharidustaseme õpet läbi viia ning väljastada vastavaid akadeemilisi kraade ja diplomeid.

06.05.2009. a haridus- ja teadusministri käskkirjaga nr 367 kinnitati õppekavagruppide hindamisele ülemineku tingimused ja kord, millega anti üleminekuhindamise läbiviimine EKKA vastutusalasse. Täpsemad nõuded üleminekuhindamise nõuete ja läbiviimise korra kohta kehtestati EKKA hindamisnõukogu 10.06.2009. a otsusega.¹¹¹ Üleminekuprotsessiga alustati 2009. aasta sügisest.

Üleminekuhindamise protsess toimus järgnevalt. Kõrgkool esitas andmed Haridus- ja Teadusministeeriumile, kes omakorda kontrollis saadetud andmeid ning saatis EKKAsele hindamisele. EKKA moodustas hindamiskomisjonid, kes hindasid õppekavade kvaliteeti, ressursse ja jätkusuutlikkust. Hindamiskomisjon andis küll hindamise tulemusena osahinnangu, kuid lõpliku hinnangu andis EKKA hindamisnõukogu. Lõpphinnang tähendas ettepanekut haridus- ja teadusministrile anda õigus õpet läbi viia tähtajatult, 1-3 aastaks või siis seda mitte anda. Ministri käskkirjaga said kinnitatud negatiivsed otsused, õppe läbiviimise õiguse kohta tegi aga minister ettepaneku Vabariigi Valitsusele, kes vastava otsuse vastu võttis.¹¹²

Õigusharidust pakkuvatest erakõrgkoolidest olid selleks ajaks tegutsevad veel Akadeemia Nord, Euroakadeemia, Eesti-Ameerika Äriakadeemia, Sotsiaal- ja Humanitaarinstituut, Tallinna Ärijuhtimise kolledž, Kõrgkool "I-Studium". Eesti Hariduse Infosüsteemi koostatud lõpetajate statistika alusel 2005-2012 aastate kohta õiguse õppesuunal pakkusid õigusharidust neist üleminekuprotsessi alustamise hetkeks, ehk 2009 aasta seisuga, Akadeemia Nord, Kõrgkool "I-Studium" ja Sotsiaal-Humanitaarinstituut. Üleminekuhindamise läbis EKKA üleminekuhindamise ülevaate¹¹³ alusel ainukesena Akadeemia Nord. Sotsiaal-Humanitaarinstituut sai negatiivse otsuse ning kõrgkool "I-Studium" üleminekuhindamises ei osalenud.

¹¹¹ H. Bauman, H. Mattisen. Üleminekuhindamine.

¹¹² samas

¹¹³ samas

3 ÕIGUSHARIDUSE PAKKUMINE ERAKÕRGKOOLIDES

3.1 Analüüsi meetodika

Rakenduskõrghariduse, bakalaureuseõppe, magistriõppe ja doktoriõppe õppekavade eristamise eesmärgil märgitakse õppekava ette kood, mille järgi on täna tuvastatav õppekava lõpetamisel kvalifikatsiooni tõendav dokument ning selle väärtust tänases raamistikus.

Alapeatükid koolide kohta on ülesehitatud selliselt, et esmalt antakse ülevaade teadaolevatest andmetest ning siis analüüsitakse neid eelkõige vastavalt õppekava akrediteerimisele, lõpetajate statistikale. Akrediteerimiste ja õppekavade lõpetajate analüüs on tehtud järgnevalt kirjeldatud meetodikaga. Hinnang akrediteerimiste läbiviimisele on antud EHISE ja Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmete põhjal. Lisaks on töö käigus saadud Haridusministeeriumilt õigusteaduse õppekavade väljavõtte seisuga 10.11.2012 a., milles kajastub kogu EHISEs sisalduv info õiguse õppekavade kohta kuni 2012. aastani. Eesti ENIC/NARIC Keskus kajastab kõiki kuni 2010. aastani tehtud erakoolide positiivseid akrediteerimisotsuseid. Kui positiivset akrediteerimisotsust ei nähtu, siis keskuse andmetel on saanud õppekava negatiivse akrediteeringu või ei ole akrediteeringut läbi viidud. Kuna akrediteerimisotsused avalikustatakse¹¹⁴, siis on oluline juhtlõng edasi analüüsimiseks EHISE andmebaas, mis peaks kajastama kogu Eesti haridussüsteemi andmeid, sh andmeid akrediteerimiste kohta. Lähtuvalt sellest on autor hinnanud akrediteerimist mitteläbiviiduks, kui EHISEs andmeid akrediteerimise kohta ei nähtu. Oluline on siinkohal uuesti välja tuua, et haridusministri 30.06.1998. a käskkirjaga nr 152 on antud Õigusinstituudile tingimisi akrediteering, kuid vastavat käskkirja ei leidu Riigi Teataja ega Haridusministeeriumi dokumendiregistris, samuti ei leitud seda ka haridusministeeriumi ametniku abiga. Ka EHISE andmebaasis vastav otsus ei kajastu. Seetõttu on autor loonud järeldusi kättesaadavate andmete ja seadusandluse alusel. Kõik olemasolev info on töösse märgitud.

Lisaks akrediteerimise analüüsimisele, kommenteeritakse ka riiklikult tunnustatud diplomite väljastamise õigust vastavalt lõpetajate statistikale. Siinkohal peab autor vajalikuks ära märkida, et analüüs on tehtud vastavalt olemasolevatele andmetele ning ei pruugi sellest tulenevalt kajastada sajaprotsendilist ülevaadet.

¹¹⁴ Ülikooliseadus § 3 lg 6. RT I 1999, 10, 150.

Koolide konkurentsivõimelus seisnes võimaluses väljastada riiklikult tunnustatud lõpudokumente. 1993. aasta erakooliseaduse algteksti kohaselt loeti erakoolide lõpetamisdokumentid võrdväärseteks vastavate avalike koolide lõpetamisdokumentidega, kui erakooli õppekava oli haridusstandardi alusel heaks kiidetud.¹¹⁵ 1995. aasta ülikooliseaduse algteksti kohaselt tunnustatakse riiklikult akrediteeritud õppekava alusel omandatud kõrgharidust tõendavaid lõpudokumente. Riiklikult ei tunnustata negatiivselt akrediteeritud õppekava alusel omandatud kõrgharidust tõendavaid lõpudokumente, kui need on välja antud pärast negatiivse akrediteerimisotsuse tegemist.¹¹⁶ Jõustunud ülikooliseaduse rakendusalaselle erakooliseadus ei kuulunud, vaid oli sätestatud, et eraomandil põhinevate ülikoolide tegevust reguleerib erakooliseadus (RT I 1993, 35, 547). Koos ülikooliseaduse jõustumisega viidi erakooliseadusesse säte, mille kohaselt loeti erakooli lõpudokument vastava riigi- või munitsipaalkoolide lõpudokumentidega võrdväärseks, kui lõpetaja on kogu õppeaja õppinud haridusstandardi või riiklike õppekavade alusel heakskiidetud õppekava järgi.¹¹⁷ Kuna 1993. aastal vastuvõetud erakooliseadus oli igatepidi aegunud, võeti uus erakooliseadus vastu 03.06.1998. aastal, alates millest hakkas kehtima uus regulatsioon erakoolidele riiklikult tunnustatavate lõpudokumentide kohta järgnevalt: haridust tõendava riikliku lõpudokumendi väljastamine toimus sama liiki avalik-õigusliku ülikooli lõpetamiseks õigusaktides kehtestatud tingimustel ja korras ning kõrgkooli ja ülikooli lõpetajale väljastatakse riiklik haridust tõendav dokument juhul, kui lõpetaja õppis akrediteeritud õppekava alusel.¹¹⁸

Järgmine suurem muutus toimus aastatel 2009-2011, mil viidi läbi õppekavagruppide hindamist – üleminekuhindamist. Üleminekuhindamise tulemusena andis Vabariigi Valitsus koolile tähtajalise või tähtajatu õiguse vastavas õppekavagrupis õppe läbiviimiseks, sh väljastada riiklikult tunnustatud lõpudokumente ning anda vastavaid akadeemilisi kraade. Kuna 2009-2011 oli ülemineku periood, siis kuni 31.12.2011. aastani tunnustati riiklikult lõpudokumente, mille alusel omandatud õppekavale oli antud positiivne akrediteerimisotsus või mis oli juba läbinud üleminekuhindamise. Kuni 31.12.2011 olid riiklikult tunnustatud diplomi väljastamiseks järgmised võimalused¹¹⁹: 1) diplom väljastatakse pärast positiivselt akrediteeritud õppekava täitmist; 2) diplom on välja antud kaks aastat enne õppekava positiivse

¹¹⁵ Erakooliseadus § 9 lg 3. RT I 1993, 35, 547.

¹¹⁶ Ülikooliseadus § 13 lg-d 1, 2. RT I 1995, 12, 119

¹¹⁷ Erakooliseadus § 16 lg 2. RT I 1993, 35, 547 parandus.

¹¹⁸ Erakooliseadus § 18 lg-d 2, 3. RT I 1998, 57, 859.

¹¹⁹ Eesti Kõrgharidussüsteemi kirjelduse lisa 3. Haridus- ja teadusministri 01.04.2011. a. käskkiri nr 314. Võrgust kättesaadav: <https://www.hm.ee/sites/default/files/korgharidussysteem2011.pdf>

akrediteerimisotsuse saamist; 3) diplom on väljastatud avalik-õiguslike ülikoolide õppekavadele, mis on EHISesse kantud enne 01.06.2002. aastat; 4) diplom on väljastatud riigi rakenduskõrghariduse õppekavadele, mis on EHISesse kantud enne 30.06.2003. aastat. Ehk erakõrgkoolide vaates pidi olema õppekava akrediteeritud, et koolil oleks õigus väljastada õppekava omandamisel riiklikult tunnustatud lõpudokument. Üleminekuhindamise tulemusena olid alates 01.01.2012 haridusasutuse diplomid riiklikult tunnustatud, kui sel kehtis üleminekuhindamise tulemusel Vabariigi Valitsuse poolt õppeasutusele antud õigus vastavas õppekavagrupis viia läbi kõrgharidustaseme õpet, anda vastavaid akadeemilisi kraade ja anda välja diplomeid.¹²⁰

Lõpetajate statistika pärineb Eesti Statistikaametilt õiguse kõrgharidustasemel lõpetajate kohta aastatel 1991/1992-2003/2004 ning Eesti Hariduse Infosüsteemi andmete põhjal samal alusel aastatel 2003/2004-2011/2012. Lõpetajate statistika andmeid on kasutatud, et muuhulgas oleks akrediteerimiste juures võimalik tuvastada õppekava hääbumine ning luua seeläbi seos akrediteerimisega. Riikliku haridusstatistika kogumine oli kuni 2004. aastani Eesti Statistikaameti ülesanne. Andmed eelnimetatud õigusharidust pakkuvate erakõrgkoolide õiguse õppekavade lõpetajate kohta on olemas alates 1992/1993 õppeaastast, küll aga kohati puudulikud ja ei võimalda täit ülevaadet. Andmed on kogutud ainuüksi lõpetajate statistika kohta õppekavade lõikes, kuid ei sisaldanud infot riikliku tunnustamise kohta. Puudulikkus on tulenenud sellest, et õppekavakood, mida kasutati statistikaameti aruannete vormis ei olnud õppekava jaoks unikaalne; aruannetes oli kasutatud üldisi haridusastmeid; aruannetes puudus info lõpetamise kuupäevade kohta, mistõttu ei ole võimalik kuupäevaliselt jälgida, kas õppekava oli selleks hetkeks akrediteeritud või mitte.

Alates 2004. aastast on tehtud igal aastal EHISest väljavõtte lõpetajate info kohta, mis saadetakse Statistikaametile riikliku haridusstatistika koostamiseks. Alates 2004. aastast on loodud igale õppekavale unikaalne õppekava kood, mis võimaldab jälgida õppekava tegutsemist ka siis, kui õppeasutuse nime vahepeal muudetakse. Selle aja andmed riiklikult tunnustatud diplomi saamise kohta on tuletatud võrreldes lõpetamiskuupäevi vastavalt õppekaval olemasolevate akrediteeringute või positiivsete hindamisotsuste kehtivusaegadega. Alates 2012. aastast pakkusid õigusharidust vaid avalik-õiguslikud haridusasutused: 3 ülikooli

¹²⁰ Eesti Kõrgharidussüsteemi kirjelduse lisa 3. Haridus- ja teadusministri 01.04.2011. a. käskkiri nr 314. Võrgust kättesaadav: <https://www.hm.ee/sites/default/files/korgharidussysteem2011.pdf>

– Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool ja Tallinna Tehnikaülikool ning üks kutseõppeasutus – Tallinna Majanduskool.

3.2 Õppekavade analüüs

3.2.1 Akadeemia Nord (Tallinna Bakalaureuse Erakool)

End ülikoolina määratlev Akadeemia Nord on kahtlemata õigushariduse valdkonnas erakool, millest on kõige rohkem informatsiooni. Sellest on koostatud nõ järelehüüde raamat ning andmete kättesaadavusest on näha, et on püütud hoida dokumendisüsteemi korras.

Kool asutati 1991. aastal Filosoofia Kooli nime all. 1992. aastal vahetas kool nime, ning temast sai Tallinna Bakalaureuse Erakool.¹²¹ Kool pakkus kaheastmelist haridust: gümnaasiumiõpet (bakalaureuse diplom) ja ülikooliõpet (bakalaureuse kraad) ehk kolledžit. Bakalaureusekraadi hariduse kavandamist ja rakendamist alustati 1993. aastal, alates millest alustas sotsiaalteaduskonna all tegevust ka juristika õppetool.¹²² Tulenevalt magistriõppe lisamisest 1998/1999 aastal, tekkis koolil vajadus nime vahetada. Avaliku konkursi tulemusena sai uueks nimeks Akadeemia Nord. Kooli edasine tegevus löödi lahku – tekkisid kaks haridusasutust: Akadeemia Nord õigusgümnaasium ja Akadeemia Nord Ülikool. Sellest ajast hakkas kool end määratlema ülikoolina.¹²³ Kool suleti EHISE andmetel 31.08.2010. St, et sulgemise hetkel oli koolil kehtiv täielik akrediteering bakalaureuseõppes ja tingimisi akrediteering magistriõppes. 14.06.2010 sõlmisid Akadeemia Nord ja Tallinna Ülikool liitumislepingu, mille alusel loodi Tallinna Ülikooli Õigusakadeemia.¹²⁴

Eesti ühinemine Bologna protsessiga tõi koolile kaasa laiapõhjalisi ja interdistsiplinaarse, teadustööl põhineva ning rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise hariduse omandamise küsimusi kõigil kolmel kraadiõppetasandil. Sellest tulenevalt hakati arendama koostööd

¹²¹ Grauberg, E; Kangro, A. Ühe kooli lugu (1991-2016). Lühiajalugu. Printon Kirjastus AS, Tallinn 2016, lk 9.

¹²² Meriste, M; Rajangu, V. Erakoolid Eestis. Kultuuri- ja Haridusministeerium, Tallinn 1994, lk 64

¹²³ Grauberg, E; Kangro, A. Lk 15

¹²⁴ Tallinna Ülikooli koosseisu alustab tööd Õigusakadeemia. Võrgust kättesaadav: <https://www.tlu.ee/uudised/tallinna-ulikooli-koosseisu-alustab-tood-oigusakadeemia>

mitmete Eesti ning välisriikide kõrgkoolidega ning kaasati õppetöösse rahvusvaheliselt tuntud teadlasi ja õppejõude. Tagasi vaadates võib öelda, et Akadeemia Nord võttis ette pingutusi, et hoida kooli head nime ka tulevikus. Majandusõiguse bakalaureuseõppe õppekava kujundati ümber õigusteaduse bakalaureuse õppekavaks (1999. aastal), avati teadusmagistri õppekava (1999) ja doktoriõppekava (2002).¹²⁵

- Majandusõiguse õppekava; 513 rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISe andmetel koolitusluba ei nähtu. EHISe andmetel on õppekava saanud tingimisi akrediteeringu 18.06.1998. a, kehtivusega 18.06.2000. a, mis vastab Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetele. Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. a. Õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks diplomiõppe diplom "A", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

Akrediteerimisotsuse ajal kehtinud seadusandluse kohaselt asendas positiivne akrediteerimisotsus koolitusluba¹²⁶, mistõttu on tõenäoline, et seetõttu varasemaid andmeid koolitusloa kohta EHISes ei kajastu.¹²⁷

- Majandusõiguse õppekava, 512 bakalaureuseõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISe andmetel on koolitusluba antud 12.05.1999. a, kehtivusega kuni 30.06.2002. a. EHIS-est ega Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest ei nähtu, et õppekava oleks akrediteeritud. Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. Vähemalt nelja aastase õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks bakalaureusekraadi tõendav diplom "B", mis tänases raamistikus vastab magistrikraadile või samaväärsele.

EHISe andmetel on majandusõiguse kohta kaks õppekava: diplomiõpe ja bakalaureuseõpe. Lõpetajate statistika tabel kahjuks nii selget ülevaadet ei paku.

Majandusõiguse diplomiõppe kohta on märgitud 2 rida järgnevalt:

- 1) Tallinna Bakalaureuse Erakool – 10 lõpetajat äa-l 1996/1997;
- 2) Eraakadeemia Nord – 3 lõpetajat äa-l 1998/1999.

¹²⁵ Grauberg, E; Kangro, A. Lk 15.

¹²⁶ Erakooliseaduse § 14 lg 4. RT I 1998, 57, 859.

¹²⁷ EKS § 14 lg 1. RT I 1998, 57, 859.

Tundub, et tegemist on ühe ja sama diplomiõppe õppekavaga, mis on üleelanud kooli nimevahetuse ning seetõttu on koostatud erinevad read statistika lõikes. Kuna akrediteering õppekavale kehtis vahemikus 18.06.1998-18.06.2000, siis Tallinna Bakalaureuse Erakooli lõpetajad riiklikult tunnustatud diplomit ei saanud.

Majandusõiguse bakalaureuseõppe kohta on märgitud 3 rida järgnevalt:

- 1) Tallinna Bakalaureuse Erakool – 5 lõpetajat õa-l 1997/1998;
- 2) Eraakadeemia Nord – 12 lõpetajat õa-l 1998/1999; 22 lõpetajat õa-l 1999/2000.
- 3) Akadeemia Nord – lõpetajad õa-del 2004-2006.

On võimalik, et kõik eeltoodud õppekavad on oma olemuselt üks ja sama õppekava, mis on üleelanud kooli nimevahetused. Kuna EHISE andmetest ei nähtu, et õppekava oleks akrediteeritud, siis järelkult lõpetajad riiklikult tunnustatud diplomit ei saanud.

Bologna protsess tõi endaga kaasa 3+2 süsteemi. Sellest tulenevalt astus Akadeemia Nord samme, et püsida konkurentsivõimelise asutusena ning hakkas määratlema ennast ülikoolina. Tekkisid uued õppekavad õigusteaduse suunal – bakalaureuseõppe õppekava, lisandus magistriõppe õppekava, peagi ka doktoriõppe õppekava.

Õigusteadus:

- Õigusteaduse õppekava, 512 bakalaureuseõppe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISE andmetel on koolitusluba antud 15.12.1999. a, kehtivusega kuni 01.09.2003. a. Õppekava täielik akrediteerimisotsus on väljastatud 05.05.2000. a, kehtivusega 7 aastat, kuni 05.05.2007. a, mis vastab ka Eesti ENIC/NARIC Keskuse akrediteerimise andmetele.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. a. Vähemalt nelja aastase õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks bakalaureusekraadi tõendav diplom “B”, mis tänases raamistikus vastab magistrikraadile või samaväärsele.

Kehtinud erakooliseaduse¹²⁸ kohaselt võis õppekava esmakordselt akrediteerida, kui kõrgkoolis õppijad on läbinud õppekava 75 % ulatuses, mis praeguses olukorras tekitab ebaselgust, kas akrediteering on ikka antud vastava õppekava kohta. Kas majandusõiguse

¹²⁸ Erakooliseadus § 14 lg 2. RT I 1998, 57, 859.

õppekava võeti kui õigusteaduse õppekava eellast ja tehti akrediteerimine selle õppekava najal, pidades silmas, et õppekava on kohandatav muutuvatele olukordadele Eesti ühiskonnas ning sealt tulenevaile uutele nõuetele, nagu nõudis akrediteerimisel ülikoolile esitatavate nõuete ja akrediteerimise kinnitamise kord¹²⁹? Või on siin lähtunud ülikooliseaduse rakendussätetest, mille kohaselt pidid olema kõik õppekavad akrediteeritud 7 aasta jooksul alates ülikooliseaduse jõustumisest 1995. aastal?¹³⁰ Tõenäolisem on teine variant, kuigi selle kasuks ei räägi ka kehtinud ülikooliseaduse § 3 lg 2, mille kohaselt kohaldatakse eraülikoolidele ülikooliseadust kui erakooliseadust ei sätesta teisiti. Antud juhul on erakooliseaduses sätestatud konkreetselt, et õppekava võib esmakordselt akrediteerida, kui õppekava on 75 % ulatuses läbitud. Tegemist on otsese vastuoluga seadusandluses, kuid kuna ülikooliseadus tõi endaga kaasa kriitilise vajaduse nii avalik-õiguslike ülikoolide kui erakoolide ja nende õppekavade akrediteerimiseks ning akrediteerimise tulemustel oli haridussüsteemis väga oluline roll ühtlustamaks õppeasutuste kvaliteeti ning hindamaks koolide konkurentsivõimelisust, siis on tõenäoline, et eelnimetatud rakendussäte või muu alus kirjutatakse EKS § 14 lg 2 üle ning õppekava akrediteeriti esimese akrediteerimisringi raames, mis pidi andma ülevaadet 2002. aastaks.

Esimesed õigusteaduse bakalaureuseõppe lõpetajad nähtuvad korrapäraselt aastast 2004 kuni aastani 2007. Kuna akrediteering lõppes 05.05.2007, siis kuni aastani 2006 väljastati lõpetajatele riiklikult tunnustatud diplom. Lõpetajate statistika kohaselt on saanud 2 lõpetajat 2007. aastal riiklikult tunnustatud diplomi ning 20 õpilast mitte. Lisaks on märgitud, et 2009. aastale 1 lõpetaja, kes ei saanud riiklikult tunnustatud diplomit.

- Õigusteaduse õppekava, 511 bakalaureuseõpet, nominaalkestusega 3 aastat. EHISE andmetel on koolitusluba antud 06.08.2002. a, kehtivusega kuni 01.09.2005. Õppekavale kehtis esmalt eelmise bakalaureuseõppe õppekava (512) akrediteerimisotsus. Õppekava on saanud täieliku akrediteerimise 30.09.2008, kehtivusega kuni 30.09.2015. a, mis vastab ka Eesti ENIC/NARIC Keskuse akrediteerimise andmetele.

Vastuvõtt õppekavale algas alates 01.06.2002. aastast. Alates sellest ajast õppekavade registrisse kantud 3-4a bakalaureuseõppe õppekava lõpetamisel antud

¹²⁹ Haridusministri 14.12.1998 määrus nr 34. Akrediteerimisel ülikoolile esitatavate nõuete ja akrediteerimise korra kinnitamine.

¹³⁰ Ülikooliseadus § 55 lg 1. RT I 1995, 12, 119.

bakalaureusekraadi tõendav bakalaureuseõppe diplom "L", mis täna vastab bakalaureusekraadile või samaväärsele.

Lõpetajate statistika kohaselt on õppekava võimalik eristada alates 2004/2005 aastast. Alates sellest ajast on lõpetajaid ühtlaselt märgitud aastatele 2005-2010, kes kõik on saanud riiklikult tunnustatud diplomi positiivselt akrediteeritud õppekava alusel.

- Õigusteaduse õppekava, 612 magistriõpe (teadusmagister), nominaalkestusega 2 aastat. EHISE andmetel on koolitusluba antud 15.12.1999. a, kehtivusega kuni 01.09.2003. a. Õppekava täielik akrediteerimisotsus on väljastatud 15.05.2001, kehtivusega 7 aastat ehk kuni 15.05.2008. a, mis vastab ka Eesti ENIC/NARIC Keskuse akrediteerimise andmetele.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2006. aastani. Magistriõppe õppekava lõpetamisel väljastati magistrikraadi (teaduskraadi) tõendav diplom "C", mis täna vastab magistri- ja doktorikraadi vahelisele kvalifikatsioonile.

- Õigusteaduse õppekava, 614 magistriõpe (3+2), nominaalkestusega 2 aastat. EHISE andmetel on koolitusluba antud 30.05.2002. a, kehtivusega kuni 01.11.2004. a. Õppekavale on saanud täieliku akrediteerimisotsuse 15.05.2001, kehtivusega 7 aastat ehk kuni 15.05.2008. a, mis vastab ka Eesti ENIC/NARIC Keskuse akrediteerimise andmetele. Õppekava on saanud tingimisi akrediteerimisotsuse 30.09.2008. a., kehtivusega kuni 30.09.2011. a, mis vastab ka Eesti ENIC/NARIC Keskuse akrediteerimise andmetele.

Magistriõppe õppekava lõpetamisel väljastati magistrikraadi tõendav diplom "M", mis täna vastab magistrikraadile või samaväärsele.

Lõpetajate statistika tabelisse aastate 1992/93-2003/04 kohta on märgitud üks rida magistriõppe kohta ja see ei ole eelnimetatud õppekavade vahel eristatav. Alates 2004/05 aasta lõpetajate statistikast on koostatud kaks rida, millest on vastava õppekava lõpetajaid tuletatavad. 612 õppekava lõpetajaid on märgitud vahemikku 2004-2010. Õppekava on olnud akrediteeringuga kaetud vahemikus 2001-2008. Järelikult kuni 2008. aastani on lõpetajad saanud riiklikult tunnustatud lõpudokumendi ning sealt edasi mitte. 614 õppekava lõpetajaid on märgitud vahemikku 2006-2010. Õppekava on olnud akrediteeringutega kaetud alates 2001. aastast kuni 2011. aastani. Järelikult on kõik õppekava lõpetanud omandanud riiklikult tunnustatud lõpudokumendi.

- Õigusteaduse õppekava, 732 doktoriõpe, nominaalkestusega 3 aastat. EHISe andmetel on koolitusluba antud 30.05.2002. a, kehtivusega kuni 01.11.2006. a. EHISe ega Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetel õppekava akrediteerimist ei nähtu. Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2005. a. Õppekava lõpetamisel väljastati doktorikraadi tõendav diplom "D" ja "O", mis täna vastab doktorikraadi kvalifikatsioonile.
- Õigusteaduse õppekava, 734 doktoriõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISe andmetel on koolitusluba antud 01.06.2006. a, kehtivusega kuni 30.10.2010. a. EHISe ega Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetel õppekava akrediteerimist ei nähtu. Õppekava lõpetamisel väljastati doktorikraadi tõendav diplom "D" ja "O", mis täna vastab doktorikraadi kvalifikatsioonile.

Lõpetajate statistika tabeli kohaselt on doktoriõppe lõpetajaid märgitud vastavalt aastatele 2008 ja 2009, kuid lõpetajate statistikas nähtuvate doktoriõppe lähteandmete samasuse tõttu kahte eelnimetatud doktoriõppe õppekava eristada ei ole võimalik. Küll aga ei nähtu kummagi õppekava kohta akrediteerimise teostamist, mistõttu ei ole kummagi õppekava lõpetanud riiklikult tunnustatud diplomit saanud. Seda kinnitab ka 2004/05-2011/12 aasta lõpetajate statistika.

EHIS-e andmetel on eksisteerinud ka inglisekeelne õigusteaduse õppekava all tegutsenud 511 bakalaureuseõpe “Õigusteadus ja juhtimine”, mille vastuvõtt on toimunud alates 01.06.2002. Tegemist oli Buckingham’i ülikooli ühisõppekavaga. Õppekava on saanud täieliku akrediteerimisotsuse 20.10.2010, kehtivusega kuni 31.12.2011. Huvitav on asjaolu, et kool suleti EHISe andmetel 31.08.2010. a, kuid akrediteerimisotsus on tehtud hilisema seisuga. Lõpetajate statistika all õppekava ei nähtu. Alates sellest ajast õppekavade registrisse kantud 3-4 a bakalaureuseõppe õppekava lõpetamisel antud bakalaureusekraadi tõendav bakalaureuseõppe diplom "L", mis täna vastab bakalaureusekraadile või samaväärsele.

3.2.2 International University Audentes

International University Audentes on asutatud 1995. aastal Fontese Erakoolina, millele järgneb pikk ajalugu erinevate nimetuste ning temaga mingil etapil ühinenud haridusasutuste osas. EHIS-e andmetel on tema eelnevate nimetuste ajajoon järgnev:

- Fontese Erakool (kuni 01.09.1997)
- Audentese Erakool (kuni 01.09.1998)
- Audentese Kõrgem Ärikool (kuni 01.09.2002)
- Audentes Mainor Ülikool (kuni 01.09.2003)
- Audentese Ülikool (kuni 04.08.2006)

International University Audentesega liitunud koolid ja liitumiskuupäevad¹³¹:

- Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis alates 01.08.2003
- Mainori Majandusinstituut alates 21.12.2001¹³²
- Sotsiaalteaduste Erakõrgkool "Veritas" alates 18.06.2003

Fontese Erakool keskendus keskerihariduse ja alghariduse pakkumisele ja täiendkoolituskeskusena tegutsemisele. 18.06.2003 liitus Audentese Ülikooliga Sotsiaalteaduste Erakõrgkool "Veritas", koos loodi ühtne õigusteaduskond. 01.08.2003. aastal sai Audentese Ülikool õiguse kasutada Concordia Rahvusvahelise Ülikooli Eestis akrediteeringuid, koolituslube, intellektuaalset omandit ja andmebaase. Tänu sellele loodi Audentese Ülikooli alla iseseisev haridusasutus International University Concordia Audentes. 2006. aasta sügisel ühinesid Audentese Ülikool ja International University Concordia Audentes ning moodustati uus keha nimega International University Audentes.¹³³ International University Audentes ühines 30.06.2008 Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonnaga.¹³⁴

3.2.2.1 Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis

Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis asutati 02.09.1992. aastal. Koolitusluba on väljastatud 25.02.1993. aastal. Kool alustas õppetööd 06.09.1993. aastal ning keskendus Balti riikide tudengitele majandushariduse andmisele.¹³⁵ Kool tegutses esmalt erakõrgkoolina ning alates 1997/1998 õa-st eraülikoolina. 03.06.1998. aastal vastuvõetud erakooliseaduse (RT I

¹³¹ Audentes. Lühiajalugu. Veebist kättesaadav: <https://audentes.ee/ajalugu/> (02.03.2022)

¹³² Mainori Majandusinstituut ei pakkunud õigusharidust, seega seda erakooli edasi ei käsitleta.

¹³³ Audentes. Lühiajalugu.

¹³⁴ Samas

¹³⁵ Meriste, M; Rajangu, V. Erakoolid Eestis. Kultuuri- ja Haridusministeerium, Tallinn 1994, lk 14.

1998, 57, 859) § 3 lg 3 kohaselt võis sõna «ülikool» kasutada erakool, kellele Haridusministeerium on väljastanud koolitusloa akadeemilise hariduse andmiseks. Kuna koolis oli võimalik õppida ka magistriastmes, siis ülikooli staatuse omistamine oli võimalik. Kool ühines 01.08.2003. aastal Audentese Ülikooliga.

Concordia Rahvusvahelise Ülikooli Eestis õigusteaduse õppekavad:

Õigusteaduse õppekava, 512 bakalaureuseõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISe andmetel ei nähtu, et õppekavale oleks koolitusloa antud. Õppekava on saanud täieliku akrediteeringu 05.05.2000. a, kehtivusega kuni 10.05.2007. a, mis vastab ka Eesti ENIC/NARIC Keskuse akrediteerimise andmetele. Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. a. Vähemalt nelja aastase õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks bakalaureusekraadi tõendav diplom “B”, mis tänases raamistikus vastab magistrikraadile või samaväärsele

Akrediteerimisotsuse ajal kehtinud seadusandluse kohaselt asendas positiivne akrediteerimisotsus koolitusloa¹³⁶, mistõttu on tõenäoline, et seetõttu varasemaid andmeid koolitusloa kohta EHISes ei kajastu. Bakalaureuseõppe lõpetajaid nähtub aastatest 2000-2003. Tuginedes asjaoludele, et õppekava lõpetajaid on lõpetanud positiivse akrediteeringuga õppekava, siis on lõpetajad omandanud seeläbi ka riiklikult tunnustatud lõpudokumendi. Alates 01.08.2003. a toimis õppekava juba Audentese Ülikooli all.

- Õigusteaduse õppekava, 613 magistriõpe (kutsekraad), nominaalkestusega 2 aastat. EHISe andmetest ei nähtu koolitusloa andmine ega akrediteerimisotsus. Samuti puuduvad vastavad andmed Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest. EHISe andmebaasist nähtub, et õppekava on suletud 27.10.2004. Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2006. aastani. Magistriõppe õppekava lõpetamisel väljastati magistrikraadi (kutsekraadi) tõendav diplom ”C”, mis täna vastab magistri- ja doktorikraadi vahelisele kvalifikatsioonile.
- Õigusteaduse õppekava, 614 magistriõpe (3+2), nominaalkestusega 2 aastat. EHISe andmetest ei nähtu koolitusloa andmine ega akrediteerimisotsus. Samuti puuduvad vastavad andmed Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest. EHISe andmebaasist nähtub, et õppekava on suletud 27.10.2004.

¹³⁶ Erakooliseadus § 14 lg 4. RT I 1998, 57, 859.

Magistriõppe õppekava lõpetamisel väljastati magistrikraadi tõendav diplom "M", mis täna vastab magistrikraadile või samaväärsele.

Kuna magistriõppe koolituslubasid ega akrediteerimise teostamist ei nähtu, siis järeldatakse, et õppekavad akrediteerimisotsuseid saanud ei ole. Lõpetajate statistika kuni 2003/2004 kohaselt on Concordia alla märgitud vaid üks magistriõppe rida, millele on lõpetajaid märgitud aastatesse 2001/2002 ja 2002/2003. Olemasolevate andmete põhjal on keeruline teha järeldust, mis õppekava lõpetajad need on, kuid kuna 3+2 õppekava alustas tööd 2002. a, mil käivitati bologna protsess, siis selle õppekava lõpetajatega tegemist ei saa olla. Tuginedes asjaoludele, et riiklikult tunnustatud lõpudokumente väljastatakse pärast positiivselt akrediteeritud õppekava täitmist või tunnustatakse, kui diplom on väljastatud kaks aastat enne õppekava positiivse akrediteerimisotsuse saamist ning andmeid akrediteerimise kohta ei nähtu, siis järelikult õppekava lõpetajad ei saa tõenäoliselt olla omandanud riiklikult tunnustatud lõpudokumenti.

3.2.2.2 Sotsiaalteaduste Erakõrgkool "Veritas"

Kooli asutamiskuupäev ei ole käesoleva töö kirjutamisel teada. Kool ühines alates 18.06.2003. aastast Interntional University Audentesega. Muuhulgas on siin huvitav ära märkida, et Veritas oli tuntud ja tunnustatud kõrgkool, kuid ka elementaarne informatsioon kooli kohta puudub nii kirjanduses kui meediakajastuses peaaegu täielikult.

Kooli asutamiskuupäev ei ole leitav kasutatud kirjandusest, meediast ega EHIS andmebaasist. EHIS andmebaasi kohaselt on märgitud kooli alustamise aastaks 2004, kuid kuna 2003 kool sulgeti, siis ei ole see õige. EHIS andmebaas tekkis aastast 2004 ning tõenäoliselt on jäänud andmete sisestamise kuupäev kooli asutamise aastaks, kuna andmete sisestamisel õiged andmed puudusid. Kooli asutamise aastate vahemikku on võimalik tuletada. 1995. aastal on koostatud Kultuuri- ja Haridusministeeriumi alt teos "Kõrgharidus Eestis"¹³⁷, mis kajastab Eesti kõrgharidusmaastikku 1995. aasta seisuga. Selles raamatus kooli kohta informatsiooni ei ole, mis viitaks justkui sellele, et vähemalt 1994/1995 õppeaasta alguseks Veritas vähemalt kõrgkoolina ei tegutsenud. Etteruttavalt on esimesed lõpetajad õiguse suunal aastast 1997/1998. Õppekavade 4-aastasest nominaalajast lähtudes, peaks esimene lend olema

¹³⁷ Rajangu, V. Kõrgharidus Eestis. Kultuuri- ja Haridusministeerium. Tallinn 1995.

alustanud just täpselt 1994/1995 aasta sügisest. Ka 1997. aastal koostatud haridusministeeriumi aastaraamatus, 1996 aasta kohta, ei ole “Veritase” kohta informatsiooni märgitud, kuigi teised tollased erakõrgkoolid on nimetatud. Esimene kord, kui Veritast märgitakse kõrgkoolina, on haridusministeeriumi 1999-2000 aastaraamatus, kus ta on esindatud 2000/2001 õppeaasta all olevates kõrgkoolide nimistus. Eelnevast tuletatavalt kool peab olema asutatud perioodil 1994-2000, mis on väga ulatuslik periood ning on kummaline, et kooli kohta puudub informatsioon täielikult. Kuna nii lõpetajate statistika kui teave muudes väljaannetes koolide kohta tugines suures ulatuses koolide enda koostatud aruandlusele, siis on võimalik, et aruandlus kooli kohta on puudulik.

Sotsiaalteaduste Erakõrgkooli “Veritas” õigusteaduse õppekavad:

- Õigusteaduse õppekava, 513 rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISE andmetest ei nähtu koolitusloa andmine ega akrediteerimisotsus. Samuti puuduvad vastavad andmed Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest. EHISE andmebaasist nähtub, et õppekava on suletud 27.10.2004.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. Õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks diplomiõppe diplom “A”, mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

- Õigusteaduse õppekava, 512 bakalaureuseõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISE andmetest ei nähtu, et õppekavale oleks antud koolitusluba. Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest nähtub, et õppekavale on väljastatud tingimisi akrediteerimisotsus 13.10.2000. a. EHISE andmete kohaselt on õppekava saanud negatiivse akrediteerimisotsuse 31.05.2002. a.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. a. Vähemalt nelja aastase õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks bakalaureusekraadi tõendav diplom “B”, mis tänases raamistikus vastab magistrikraadile või samaväärsele. Eelnevad andmed on vastavalt EHISE andmebaasile.

Rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõppe õppekava ainsad lõpetajad on lõpetanud õppeaastal 1997/1998, neid oli 19. Tuginedes asjaolule, et akrediteerimist ei nähtu, ei saa õppekava lõpetajad olemasoleva info põhjal olla omandanud riiklikult tunnustatud lõpudokumendi.

Bakalaureuseõpe on olnud tingimisi akrediteeringuga kaetud alates 13.10.2000. aastast, millele järgnes negatiivne akrediteering 31.05.2002. aastal. Analüüsid bakalaureuseõppe lõpetajate arvu aastatel 1999-2003, võib öelda, et tegemist oli pigem tuntud ja ühiskonna seas hinnatud õppekavaga (ja kooliga). 1999. aastal lõpetas bakalaureuseõppe 55 inimest, 2000. aastal 72 inimest, 2001. aastal 58 inimest, 2002. aastal 132 inimest, 2003. aastal 109 inimest. 2002. aastal on lõpetajate arv eelmisega võrreldes kahekordistunud. Tuginedes asjaolule, et õppekava on saanud negatiivse akrediteeringu 31.05.2002. aastal, siis 2002. ja 2003. aastal nominaalajaga lõpetanute lõpudokument riiklikku tunnustust omada ei saa.

- Õigusteaduse õppekava, 614 magistriõpe (3+2), nominaalkestusega 2 aastat. EHISe andmetest ei nähtu, et õppekavale oleks koolitusluba antud. Õppekava on saanud negatiivse akrediteerimisotsuse 22.08.2002. a. EHISe andmetest nähtub, et õppekava on suletud 27.10.2004.

Magistriõppe õppekava lõpetamisel väljastati magistrikraadi tõendav diplom "M", mis täna vastab magistrikraadile või samaväärsele.

Magistriõppe kohta lõpetajate statistika puudub.

Arvestades lahtiseid alustamise asjaolusid, suurt menu ühiskonnas ja negatiivseid akrediteerimisotsuseid, tundub, et Veritas võis olla üks nendest erakõrgkoolidest, kes nägi kooli tegevuses rohkem ettevõtlust, mille abil raha teenida, kui konkurentsivõimelist haridusasutust. Veritas ühines 2003. aastal Audentese Ülikooliga, kes on näinud kahe kooli ühinemises tugeva õigusteaduskonna loomist.¹³⁸ Käesolevaks hetkeks tundub, et ühiskond mälestused koolist on siiani head, kuid olemasolevate andmete põhjal, kooli akadeemilise edukuse kohta, seda väita ei saa.

3.2.2.3 International University Audentes

Selles alapeatükis käsitletakse International University Audentes õppekavasid ja uuritakse, kas esineb kattuvust eelnevalt nimetatud kõrgkoolide õppekavadega.

- Majandusõiguse õppekava, 512 bakalaureuseõpe, nominaalkestusega 3 aastat ja 6 kuud. EHISe andmetel on õppekavale koolitusluba antud 30.04.2002. a,

¹³⁸ Audentes. Lühiajalugu.

kehtivusega 01.07.2005. a. Õppekava on saanud tingimisi akrediteeringu 23.05.2005. a, kehtivusega 23.05.2008. a, mis vastab Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetele. Akrediteerimisotsuse ajal kehtinud seadusandluse¹³⁹ kohaselt kaotas õppekava koolitusluba kehtivuse alates ministri otsusest anda õppekavale positiivne akrediteerimisotsus. See tähendab, et positiivne akrediteerimisotsus asendas koolitusluba ning on tõenäoline, et seetõttu andmeid koolitusloa kohta EHISes ei kajastu.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. a. Varem kui 01.06.2002 õppekavade registrisse kantud vähem kui 4-aastase bakalaureuseõppe õppekava lõpetamisel anti bakalaureusediplom "B", mis täna vastab bakalaureusekraadile või samaväärsele.

- Õigusteaduse õppekava, 512 bakalaureuseõpet, nominaalkestusega 4 aastat. EHISe andmetel on õppekavale koolitusluba antud 28.08.2003, kehtivusega kuni 01.12.2007. Õppekava on saanud täieliku akrediteeringu 05.05.2000. a, kehtivusega kuni 05.05.2007. a. Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmed täpsustavad, et tegemist on Concordia Rahvusvahelise Ülikooli Eestis ülekantud akrediteerimisotsusega.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. a. Vähemalt nelja aastase õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks bakalaureusekraadi tõendav diplom "B", mis tänases raamistikus vastab magistrikraadile või samaväärsele.

- Õigusteaduse õppekava, 511 bakalaureuseõpet, nominaalkestusega 3 aastat. EHISe andmetel on õppekavale koolitusluba antud 14.06.2004. a, kehtivusega kuni 01.10.2007. Õppekava on saanud täieliku akrediteerimise 23.05.2005, kehtivusega kuni 23.05.2012. a. Arvestades, et eelmine õppekava oli Concordiast ületoodud, siis tegemist on esimese iseseisva Audentese Ülikooli õigusteaduse õppekavaga.

Vastuvõtt õppekavale algas alates 01.06.2002. aastast. Alates sellest ajast õppekavade registrisse kantud 3-4a bakalaureuseõppe õppekava lõpetamisel anti bakalaureusekraadi tõendav bakalaureuseõppe diplom "L", mis täna vastab bakalaureusekraadile või samaväärsele.

Majandusõiguse bakalaureuse õppekava on saanud tingimisi akrediteeringu 23.05.2005-23.05.2008. Arvestades, et akrediteerimisotsuse ajal kehtinud seadusandluse kohaselt asendas positiivne akrediteerimisotsus koolitusluba, siis on tõenäoline, et seetõttu varasemaid andmeid koolitusloa andmise kohta EHISes ei kajastu. Õppekava lõpetajaid on aastatest 2004-2007.

¹³⁹ Erakooliseadus § 14 lg 4 RT I 1998, 57, 859, muudatus 19.11.2004.

Tuginedes asjaolule, et õppekava lõpetajale väljastatakse riiklikult tunnustatud diplom pärast positiivselt akrediteeritud õppekava täitmist ning olukorras, kus diplom on antud välja kaks aastat enne õppekava positiivset akrediteerimist, siis on kõik sel perioodil lõpetanud omandanud riiklikult tunnustatud diplomi.

Mõlema õigusteaduse bakalaureuseõppe õppekavad on olnud akrediteeringutega kaetud vahemikus, mil lõpetajate statistika järgi õppekava on lõpetatud. Seega on kõik vastavate õppekavade lõpetajad omandanud riiklikult tunnustatud lõpudokumendi.

- Õigusteaduse õppekava, 614 magistriõpe (3+2), nominaalkestusega 2 aastat. EHISe andmetel on õppekavale koolitusluba antud 28.03.2003. a, kehtivusega kuni 01.12.2005. Õppekava on täielikult akrediteeritud 23.05.2005. a otsusega, kehtivusega kuni 23.05.2012. a.
Magistriõppe õppekava lõpetamisel väljastati magistrikraadi tõendav diplom "M", mis täna vastab magistrikraadile või samaväärsele.
- Õigusteaduse õppekava, 614 magistriõpe (3+2), nominaalkestusega 1 aasta. EHISes andmed koolitusloa väljastamise kohta puuduvad. Õppekavale on väljastatud kaks akrediteerimisotsust. 23.05.2005. aastal sai õppekava tingimisi akrediteerimisotsuse, kehtivusega 23.05.2008. a. 26.08.2008. aastal on väljastatud õppekavale aga täielik akrediteerimisotsus, kehtivusega 26.08.2015. a.
Magistriõppe õppekava lõpetamisel väljastati magistrikraadi tõendav diplom "M", mis täna vastab magistrikraadile või samaväärsele.

Huvitav on see, et mõlemale magistriõppe õppekavale on väljastatud akrediteerimisotsused samal kuupäeval – 23.05.2005. a. Esimene neist on saanud tingimisi akrediteeringu ning teine täieliku. EHISe andmetest ei nähtu, mille poolest nad üksteisest erinesid, väljaarvatud nominaalaja kestuses. Arvestades ülikooli rahvusvahelisust, on võimalik, et üks õppekavadest oli inglisekeelne, kuid faktipõhised andmed selle kohta puuduvad.

3.2.3 Eesti-Ameerika Äriakadeemia

Kuigi Eesti-Ameerika Ärikolledž alustas tegevust juba 1990. aastal, siis iseseisva eraõppeasutusena oli ta tegev alates 1991. aasta sügisest. Kool oli rajatud koostöös USA

Pennsylvania osariigi Pittsburghi ülikooliga Duquesne. Kool keskendus valikuvõimaluste pakkumisele, nt praktilal osalemist välismaal ning rahvusvahelistele suhetele (USA, Saksamaa, Iisrael, Taani, Soome).¹⁴⁰ Alates 18.05.2006. aastast on kool EHISE andmetel tegev Eesti-Ameerika Äriakadeemia nime all. Kool suleti 01.07.2013. aastal.

Kultuuri- ja Haridusministeeriumi all loodud kirjandusest nähtub, et 1993. aastal pakkus kool majandusõigust, kuid vastavasisulised andmed õppekava kohta puuduvad nii EHISE kui Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetes. On võimalik, et koolil oli soov alustada majandusõiguse pakkumist, arvestades tollast nõudlust õiguse ja majandushariduse järele, kuid soovi realiseerimiseni ei jõutud.

Küll aga on EHISE andmetel Eesti-Ameerika Ärikolledž pakkunud võimalus omandada rakenduslikku kõrgharidust äriõiguse õppekaval:

- Äriõiguse õppekava, 513 rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISE andmetest ei nähtu koolitusloa andmine ega akrediteerimisotsus. Samuti puuduvad vastavad andmed ning info õppekava kohta Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. Õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks diplomiõppe diplom "A", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

Õppekava lõpetajaid on aastast 1997-2005. Arvestades, et riiklikult tunnustatud diplomi väljastamiseks peab olema õppekava akrediteeritud ning praegu seda ei nähtu, siis järelikult ei ole õppekava lõpetajad saanud riiklikult tunnustatud lõpudokumente. Seda väidet kinnitab ka lõpetajate statistika tabel alates 2004/2005 õppeaastast.

3.2.4 Erarakenduskõrgkool Erakolledž Futurum-2

Erarakenduskõrgkooli Erakolledž Futurum-2 kohta kuigipalju informatsiooni ei ole. Kool on asutatud 2003. aastal ning alustas tegevust sama aasta novembris. Koolis oli võimalik õppida

¹⁴⁰ Meriste, M; Rajangu, V. Erakoolid Eestis. Kultuuri- ja Haridusministeerium, Tallinn 1994, lk 17.

õiguskorralduse õppekaval ning omandada rakenduslik kõrgharidus juristi-asjaajaja kvalifikatsiooniga. Kool suleti 01.05.2005. aastal.

- Õiguskorralduse õppekava, 514 rakenduskõrgharidusõpe, nominaalkestusega 3 aastat. EHISE andmetel on õppekavale antud koolitusluba 06.08.2002. a, kehtivusega kuni 01.07.2005. EHISE andmetest ei nähtu akrediteerimisotsus. Samuti puuduvad andmed õppekava ja selle akrediteerimise kohta Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest.

Õppekava lõpetamisel väljastati tõendavaks dokumendiks rakenduskõrghariduse diplom "E", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

Oluline on ära märkida, et kuigi EHISE andmetel on Erarakenduskõrgkooli Erakolledž Futurum-2 ning selles võimaldatud õiguskorralduse õppekava märgitud, siis Eesti ENIC/NARIC Keskuse koostatud ülevaade¹⁴¹ kõrgharidusasutustest aastate vahemikus 1990-2020 kooli ei tunnista. Asjaolu, et kooli kõrgharidusasutuste nimistusse loetletud ei ole, viitab, et kooli ei suudetud loodetud mahus käivitada.

Kool jõudis tegutseda vähem kui kaks aastat. Õppekaval on olnud kaks lõpetajat aastal 2004. Arvestades asjaolu, et õppekava nominaalkestus oli 3 aastat, ei ole võimalik, et 2 inimest täies mahus õppekava lõpetada suutsid.

3.2.5 Euroakadeemia

Euroakadeemia on asutatud 1997. aastal ning tegutses erarakenduskõrgkoolina.¹⁴² EHISE andmetel nähtub, et kool on suletud 31.12.2011 ja 31.08.2020. aastal, mis pakub mõnevõrra segadust. Selgitus seisneb selles, et kool kaotas üleminekuhindamise tulemusena õiguse tegutseda ülikoolina, alates 01.01.2012 jätkas kool tegevust rakenduskõrgkoolina. Euroakadeemias oli võimalik õppida rahvusvahelise õiguse bakalaureuse õppekaval:

¹⁴¹ Higher educations institutions in Estonia (1990-2020). Võrgust kättesaadav: <https://archimedes.ee/enic/haridussusteem/korgkoolid/korgkoolid-eestis-1990-2011/>

¹⁴² Higher educations institutions in Estonia (1990-2020). Võrgust kättesaadav: <https://archimedes.ee/enic/haridussusteem/korgkoolid/korgkoolid-eestis-1990-2011/>

- Rahvusvahelise õiguse õppekava, 512 bakalaureuseõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISE andmetel on õppekavale koolitusluba antud 30.04.1998. a, kehtivusega kuni 01.07.2002. Õppekavale on väljastatud negatiivne akrediteerimisotsus 31.05.2002.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. Vähemalt nelja aastase õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks bakalaureusekraadi tõendav diplom "B", mis tänases raamistikus vastab magistrikraadile või samaväärsele.

Lõpetajate statistika õppekava kohta puudub täielikult, mis tekitab mõnevõrra küsimusi. Arvestades, et õppekava esimene lend alustas 1998. aasta sügisest, nominaalage oli 4 aastat, nelja aasta möödudes koolitusloast on õppekava saanud negatiivse akrediteerimisotsuse ja et ühtegi lõpetajat ei nähtu, tekib järeldus, et üliõpilased on liikunud mujale ning lõpetanud mõne muu kõrgkooli. Ei ole tõenäoline, et õppekaval ühtegi üliõpilast pole olnud, kuna rahvusvahelist õigust mujal õppida polnud võimalik, mis kindlasti lisas õppekavale atraktiivsust. Lisaks poleks ka õppekav akrediteeritud, kui sellel õppetegevust ei oleks toimunud.

3.2.6 Kõrgkool I Studium

Kõrgkool I Studium alustas tegevust 04.10.1993. a Instituut "I-Studium" nime all, kool vahetas nime 01.09.1997. aastal.¹⁴³ Kool on suletud 31.12.2011. aastal. Kool pakkus võimalust õppida majandusõiguse õppekaval:

- Majandusõiguse õppekava, 513 rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISE andmetel on koolitusluba väljastatud 27.06.2001. a, kehtivusega kuni 31.08.2003. a. Õppekavale on väljastatud tingimisi akrediteerimise otsus 09.07.2003. a, kehtivusega kuni 09.07.2006. a, mis vastab Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetele.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. Õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks diplomiõppe diplom "A", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

¹⁴³ Meriste, M; Rajangu, V. Erakoolid Eestis. Lk 29.

- Majandusõiguse õppekava, 514 rakenduskõrgharidusõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISE andmetel on koolitusluba väljastatud 23.08.2002. a, kehtivusega 15.09.2006. a. Õppekava on saanud kaks järjestikust tingimisi akrediteerimisotsust: 09.07.2003-09.07.2006. a ja 14.07.2006-14.07.2009. a. 07.07.2009 on saanud õppekava otsuse negatiivse akrediteeringu kohta. Õppekava lõpetamisel väljastati tõendavaks dokumendiks rakenduskõrghariduse diplom "E", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

Majandusõiguse rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe on olnud tingimisi akrediteeringu kaetud perioodil 09.07.2003-09.07.2006. a. Diplomiõppe lõpetajaid on aastatel 1997-2006, peale mida on õppekava tõenäoliselt sulgetud, kuna rohkem tegevust selle kohta ei nähtu. Kuna õppekava on saanud koolitusloa alates 27.06.2001. aastast, siis valmistab mõnevõrra segadust lõpetajate statistika tabel, mille kohaselt on õppekava lõpetajaid juba aastast 1997. Olemasolev info sellele selgitust ei anna. Küll aga lõpetajate lõputunnistused, mis on saadud 2001. Aastal ehk kaks aastat enne positiivset akrediteerimisotsust, loetakse riiklikult tunnustatuks. Positiivse akrediteeringuga on kaetud ka kuni 2006. aastani väljastatud lõpudokumendid.

Majandusõiguse rakenduskõrgharidusõpe on olnud akrediteerimisega kaetud alates 09.07.2003 kuni 07.07.2009. Õppekava lõpetajaid on olnud aastast 2003 kuni 2009, peale mida on õppekava saanud negatiivse otsuse 07.07.2009. aastal ning alates millest tegevust enam ei nähtu. Kõik õppekava lõpetajad on saanud riiklikult tunnustatud lõpetamisdokumendi.

3.2.7 Majandusõiguse ja Poliitika Instituut

Majandusõiguse ja Poliitika Instituut alustas tegevust 1996. aasta detsembris ning pakuti võimalust õppida majandusõiguse õppekaval. Kool on suletud alates 01.09.2001. aastast.

- Majandusõiguse õppekava, 513 rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISes ei nähtu andmeid koolitusloa andmise ega akrediteerimise kohta. Andmed kooli kohta puuduvad Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetes.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. Õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks diplomiõppe diplom "A", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

Majandusõiguse diplomiõppe akrediteerimiste kohta puudub informatsioon. Lõpetajate statistikast, nähtub, et õppekaval on olnud 42 lõpetajat 1999. aastal ning sh rohkem andmeid lõpetamiste kohta ei ole. Diplomiõppe nominaalkestus oli 4 aastat, see tähendab, et õppekava esimene lend peaks loogiliselt võttes alustama 1995/1996 õppeaastal. Kuna kool on asutatud 1996. aastal, siis see pole võimalik, niisiis on 42 lõpetajat lõpetanud vähem kui 4-aastase nominaalajaga. See on aga ebatõenäoline. Lõpetajate statistika on koostatud vastavalt koolide aruandlusele lõpetajate kohta. On ebatõenäoline, et õppekava lõpetajaid oli massiliselt ühel aastal ja rohkem lõpetajaid ei olnud, kuid on tõenäolisem variant kooli aruandluse puudulikkus. Kuna kooli kohta puuduvad andmed akrediteerimise kohta, siis järelikult riiklikult tunnustatud lõpudokumente ei väljastatud.

Lisaks koolile väljastatud koolitusluba, mille kehtivus oli kuni 01.07.2003. a, tühistati haridusministri 28.05.2001. a käskkirjaga nr 212, kuna selgus, et koolitusluba oli väljastatud ebaõigete andmete alusel olematule juriidilisele isikule. See viis kooli pankrotini ning sulgemiseni.¹⁴⁴

3.2.8 Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Rakenduslik Kõrgkool "LEX"

Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Rakenduslik Kõrgkool "LEX" alustas tegevust 1992. aasta sügisel, koolitusluba väljastati 15.02.1993. a. Kooli loomise eesmärgiks oli pakkuda õigushariduse andmist lisaks eesti keelele ka vene keeles.¹⁴⁵ EHISE andmetel on kool on suletud alates 12.10.2004. aastat. Koolis oli võimalik õppida äriõiguse ja õigusteaduse erialadel.

- Äriõiguse õppekava, 513 rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISes ei nähtu andmeid koolitusloa andmise ega

¹⁴⁴Majandusõiguse ja Poliitika Instituut. Võrgust kättesaadav: https://et.wikipedia.org/wiki/Majandusõiguse_ja_Poliitika_Instituut (28.03.2022).

¹⁴⁵Meriste, M; Rajangu, V. Erakoolid Eestis. Kultuuri- ja Haridusministeerium, Tallinn 1994, lk 34.

akrediteerimise kohta. Lisaks puuduvad samasisulised andmed ka Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. Õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks diplomiõppe diplom "A", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

- Õigusteaduse õppekava, 513 rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõppe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISes ei nähtu andmeid koolitusloa andmise ega akrediteerimise kohta. Lisaks puuduvad samasisulised andmed ka Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest, kuigi kool on ka nende nimistus esindatud.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. Õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks diplomiõppe diplom "A", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

Lõpetajate statistika kohaselt on ühiskond hinnanud õigusteaduse õppekava (ja kooli) kõrgelt, kuna koguarvuliselt on LEXi õigusteaduse bakalaureuse õppekava lõpetanud kõige rohkem võrreldes teiste töös analüüsitud õppekavadega. Õppekava lõpetajaid on aastatest 1996-2003. Kuna õppekava akrediteerimiseotsuse kohta infot ei nähtu, siis järelikult pole seda tehtud ning õppekava lõpetajad ei ole saanud riiklikult tunnustatud lõpudokumenti.

Äriõiguse õppekava ainsad lõpetajad, 38 üliõpilast, on lõpetanud 2004. aastal. Kuna õppekava akrediteerimiseotsuse kohta infot ei nähtu, siis järelikult pole seda tehtud ning õppekava lõpetajad ei ole saanud riiklikult tunnustatud lõpudokumenti.

3.2.9 Sotsiaal-Humanitaarinstituut

Erarakenduskõrgkool Sotsiaal- ja Humanitaarinstituut asutati 1999. aastal.¹⁴⁶ Kool on suletud alates 31.12.2011. aastast. Koolis oli võimalik õppida õigusteaduse õppekavadel:

- Õigusteaduse õppekava, 513 rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõppe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISe andmetel on õppekavale koolitusluba väljastatud 30.05.2002. a, kehtivusega kuni 01.07.2005. a. Õppekava on tingimisi

¹⁴⁶ Higher education institutions in Estonia (1990-2020). Võrgust kättesaadav: <https://archimedes.ee/enic/haridussüsteem/korgkoolid/korgkoolid-eestis-1990-2011/>

akrediteeritud 09.07.2003. a, kehtivusega 09.07.2006. a, mis vastab Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetele.

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. Õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks diplomiõppe diplom "A", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

- Õigusteaduse õppekava, 514 rakenduskõrgharidusõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISE andmetel on koolitusluba väljastatud 06.08.2002. a, kehtivusega 30.08.2006. a. EHISE andmete kohaselt on õppekavale väljastatud 3 järjestikust tingimisi akrediteerimisotsust: 1) 09.07.2003-09.07.2006; 2) 14.07.2006-14.07.2009; 07.07.2009-07.07.2012.

Õppekava lõpetamisel väljastati tõendavaks dokumendiks rakenduskõrghariduse diplom "E", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmete kohaselt on Sotsiaal- ja Humanitaarinstituudi õiguse õppekavad saanud 3 akrediteeringut järgmiselt:

1) rakenduslik kõrgharidus, tingimisi akrediteering, otsuse kuupäev 09.07.2003 – tuletatavalt käib	514	õppekava	kohta;
2) rakenduslik kõrgharidus, tingimisi akrediteering, otsuse kuupäev 14.07.2006 – tuletatavalt käib	514	õppekava	kohta;
3) rakenduslik kõrgharidus/diplomiõpe, tingimisi akrediteering, otsuse kuupäev 07.07.2009 – tuletatavalt nimetusest käib	513	õppekava	kohta.

Eelnimetatud andmete kohaselt on õigusteaduse 513 rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe on olnud akrediteerimistega kaetud vahemikus 09.07.2003-09.07.2006 ning õigusteaduse 514 rakenduskõrgharidusõpe on olnud akrediteerimistega kaetud vahemikus 09.07.2003-07.07.2012. a

Õppekavade andmete kohaselt on võimalik eristada kahte erinevat õppekava, kuid sisulist erinevust peale toleaegete kvalifikatsioonidokumendi erinevuse mitte – tänases raamistikus vastavad mõlemad rakenduskõrgharidusõppele.

Ka lõpetajaid vastava õppekavaga ühildada on keeruline, kuna õppekava read lõpetajate statistikas ei ole eristatavad kuni õppeaastani 2003/2004. St et statistika tabelis on märgitud kaks samasuguse õppekava ja õppe nimetuse, õppekava koodiga rida. Alates 2004. aasta lõpetajate statistika tabelist on võimalik teha järgnevaid järeldusi: 513 õppekava läbijaid on

kuni aastani 2007. Kuna akrediteering lõppes 2006. aastaga, siis järelkult 2007. aasta lõpetajaid riiklikult tunnustatud dokumente enam ei saanud; 514 lõpetajaid nähtub kuni aastani 2012. Kuna akrediteering oli kaetud 2012. aastani, siis on järelkult kõik 514 lõpetanud saanud riiklikult tunnustatud lõpetamisdokumendi. Kuid siin esineb veel üks huvitav asjaolu - kool on alates 31.12.2011 olnud EHISE andmetel suletud, mistõttu on kaheldav, kas 2012. aastal ka reaalsuses õppekava on lõpetatud.

3.2.10 Tallinna Majandus- ja Sotsiaalkolledž

Tallinna Majandus- ja Sotsiaalkolledži asutamise kohta info puudub. EHISE andmebaasi on märgitud 30.08.2004, mis ei saa olla õige. Kool on suletud alates 07.11.2003. aastast. EHISE andmetel oli koolis võimalik õppida õigusteaduse õppekaval:

- Õigusteaduse õppekava, 514 rakenduskõrgharidusõpe, nominaalkestusega 0 aastat. EHISE andmetel on õppekavale koolitusluba väljastatud 06.08.2002. a, kehtivusega 30.08.2006. a. EHISest ei nähtu andmeid koolitusloa andmise ega akrediteerimise kohta. Õppekava lõpetamisel väljastati tõendavaks dokumendiks rakenduskõrghariduse diplom "E", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

Huvitav on asjaolu, et õppekava nominaalkestuseks on EHISE andmetel märgitud 0 aastat. Seadusandluse kohaselt pidi olema nominaalkestus esitatud koos õppekavaga koolitusloa taotlemisel ja kuna koolitusluba EHISE andmetel koolile siiski väljastatud on, siis ei ole põhjendatud nominaalaja kestvus EHISes. Oluline on ka ära märkida, et kuigi EHISE andmetel on Tallinna Majandus- ja Sotsiaalkolledž ning selles võimaldatud õigusteaduse õppekava märgitud, siis Eesti ENIC/NARIC Keskuse koostatud ülevaade¹⁴⁷ kõrgharidusasutustest aastate vahemikus 1990-2020 kooli ei tunnista. Lisaks viitab ka asjaolu, et kooli kohta puudub igasugune info ka kasutatud kirjanduses sellele, et kool ei olnud haridusasutusena tõsiseltvõetav. On võimalik, et on viimasel hetkel takistatud õppekavaga alustamist, kuid faktipõhist infot kirjanduses ega veebiväljaannetes ei leidu. Lõpetajate statistika õppekava kohta mõistagi puudub.

¹⁴⁷ Higher educations institutions in Estonia (1990-2020).

3.2.11 Tallinna Ärijuhtimise Kolledž

Tallinna Ärijuhtimise Kolledž eksisteeris 1991. aastast Tallinna Kommertsülikoolina. 1993. aasta jaanuaris sai kool koolitusloa ning vahetas nime Tallinna Kommertskolledžiks.¹⁴⁸ Kool on suletud alates 31.12.2011. aastast. Koolis oli võimalik õppida õiguse õppekaval:

- Õiguse õppekava, 514 rakenduskõrgharidusõpe, nominaalkestusega 4 aastst. EHISE andmetel on õppekavale koolitusloa väljastatud 06.08.2002. a, kehtivusega 30.08.2006. a. EHISE andmetest ei nähtu akrediteerimisotsust. Lisaks puuduvad samasisulised andmed ka Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest. Õppekava lõpetamisel väljastati tõendavaks dokumendiks rakenduskõrghariduse diplom "E", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

Lõpetajate statistikast nähtub, et õppekava lõpetajaid on aastatel 2003 – 7 tk ja 2004 – 5 tk. Kuna õppekava akrediteeringutega kaetud ei olnud, siis järelikult riiklikult tunnustatud lõpudokumente lõpetajatele ka ei väljastatud.

3.2.12 Õigusinstituut

Õigusinstituut on asutatud 1994. aastal ning ühines 01.07.2002. aastal Tartu Ülikooliga.¹⁴⁹ Koolis oli võimalik õppida järgmistel õppekavadel:

- Õigusteaduse õppekava, 513 rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe, nominaalkestusega 4 aastat. EHISE andmetest ei nähtu koolitusloa andmine ega akrediteerimisotsus. Samuti puuduvad vastavad andmed Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest. EHISE andmebaasist nähtub, et õppekava on suletud 27.10.2004.

¹⁴⁸ Meriste, M; Rajangu, V. Erakoolid Eestis. Kultuuri- ja Haridusministeerium, Tallinn 1994, lk 36.

¹⁴⁹ Higher educations institutions in Estonia (1990-2020).

Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. Õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks diplomiõppe diplom "A", mis tänases raamistikus vastab rakenduskõrgharidusele või samaväärsele.

- Õigusteaduse õppekava, 512 bakalaureuseõpet, nominaalkestusega 4 aastat. EHISE andmetel on õppekavale väljastatud täielik akrediteerimisotsus 28.06.2000. a, kehtivusega kuni 28.06.2007, mis vastab Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetele. Kool ühines akrediteerimise kestuse ajal Tartu Ülikooli õigusteaduskonnaga. Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2002. Vähemalt nelja aastase õppekava lõpetamisel väljastati kvalifikatsiooni tõendavaks dokumendiks bakalaureusekraadi tõendav diplom "B", mis tänases raamistikus vastab magistrikraadile või samaväärsele.
- Õigusteaduse õppekava, 612 magistriõpet (teadusmagister), nominaalkestusega 2 aastat. EHISE andmetest ei nähtu koolitusloa andmine ega akrediteerimisotsus. Samuti puuduvad vastavad andmed Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest. EHISE andmebaasist nähtub, et õppekava on suletud 27.10.2004. Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2006. aastani. Magistriõpet õppekava lõpetamisel väljastati magistrikraadi (teaduskraadi) tõendav diplom "C", mis täna vastab magistri- ja doktorikraadi vahelisele kvalifikatsioonile.
- Õigusteaduse õppekava, 732 doktoriõpet, nominaalkestusega 4 aastat. EHISE andmetest ei nähtu koolitusloa andmine ega akrediteerimisotsus. Samuti puuduvad vastavad andmed Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmetest. EHISE andmebaasist nähtub, et õppekava on suletud 27.10.2004. Vastuvõtt õppekavale oli kuni 01.09.2005. a. Õppekava lõpetamisel väljastati doktorikraadi tõendav diplom "D" ja "O", mis täna vastab doktorikraadi kvalifikatsioonile.

Kuigi EHISE andmetel on õigusinstituudis olnud võimalik õppida rakenduskõrgharidust, bakalaureuseõpet, magistriõpet ja doktoriõpet, siis lõpetajate statistika tabelis nähtub andmeid vaid bakalaureuseõpete lõpetajate kohta. Andmete kohaselt on õppekava lõpetatud aastatel 1998-2001. Kuna õppekava ühendati alates 01.07.2002 TÜ õigusteaduskonna alla, siis on huvitav, et 2001/2002. õppeaastal lõpetajaid ei olnud.

Bakalaureuseõppe õppekava on olnud kaetud akrediteeringuga 28.06.2000-28.06.2007. Riiklikult tunnustatud lõpudokument väljastatakse pärast positiivselt akrediteeritud õppekava täitmist ning tunnustatakse ka olukorras kus lõpetamisdokument on välja antud kaks aastat enne õppekava positiivse akrediteerimisotsuse saamist. Järelikult on kõik õppekava lõpetajad omandanud riiklikult tunnustatud lõpudokumendi.

Samamoodi nagu puudub lõpetajate statistika rakenduskõrgharidusõppe, magistriõppe ja doktoriõppe lõpetajate kohta, puudub ka info vastavate õppekavade akrediteerimisest.

3.3 Negatiivne akrediteerimisotsus

Seaduse kohaselt akrediteerimise tulemused avalikustatakse. Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmebaas kajastab vaid positiivseid akrediteerimisotsuseid. Täielikku ülevaadet akrediteeritud õppekavade kohta peaks kajastuma EHISE andmebaas, küll aga nendib autor siinkohal, et paljude õppekavade juurde ei olnud märgitud koolituslubade andmeid ega akrediteerimisotsuseid. Otsides negatiivsed akrediteerimisotsuseid, võrdles autor muuhulgas ka mõlemas andmebaasis sisalduvate positiivsete otsuste ühtsust. ESINES MÕNINGAT ERINEVUST, mis on töös ka õppekavade peatükis vastavalt välja toodud, kuid üldiselt on andmed vastavad teineteisele. EHISE andmebaasis oli kohati näha ka eelnevaid akrediteerimisotsuseid, Eesti ENIC/NARIC Keskuse andmebaas näitas kõige viimasemaid positiivseid otsuseid.

EHISE andmete kohaselt on negatiivse akrediteeringu õiguse õppekavale saanud 4 eraõppeasutust, milles oli võimalik omanda õigusharidust: Euroakadeemia, Kõrgkool “I-Studium”, Sotsiaal-Humanitaarinstituut ja Sotsiaalteaduste Erakõrgkool “Veritas”. Kronoloogiliselt on esimestena saanud negatiivse akrediteeringu Euroakadeemia ja Sotsiaalteaduste Erakõrgkool “Veritas”. Euroakadeemia bakalaureuseõppe on saanud negatiivse akrediteerimisotsuse 31.05.2002. a. Sotsiaalteaduste Erakõrgkool “Veritas” on saanud negatiivsed akrediteeringud bakalureuseõppele 31.05.2002. a ja magistriõppele 22.08.2002. a. Kõrgkool “I-Studium” on saanud majandusõiguse rakenduskõrgharidusõppele negatiivse akrediteerimisotsuse 07.07.2009. aastal. Sotsiaal- ja Humanitaarinstituut on saanud negatiivse akrediteeringu õigusteaduse rakenduskõrgharidusõppele 07.07.2012. aastal ehk kool ei läbinud üleminekuhindamist.

KOKKUVÕTE

Töö esimeses peatükis on uuritud riiklikku regulatsiooni, selle puudumist ja selle tekkimist, mis võimaldas erakõrgkoolide loomise alustamist ning milliste sätetega seda kontrolli alla püüti saada. Esimene Eesti õigusharidust pakkunud erakõrgkool oli Eesti-Ameerika Äriakadeemia, mis asutati 1990. aastal. Eesti taasiseseisvumise (1991) ja Eesti Vabariigi haridusseaduse (1992) vahepealsel ajal asutati Akadeemia Nord ja Tallinna Ärijuhtimise Kolledž. Eesti Vabariigi haridusseaduse ja erakooliseaduse (1993) vahelisel ajal on asutatud Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis ja Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Rakenduslik Kõrgkool "LEX". Erakooliseaduse jõustumise eelsel ajal ei olnud erakoolide tegevus riiklikult reguleeritud, sh asutamise kord, lõpetamise kord, lõpetamisdokumentide väljastamine, õppetegevus ning vastavad kvaliteedi nõuded. Eesti Vabariigi haridusseadus võimaldas koole asutada koolitusloa alusel, kuid koolitusloa väljastamise protsessi seadusandlusest ei nähtu. 1993. aasta erakooliseadus reguleeris kõik eelnimetatud kohad ära, kuid tegi seda suhteliselt leebelt. Kuna riik oli pärast Nõukogude Liidust väljumist majanduslikus kehvast seisus, nähti eraõppeasutuste loomises võimalust tuua raha erasektorist haridusmaastikule ning soodustati seeläbi vabaturumajandust. Selliselt hakkas välja kujunema ärimudel, mis oli võimalik tänu minimaalsetele regulatsioonidele hariduse kvaliteedis, kopsakale õppemaksule ning ühiskonna suurele nõudlusele õigushariduse õppimiseks. See aga ei toonud kaasa hariduse kvaliteeti ning peagi selgus, et koolide tase on ebaühtlane. Kuna siiani väljastati kõikidele kõrgkoolide õppekavade lõpetajatele samaväärseid diplomeid, siis tekkis vajadus kiiremas korras töötada välja põhjalikum seadusandlus ning kvaliteedi tagamise mehhanisme. Akrediteerimine oli esimene mehhanism, mida kasutati kõrgharidusmaastiku korrastamiseks ning oli olulisimaks kvaliteedi tagamise mehhanismiks kuni 2008. aastani. Kuni 2012. aastani on eksisteerinud 63 õigushariduse õppekava, millest olemasolevate andmete põhjal nähtub, et 31 osas teostati akrediteerimist. Küll aga oli akrediteerimise protsessiga alustamine vaevaline ning võttis aega, mis võib ka olla põhjus, miks paljude õppekavade suhtes akrediteeringut teostatud ei ole või seda ei nähtu. Vahepeal ühineti Bologna protsessiga, mis tõi kaasa uued kõrgharidusreformid ning ulatusliku kõrgharidussüsteemi muutuse. Bologna protsessist olid mõjutatud kõik kõrgkoolid. Reform tõi kaasa ülemineku 3+2 süsteemile, kus bakalaureuseõppe nominaalage oli 3 aastat ja magistris 2 aastat. Varasemalt õpiti valdavalt bakalaureuseõpet nelja aastaga. Lisaks tõi Bologna protsess kaasa Euroopa ülese kvalifikatsiooni süsteemi ühtlustamise, millega määrati ühtsed väljundid õppekavade lõpetamisel. Peale Bologna protsessi lasti

olukorral seedida ning kohaneda, teostati aga akrediteerimisi. Akrediteerimise tulemused oli valdavalt positiivsed, kuid olid ka mõned juhud, kus negatiivse otsuse pärast lõpetas õppekava tegevuse, nt Kõrgkool I-Studium. Enamasti negatiivse otsuse puhul või akrediteerimata otsuse puhul õppekava ei sulgetud, vaid lihtsalt õppekava lõpetamisdiplom ei omanud riiklikku tunnustust. Järgmine ja viimane suurem etapp oli üleminekuhindamise läbiviimine, mille eesmärk oli lõpetada ära õppekavade akrediteerimised ning alustada õppekavagrupi akrediteerimisega, mille raames, positiivse otsuses korral, omandasid kõik kooli õppekavagrupi õppekavad riikliku tunnustuse. Üleminekuhindamine kestis vahemikul 2009-2011 ning selle tulemusena jäi püsima erakõrgkoolidest vaid Akadeemia Nord, kes ühines Tallinna Ülikooliga 2010. aastal. Sellega sai ka juriidilist kõrgharidust pakkuvate kõrgkoolide ajastu oma lõpu.

Töö kirjutamise eesmärk sai täidetud, kuna on loodud terviklik ülevaade olulisematest kõrgharidussüsteemi reguleerinud seadusesätetest ja kuidas erakõrgkoolid neist mõjutatud olid. Töö annab haridushuvilisele, kel võib olla raske teemast aru saada, selgema ülevaate kõrgharidusmaastikust juriidiliste erakõrgkoolide vaates. Lisaks on osutunud õppekavade analüüs äärmiselt edukaks, kuna andmete kokku kogumisel selgus, et erinevate andmebaaside andmed omavad teineteise suhtes täiendavat, aga ka alternatiivset väärtust. Seda eriti akrediteerimiste osas. On mitmeid olukordi, kus EHISE ja ENIC/NARIC andmed täiendavad üksteist, aga ka selliseid, mis pakuvad vastuolulist infot. Lisaks selgus, et info osade andmete kohta, mis peaksid olema avalikult kättesaadavad, seda ei ole – näiteks koolitusload ja akrediteerimisotsused. Kuna kõik töös käsitletud koolid ja nende õppekavad tegelesid aktiivselt õigushariduse andmisega, siis peaksid koolitusload olema neile väljastatud. Kui koolitusluba ei nähtu, aga nähtub õppekava hilisem akrediteerimine, siis akrediteerimine kattis koolitusluba, kuid kui ei nähtu ei akrediteerimist ega koolitusluba, siis ei saa õppe andmise õiguses kindel olla. Näiteks tuvastati õppekava akrediteerimisel instants, kus kontrolli käigus tuli välja, et koolitusluba oli ebaõigetel alustel väljastatud ning tunnistati seetõttu kehtetuks. EHISE andmebaasis on ka mitmete õppekavade juurde märgitud valed õppekavade ja koolide sulgemise kuupäevad, levinuim näide oli õppekava sulgemine 27.10.2004. aastal. Tegemist oli aga andmete sisestamise kuupäevaga, mitte õppekava sulgemisega. Tõenäoliselt on ka EHISE ametnikul, kes vastavaid andmeid 18 aastat tagasi lisas, olnud puudu vastavad andmed. Vestlusest haridusministeeriumi arhivaariga sai autor teada, et andmed koolituslubade andmise ja nende kehtivuse kohta peaksid olema säilinud vastavates registriraamatutes, aga kuna sel ajal kirjutati kõike käsitsi, siis on ka võimalus, et andmed on hävinenud. Selge oli aga see, et

andmed näiteks koolituslubade kohta ei ole registreeritud või säilitatud eraldi sarjana vastavalt omandivormile, õppetasemele, kooli vormile, seega enne kui keegi kõiki registriraamatutes olevaid andmeid ära ei sorteeri, ei saagi faktipõhiselt seisukohta võtta.

Lõpetuseks loodab autor, et töö lugeja saab siit teada nii mõndagi uut, mis võib aidata edasi ka järgmiste uurimustega.

PRIVATE HIGH EDUCATION INSTITUTIONS 1990-2012

Summary

The first chapter of the dissertation examines the state regulation, its absence and its emergence, which enabled the establishment of private higher education institutions and the obligations under which it was sought to be brought under control. The first private university to offer legal education in Estonia was the Estonian-American Business Academy, which was founded in 1990. Prior to the Private Schools Act, private school regulation was rather low and in which the state did not regulate the quality of education. The Education Act of the Republic of Estonia allowed a school to be established on the basis of a training permit, but the legislation on the issuance of a training permit was not apparent from the legislation. Although the Private Schools Act in 1993 set regulations for establishing a private school, curriculum requirements and so, it didn't come with strict regulations.

As the country was in a weak economic situation after leaving the Soviet Union, the establishment of private higher educational institutions was seen as an opportunity to bring money from the private sector to the educational sector and thus encouraged a free market economy. It soon became apparent that the level of teaching in schools was uneven, but all higher education institutions issued graduation documents of the same value. There was an urgent need to implement a higher education quality mechanism, ie accreditation. Accreditation was the first mechanism used to streamline the higher education landscape and was the most important quality assurance mechanism until 2008. Until 2012, there have been 63 legal education curricula, from which accreditation was performed in 31. However, the start of the accreditation process was difficult took time, which may be the reason why many curricula were not accredited or the data from that is not available.

In 1999 started the Bologna process, which led to new reforms in higher education and a major change in the higher education system. All higher education institutions were affected by the Bologna process. The reform led to the transition to a 3 + 2 system, where the nominal time for bachelor's studies was 3 years and for master's studies 2 years. Previously, most of the bachelor's studies were studied in four years. In addition, the Bologna process led to the harmonization of the European Qualifications Framework, which set common outcomes for the completion of curricula. The results of the accreditation were mostly positive, but there were also some cases where the curriculum was terminated due to a negative decision, eg the

University I-Studium. In most cases, in the case of a negative decision or an unaccredited decision, the curriculum was not closed, but simply the graduation diploma did not have state recognition. The next and final major step was to carry out a transition assessment, the aim of which was to start the accreditation of the curriculum group, within which, in case of a positive decision, all curricula of the school curriculum group received state recognition. The transition evaluation happened between 2009 and 2011, and as a result, only Akadeemia Nord, which merged with Tallinn University in 2010, remained a private higher education institution. This also marked the end of the era of higher education institutions.

The writing of the dissertation has served its purpose, providing a comprehensive overview of the most important legal provisions of the higher education system and showing how private higher education institutions were affected as such. The purpose was to give an overview of the higher education landscape from the perspective of private higher education institutions. In addition, the analysis of curricula has proved to be extremely successful, as the collection of data revealed that the data from different databases have complementary as well as alternative value to each other. There are a number of situations where EHIS and ENIC/NARIC data complement each other but also provide conflicting information. In addition, it turned out that there is no information to be found on some of the data that should be publicly available, such as training permits and accreditation decisions. The EHIS database also contains incorrect curriculum and school closure dates for several curricula, the most common example being the closure of the curriculum on 27.10.2004. However, this was the date of data entry, not the closure of the curriculum. It is likely that the EHIS official who added the data 18 years ago was also having trouble with the missing data. From an interview with the archivist of the Ministry of Education, the author learned that the data on the issuance of training permits and their validity should have been preserved in the respective register books, but since everything was written by hand at that time, there is a possibility that the data has been destroyed and also that the training permits have not been registered or stored as a separate series according to the form of ownership, level of education, school form. It is difficult to address the meaning of existence or not existence of training permits if they haven't been completely sorted.

KASUTATUD KIRJANDUS

Kasutatud õigusaktid

1. Akrediteerimisel ülikoolile esitatavate nõuete ja akrediteerimise korra kinnitamine. Vastu võetud 14.12.1998 nr 34. RTL 1999, 9, 101. Võrgust kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/89648>.
2. Eesti Kõrgharidussüsteemi kirjelduse lisa 3. Haridus- ja teadusministri 01.04.2011. a. käskkiri nr 314. Võrgust kättesaadav: <https://www.hm.ee/sites/default/files/korgharidussysteem2011.pdf>.
3. Eesti Vabariigi haridusseadus. RT 1992, 12, 192.
4. Erakooliseadus RT I 1993, 35, 547 (ja seaduse muudatused kuni 1998. aastani).
5. Erakooliseadus RT I 1998, 57, 859 (ja seaduse redaktsioonid kuni 2008. aastani).
6. Haridusministri 28.05.2001. a käskkiri nr 212.
7. Haridusministri 30.06.1998. a käskkiri nr 152.
8. Rakenduskõrgkooliseadus RT I 1998, 61, 980.
9. Vabariigi Valitsuse 06.06.2005 määrus nr 120. Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide ja enne 20. augustit 1991. a antud endise NSV Liidu kvalifikatsioonide vastavus.
10. Vabariigi Valitsuse 13.06.2000 määrus nr 190 “Kõrgharidusstandard¹”.
11. Vabariigi Valitsuse 13.08.2009 määrus nr 258. Kõrgharidusstandard.
12. Vabariigi valitsuse 26.11.1996 määrus nr 299 “Kõrgharidusstandardi kinnitamine”.
13. Ülikooliseadus RT I 1995, 12, 119 (ja seaduse redaktsioonid kuni 2012. aastani).

Kasutatud allikad

1. Aru, H; Jõgi, L; Kalm, V; Kiisler, K; Laasberg, T; Vaht, G. Bologna protsess Eestis: ülevaade 1999-2003. Kõrgharidusastmete ja kvalifikatsiooni süsteem. Tartu: Guttenberg 2003.
2. Aru, H; Tina, A; Treier, K. Bologna protsess Eestis 2004-2008. Eesti Euroopa kõrgharidusruumis. SA Archimedes 2008.
3. Audentes. Lühiajalugu. Võrgust kättesaadav: <https://audentes.ee/ajalugu/> (02.03.2022)
4. Bauman, H; Mattisen, H. Üleminekuhindamine – kõrghariduse välishindamise erijuhtum Eestis 2009-2011. EKKA 2011.

5. Eesti ENIC/NARIC Keskuse veebileht: <https://archimedes.ee/enic/> (04.04.2022)
6. Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmebaas: <https://enda.ehis.ee/> (04.04.2022)
7. Eesti Kõrghariduse ja Kvaliteedi Agentuuri (EKKA) andmebaas: https://wd.archimedes.ee/?page=ekka_search_dynobj&tid=94722&u=20220416150427 (04.04.2022)
8. Enamik eraülikoole lõpetab oma töö – 03.09.2003. Võrgust kättesaadav: <https://www.delfi.ee/artikkel/6254013/enamik-eraulikoole-lopetab-too>
9. Erakõrgkoolide akrediteeritud õppekavad (kuni 2010). Eesti ENIC/NARIC Keskus. Võrgust kättesaadav: <https://archimedes.ee/enic/haridussusteem/korgkoolid/erakorgkoolide-akrediteeritud-oppekavad-kuni-2010/> (04.04.2022).
10. Grauberg, E; Kangro, A. Ühe kooli lugu (1991-2016). Lühiajalugu. Printon Kirjastus AS, Tallinn 2016, lk 15
11. Haridusministeeriumi aastaraamat 1996. Tallinn, 1997.
12. Haridusministeeriumi aastaraamat 1999-2000. Kõrgharidus.
13. Majandusõiguse ja Poliitika Instituut. Võrgust kättesaadav: https://et.wikipedia.org/wiki/Majandusõiguse_ja_Poliitika_Instituut (28.03.2022)
14. Higher educations institutions in Estonia (1990-2020). Võrgust kättesaadav: <https://archimedes.ee/enic/haridussusteem/korgkoolid/korgkoolid-eesis-1990-2011/>
15. Järvelaid, P. Eesti õigusteaduse ja õigushariduse ajalugu. Kirjastus Argo 2015 Tallinn.
16. Karjahärm, T; Sirk, V. Kohanemine ja vastupanu: Eesti haritlaskond 1940-1987. XIII. Juristid. Nõukogude juristide koolitamine. Kirjastus Argo 2007.
17. Kull, I; Ristikivi, M. Ameerika Ühendriikide jt välisriikide abist Eesti õigussüsteemi ja õigushariduse ümberkorraldamisel 1990. aastate alguses. The assistance of USA and other countries in reorganizing the Estonian legal system and education in the early 1990s. Tartu Ülikooli ajalooküsimusi: TÜAK nr 47. Võrgust kättesaadav: <https://ojs.utlib.ee/index.php/TYAK/article/view/16178>
18. Kultuuri- ja Haridusministeeriumi aastaraamat 1993. Kõrgharidus- ja teaduspoliitika põhjooned. Tallinn 1993, lk 28
19. Kultuuri- ja Haridusministeeriumi aastaraamat 1993. Teaduse ja kõrghariduse osakond. Tallinn 1993, lk 28

20. Majandusõiguse ja Poliitika Instituut. Võrgust kättesaadav: https://et.wikipedia.org/wiki/Majandusõiguse_ja_Poliitika_Instituut (28.03.2022).
21. Meriste, M; Rajangu, V. Erakoolid Eestis. Kultuuri- ja Haridusministeerium, Tallinn 1994.
22. Merusk, K; Narits, R; Pruks, P. Õigushariduse akrediteerimise õiguslikest alustest ja protsessid Eestis. – Juridica 8/1998.
23. Orgo, I-M. Kõrgkoolid poliitika meelevaldas. – Juridica 3/93.
24. Orgo, I-M. Kõrgkoolid poliitika meelevaldas. – Juridica 3/93.
25. Rajangu, V. Kõrgharidus Eestis. Kultuuri- ja Haridusministeerium. Tallinn 1995.
26. Saar, E; Roosalu, T. Chapter 6. Inverted U-shape of Estonian Higher Education: Post-Socialist Liberalism and Postpostsocialist Consolidation. 25 years of transformations of higher education systems in post-soviet countries. Reform and continuity. Võrgust kättesaadav: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-52980-6.pdf> (25.04.2022)
27. Seletuskiri ülikooliseaduse eelnõule. 12.10.1994
28. Sterian, P-E. Akrediteerimine ja kvaliteedikindlustus kõrghariduses. Akrediteerimise põhimõtted. Cepes 1993.
29. Tallinna Ülikooli koosseisu alustab tööd Õigusakadeemia. Võrgust kättesaadav: <https://www.tlu.ee/uudised/tallinna-ulikooli-koosseisus-alustab-tood-oigusakadeemia>
30. Tartu Ülikooli ajalooküsimusi: TÜAK nr 47, lk 28-29. Võrgust kättesaadav: <https://ojs.utlib.ee/index.php/TYAK/article/view/16178>
31. Tomusk, V. *The Open World and Closed Societies. Essays on Higher Education Policies “in Transition”*. Houndsmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave, 2004.

Lisad

Lisa 1 Lõpetajate statistika 1993-2004

õppeasutuse nimi	õppekava nimetus	õpe	Lõpetajate arv												
			1992/93	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	
Eraakadeemia Nord	Majandusõigus	diplomiõpe							3						
Eraakadeemia Nord	Majandusõigus	bakalaureuseõpe							12	22					
Akadeemia Nord	Õigusteadus	bakalaureuseõpe												96	
Akadeemia Nord	Õigusteadus	magistriõpe												27	
Tallinna Bakalaureuse Erakool	Õigus (majandusõigus)	diplomiõpe						10							
Tallinna Bakalaureuse Erakool	Majandusõigus	bakalaureuseõpe							5						
Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis	Õigusteadus	bakalaureuseõpe									50	53	44	61	
Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis	Õigusteadus	magistriõpe											1	3	
Sotsiaalteaduste Erakõrgkool "Veritas"	Õigusteadus	diplomiõpe							19						
Sotsiaalteaduste Erakõrgkool "Veritas"	Õigusteadus	bakalaureuseõpe								55	72	58	132	109	
Audentese ülikool	Õigusteadus	bakalaureuseõpe												40	
Audentese ülikool	Majandusõigus	bakalaureuseõpe												38	
Audentese ülikool Eesti-Ameerika Ärikolledž	Õigusteadus	magistriõpe												1	
Audentese ülikool Eesti-Ameerika Ärikolledž	Äriõigus	diplomiõpe						8	28	28	16	24	3	11	1
Erakolledž Futurum-2	Õiguskorraldus	rakenduskoor													2
Kõrgkool "I Studium"	Majandusõigus	diplomiõpe							5		2	13	23	19	12
Kõrgkool "I Studium"	Majandusõigus	rakenduskoor													3
Majandusõiguse ja Poliitika Instituut	Majandusõigus	diplomiõpe								42					
Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Rakenduslik Kõrgkool "LEX"	Õigusteadus	diplomiõpe				35	127	79	65	80	74	41	49		

Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Rakenduslik Kõrgkool "LEX"	Äriõigus	diplomiõpe												33
Sotsiaal-Humanitaar instituut	Õigusteadus	diplomiõpe									46	43	56	88
Sotsiaal-Humanitaar instituut	Õigusteadus	diplomiõpe							21					
Õigusinstituut	Õigusteadus	bakalaureuseõpe						20	40	60	77			

Lisa 2 Lõpetajate statistika 2004-2012

Õppeasutuse nimi antud aastal	Õppekava järge õpe	Õppekava nimetus	2004/05			2005/06			2006/07			2007/08			2008/09			2009/10			2010/11		2011/12	
			Ei olnud riiklikult tunnustatud diplom	Oli riiklikult tunnustatud diplom	Kokku	Ei olnud riiklikult tunnustatud diplom	Oli riiklikult tunnustatud diplom	Kokku	Ei olnud riiklikult tunnustatud diplom	Oli riiklikult tunnustatud diplom	Kokku	Ei olnud riiklikult tunnustatud diplom	Oli riiklikult tunnustatud diplom	Kokku	Ei olnud riiklikult tunnustatud diplom	Oli riiklikult tunnustatud diplom	Kokku	Ei olnud riiklikult tunnustatud diplom	Oli riiklikult tunnustatud diplom	Kokku	Oli riiklikult tunnustatud diplom	Kokku	Oli riiklikult tunnustatud diplom	Kokku
Akadeemia Nord	bakalaureuseõpe (3+2)	Õigusteadus		22	22		37	37		29	29		36	36		47	47							
Akadeemia Nord	bakalaureuseõpe (4+2)	Õigusteadus		43	43		8	8	20	2	22				1									
Akadeemia Nord	bakalaureuseõpe (4+2)	Majandusõigus	2		2	1		1							1									
Akadeemia Nord	doktorõpe	Õigusteadus										4		4										
Akadeemia Nord	doktorõpe	Õigusteadus													1		1							
Akadeemia Nord	magistriõpe (3+2)	Õigusteadus					2	2		26	26		29	29		31	31		22	22				
Akadeemia Nord	magistriõpe, teadusmagister	Õigusteadus		32	32		32	32		7	7		1	1	1	1	5		5					
Tallinna Ülikool	bakalaureuseõpe (3+2)	Õigusteadus																			16	16	20	20
Tallinna Ülikool	magistriõpe (3+2)	Õigusteadus																			18	18	18	18
Audentese Ülikool	bakalaureuseõpe (3+2)	Õigusteadus		6	6																			
Audentese Ülikool	bakalaureuseõpe (4+2)	Majandusõigus		29	29																			
Audentese Ülikool	bakalaureuseõpe (4+2)	Õigusteadus		43	43																			
Audentese Ülikool	magistriõpe (3+2)	Õigusteadus		1	1																			
Audentese Ülikool	magistriõpe (3+2)	Õigusteadus		5	5																			
International University Audentes	bakalaureuseõpe (3+2)	Õigusteadus					18	18		37	37		42	42										
International University Audentes	bakalaureuseõpe (4+2)	Majandusõigus					7	7		4	4													
International University Audentes	bakalaureuseõpe (4+2)	Õigusteadus					35	35		18	18													
International University Audentes	magistriõpe (3+2)	Õigusteadus					2	2		12	12		16	16										
International University Audentes	magistriõpe (3+2)	Õigusteadus					8	8		31	31		48	48										

Tallinna Tehnikaülikool	bakalaureuseõpe (3+2)	Õigusteadus													65	65		43	43	34	34	44	44	
Tallinna Tehnikaülikool	magistriõpe (3+2)	Õigusteadus													16	16		18	18	16	16	32	32	
Tallinna Tehnikaülikool	magistriõpe (3+2)	Õigusteadus													38	38		18	18	9	9	6	6	
Eesti-Ameerika Arhitektid	rakendusõppe ja ülikooli diplomõpe	Arhitekt	1		1																			
Kõrgkool "I Studium"	rakendusõppe ja ülikooli diplomõpe	Majandusõigus		10	10		36	36		65	65		65	65		67	67							
Kõrgkool "I Studium"	rakendusõppe ja ülikooli diplomõpe	Majandusõigus		15	15		8	8																
Sisekaitseakadeemia	rakendusõppe ja ülikooli diplomõpe	Kohtunik		17	17		11	11																
Sisekaitseakadeemia	rakendusõppe ja ülikooli diplomõpe	Kohtuettevalmistamine		1	1																			
Sotsiaal-Humanitaarinstituut	rakendusõppe ja ülikooli diplomõpe	Õigusteadus		14	14		23	23		81	81		88	88		96	96		142	142	107	107	102	102
Sotsiaal-Humanitaarinstituut	rakendusõppe ja ülikooli diplomõpe	Õigusteadus		76	76		57	57	7	7														
Tallinna Majanduskool	kutsekõrgharidusõpe	Õigus spetsialiseerumisega tollindusele (kutsekõrgharidus)		2	2																			
Tallinna Majanduskool	kutsekõrgharidusõpe	Õigus (kutsekõrgharidus)					1	1		1	1													
Tallinna Majanduskool	rakendusõppe ja ülikooli diplomõpe	Õigus spetsialiseerumisega tollindusele		45	45		4	4		3	3		1	1										
Tallinna Majanduskool	rakendusõppe ja ülikooli diplomõpe	Õigusteenistus		1	1		40	40		35	35		23	23		17	17		21	21	34	34	39	39
Tallinna Kommertsikool	rakendusõppe ja ülikooli diplomõpe	Õigus		2		2	13		13															
Tartu Ülikool	bakalaureuseõpe (3+2)	Õigusteadus		77	77		137	137		174	174		218	218		256	256		313	313	316	316	238	238
Tartu Ülikool	bakalaureuseõpe (4+2)	Õigusteadus		188	188		106	106		152	152													

Tartu Ülikool	doktorõpe	Õigusteadus		4	4		2	2		2	2		1	1		3	3		1	1	9	9		
Tartu Ülikool	doktorõpe	Õigusteadus											1	1					2	2	1	1	6	6
Tartu Ülikool	magistriõpe (3+2)	Õigusteadus		1	1		2	2		25	25		84	84		100	100		119	119	148	148	183	183
Tartu Ülikool	magistriõpe, teadusmagister	Õigusteadus		22	22		19	19		14	14		10	10		5	5		41	41				